

Landskapsplan över Kungsvägen

Södra Karis samt mellan Ekenäs och Ingå

kungsvagen.raseborg.fi

Greger Erikslund Kustens Skogscentral
Projektledare

Lars-Åke Ekman Kustens Skogscentral
Projektledare

Anki Aspée Yrkesinstitutet Sydväst
Projektledare

Peik Grönholm Handledare

Fredrik Adamsson Planerare

Martin Wikström Planerare

Kustens Skogscentral
Yrkeshögskolan Sydväst
Yrkesinstitutet Sydväst
Museiverket
SydWeb
Aronia

Innehållsförteckning

Landskapsplan över Kungsvägen.....	1
Bakgrund.....	8
Inledning.....	9
Landskapsobjekt.....	11
Berg (Kumla).....	12
Gamla Kungsvägen (Vägverket).....	14
Övergiven åker (Kroggård).....	15
Vägren (Kroggård).....	16
Skogsbryn (Kroggård).....	17
Duschbäcken (Vägverket).....	18
Vägren (Hagen).....	19
Haveråkerbergets ruin (Hagen).....	20
Övergiven åker (Björklid).....	22
Gamla Kungsvägen (Friggeborg).....	23
Karta över Knuts objekt.....	24
Knuts.....	25
Ladugård (Knuts).....	26
Smedja (Knuts).....	27
Vägren (Knuts).....	29
Åkerholme (Knuts).....	30
Karta över Mankers objekt.....	31
Mankers.....	32
Borgberget (Mankers).....	37
Bergsklack (Mankers).....	40
Sluttning (Mankers).....	41
Skogsbryn (Mankers).....	43
Vägren (Mankers).....	44
Gamla Kungsvägen (Mankers).....	45
Karta över Snobbers objekt.....	46
Snobbers.....	47
Lada (Snobbers).....	47
Ria (Snobbers).....	48
Kungsån (Snobbers).....	49
Klockars.....	49
Karta över Nygårds objekt.....	50
Nygård.....	51
Åkerholme (Nygård).....	52
Vägren (Nygård).....	53
Tall (Nygård).....	54
Grund (Nygård).....	55
Loft (Nygård).....	56
Ria (Nygård).....	57
Åkerholme (Nygård).....	58
Kungsån (Nygård).....	59
Höckulla.....	60
Landbo.....	61
Karta över Grabbacka objekt.....	62
Grabbacka.....	63
Ruin (Grabbacka).....	65
Borgberget (Grabbacka).....	66
Skogsbryn (Grabbacka).....	67
Bäck (Grabbacka).....	68
Fors (Grabbacka).....	69
Åkerholme (Grabbacka).....	72
Åkerholme (Grabbacka).....	73

Vägren (Grabbacka).....	74
Gamla Kungsvägen (Grabbacka).....	75
Åkerholme (Gösbacka).....	77
Åkerholme (Olars).....	78
Åkerholme (Olars).....	79
Åkerholme (Olars).....	79
Grund (Olars).....	80
Kolars.....	81
Karta över Simons objekt.....	85
Simons.....	86
Vägren (Simons).....	87
Åkerholme (Simons).....	88
Åkerholme (Simons).....	89
Fors (Simons).....	90
Bäck (Simons).....	92
Dike (Simons).....	96
Grund (Simons).....	97
Vägren (Simons).....	98
Jättegryta (Kvarnskog).....	99
Skogsbyn (Råby).....	100
Stup (Råby).....	101
Åkerholme (Råby).....	101
Åkerholme (Råby).....	102
Stengärdesgård (Bergåsa).....	103
Allé (Bergåsa).....	104
Äppelodling (Bergåsa).....	105
Trädrad (Bergåsa).....	107
Äppelträdsbestånd (Bergkulla).....	108
Karta över Lindkulla objekt.....	109
Lindkulla.....	110
Ladugård (Lindkulla).....	111
Skogsbyn (Lindkulla).....	111
Enbestånd (Lindkulla).....	112
Idbäcken (Lindkulla).....	113
Grund (Lindkulla).....	114
Aspdunge (Lindkulla).....	115
Lada (Lindkulla).....	117
Berg (Mäntyrynne).....	118
Aspdunge (Larsberg).....	119
Trädgrupp (Larsberg).....	119
Bäck (Larsberg).....	120
Gröndal.....	121
Bäck (Gröndal).....	122
Vägren.....	123
Karta över Lövkulla objekt.....	123
Lövkulla.....	124
Vägren (Lövkulla).....	126
Skogsdunge (Lövkulla).....	127
Tröskhus (Lövkulla).....	128
Lada (Lövkulla).....	129
Idbäcken (Lövkulla).....	130
Karta över Backers objekt.....	131
Tall (Backers).....	132
Skogsbyn (Backers).....	133
Vägren (Backers).....	133
Högstubbe (Backers).....	136
Lada (Backers).....	137
Idbäcken (Backers).....	139
Skog (Backers).....	141

Vägren (Backers).....	142
Sandtag (Backers).....	142
Karta över Stenlids objekt.....	143
Stenlid.....	144
Allé (Stenlid).....	146
Skogsbryn (Stenlid).....	148
Bäck (Stenlid).....	148
Karta över Olars objekt.....	149
Olars.....	150
Berg (Olars).....	151
Skogsbryn (Olars).....	152
Lada (Olars).....	152
Tallskog (Olars).....	152
Landskapsträd (Olars).....	153
Idbäcken (Olars).....	154
Åkerholme (Olars).....	155
Karta över Ollas objekt.....	156
Ollas.....	157
Gullbacka torp (Ollas).....	159
Skog (Ollas).....	161
Kungsvägen (Ollas).....	162
Idbäcken (Ollas).....	163
Karta över Klockars objekt.....	164
Klockars.....	165
Landskapsträd (Klockars).....	168
Landskapsträd (Klockars).....	169
Vägren (Klockars).....	169
Åkerholme (Klockars).....	169
Idbäcken (Klockars).....	170
Vägren (Klockars).....	170
Skogsbryn (Klockars).....	171
Karta över Storgårds objekt.....	172
Storgård.....	174
Vägren (Storgård).....	177
Dunge (Storgård).....	178
Vägren (Storgård).....	178
Idbäcken (Storgård).....	179
Vägren (Storgård).....	179
Dike (Storgård).....	179
Vedlider (Granklev).....	181
Landskapsträd (Granklev).....	182
Forngravar (Lillgård).....	183
Forngrav (Mariaskog).....	186
Karta över Västergårds objekt.....	187
Västergård.....	188
Jordkällare (Västergård).....	190
Hus (Västergård).....	191
Tröskhus (Västergård).....	192
Bergsklack (Västergård).....	192
Skogsbryn (Västergård).....	192
Landskapsträd (Västergård).....	194
Tallskog (Västergård).....	195
Branddepå.....	196
Tröskhus (Granhemman).....	198
Ladugård (Bredslätt).....	199
Skogsbryn (Bredslätt).....	199
Raseborgs å (Ekåsa).....	200
Aspdunge (Ekåsa).....	201
Landskapsträd (Ekåsa).....	203

Vägren (Sportplan).....	204
Skogsbryn (Åvik).....	205
Skogsdunge (Vestergård).....	206
Karta över Raseborg Kronoskogs objekt.....	207
Raseborgs slottsruiner(Raseborg Kronoskog).....	208
Hassel- och almskog (Raseborg Kronoskog).....	210
Äng (Raseborg Kronoskog).....	211
Raseborgs å (Raseborg Kronoskog).....	212
Fiskarkullen (Raseborg Kronoskog).....	213
Raseborgs å (Raseborg Kronoskog).....	214
Åkerholme (Raseborg Kronoskog).....	215
Vägren.....	216
Åkerholme (Åkernäs).....	217
Karta över Raseborgs objekt.....	218
Åkerholme (Raseborg).....	219
Skogsbryn (Raseborg).....	220
Kungsvägen (Raseborg).....	221
Skogsbryn (Raseborg).....	223
Skogsbryn (Raseborg).....	224
Skogsdunge (Kallbacka).....	225
Åkerholme (Kallbacka).....	227
Bäck / Skogsdunge (Östergård).....	231
Landskapsträd (Östergård).....	233
Gamla Kungsvägen (Östergård).....	234
Ria (Östergård).....	237
Landskapsträd (Hagalund).....	240
Högstubbe (Hagalund).....	241
Vägren (Mörtbäck).....	242
Lada (Mörtbäck).....	243
Åkerholme (Mörtbäck).....	246
Bäck (Kajbäck).....	246
Almplantering (Westergård).....	249
Björkskog (Långdal).....	250
Skog (Långdal).....	251
Landskapsträd.....	252
Skogsbryn (Dråsa).....	253
Stup (Dråsa).....	254
Karta över Westerkullas objekt.....	255
Westerkulla.....	255
Tork (Westerkulla).....	256
Åkerholme (Westerkulla).....	257
Vägren (Westerkulla).....	257
Lada (Westerkulla).....	258
Vägren (Svartträsk).....	260
Vägren (Svartträsk).....	262
Karta över Sågars objekt.....	264
Sågars.....	265
Skogsbryn (Sågars).....	267
Vägren (Sågars).....	267
Stup (Sågars).....	268
Äng (Sågars).....	269
Äng (Sågars).....	270
Vägren (Sågars).....	271
Malmstugan.....	272
Karta över Fagerviks objekt.....	273
Fagervik.....	274
Grund (Fagervik).....	277
Labbi (Fagervik).....	279
Förtenningshus (Fagervik).....	280

Damm (Fagervik).....	281
Almskog (Fagervik).....	283
Tammesberget (Fagervik).....	284
Bruksgatan (Fagervik).....	286
Skogsbyn (Fagervik).....	287
Vägren (Fagervik).....	287
Boda (Fagervik).....	288
Källbyggningen (Fagervik).....	289
Milabäcken (Fagervik).....	291
Staravikens strand (Fagervik).....	292
Naturstig (Fagervik).....	294
Masurask (Fagervik).....	296
Kastellberget (Fagervik).....	297
Vägren (Fagervik).....	298
Labba-bäcken (Fagervik).....	299
Ekskog (Fagervik).....	300
Aspskog (Fagervik).....	301
Vägren (Fagervik).....	301
Gruva (Fagervik).....	302
Vägren (Stöveläng).....	304
Skogsbyn (Stöveläng).....	305
Lada (Stöveläng).....	306
Vägren (Stöveläng).....	308
Lada (Kissankulma).....	309
Dike (Kissankulma).....	310
Äng (Kissankulma).....	311
Karta över Mariebergs objekt.....	311
Marieberg.....	312
Vägren (Marieberg).....	315
Damm (Marieberg).....	316
Bergsklack (Marieberg).....	317
Landskapsträd (Marieberg).....	318
Ekar (Marieberg).....	319
Karta över Marieberg Gårds objekt.....	320
Marieberg Gård.....	321
Åkerholme (Marieberg Gård).....	322
Åkerholme (Marieberg Gård).....	324
Vägren (Marieberg Gård).....	325
Äng (Marieberg Gård).....	326
Landskapsträd (Marieberg Gård).....	327
Grund (Marieberg Gård).....	329
Landskapsträd (Marieberg Gård).....	330
Grund (Marieberg Gård).....	331
Vägren (Marieberg Gård).....	332
Grund (Marieberg Gård).....	333
Vägren (Marieberg Gård).....	334
Vägren (Marieberg Gård).....	335
Udde (Marieberg Gård).....	336
Vägren (Vägverket).....	337
Äng (Tuulikallio).....	338
Landskapsträd (Smedsbacka).....	340
Vägren (Smedsbacka).....	340
Skog (Smedsbacka).....	341
Skogsbyn (Björkebo).....	342
Skogsbyn.....	342
Vägren (Vägverket).....	343
Karta över Råbros objekt.....	344
Råbro.....	345
Vägren (Råbro).....	347

Lada (Råbro).....	348
Vägren.....	350
Bäck (Ladbacken).....	351
Vägren (Ladbacken).....	352
Skogsbyn (Ladbacken).....	353
Vägren (Ladbacken).....	354
Vägren (Solhälla).....	354
Vägren (Söderkulla).....	355
Vägren (Söderkulla).....	356
Trädrad (Stenkulla).....	357
Lillbreds.....	358
Skogsdunge (Skoglösa).....	360
Vägren (Skoglösa).....	361
Skogsbyn (Skoglösa).....	362
Vägren (Nederåker).....	362
Nedergård.....	363
Vägren (Nyåker).....	365
Vägren (Bergagård).....	366
Lada (Bergagård).....	367
Grund (Karlsberg).....	368
Vägren (Norrlid).....	368
Stenmur.....	369
Gran (ingå kommun).....	370
Stup (Ingå kommun).....	371
Karta över Westergårds objekt.....	372
Westergård.....	373
Jordkällare (Westergård).....	376
Skogsbyn (Westergård).....	377
Stenmur (Westergård).....	378
Ladugård (Westergård).....	380
Trädrad (Westergård).....	381
Skogsbyn (Prästgården).....	382
Trädrad (prästgården).....	383
Klocktorn (Prästgården).....	384
Ingå kyrka (Prästgården).....	385
Källförteckning (För hela projektet).....	387

Bakgrund

Kustens skogscentral utför ett landskapsvårdsprojekt vars syfte är att uppgöra en landskapsvårdsplan över området kring den gamla Kungsvägen mellan Snappertuna, Karis och Ingå. Projektet påbörjades våren 2005 och skall avslutas tidigast i slutet av 2007.

Projektet uppgör en landskapsvårdsplan för hela området och de enskilda markägarna får en egen plan över sina områden utan kostnad. Markägarna längs sträckningen får information om landskapsvård och statliga stödpengar för skogsskötsel.

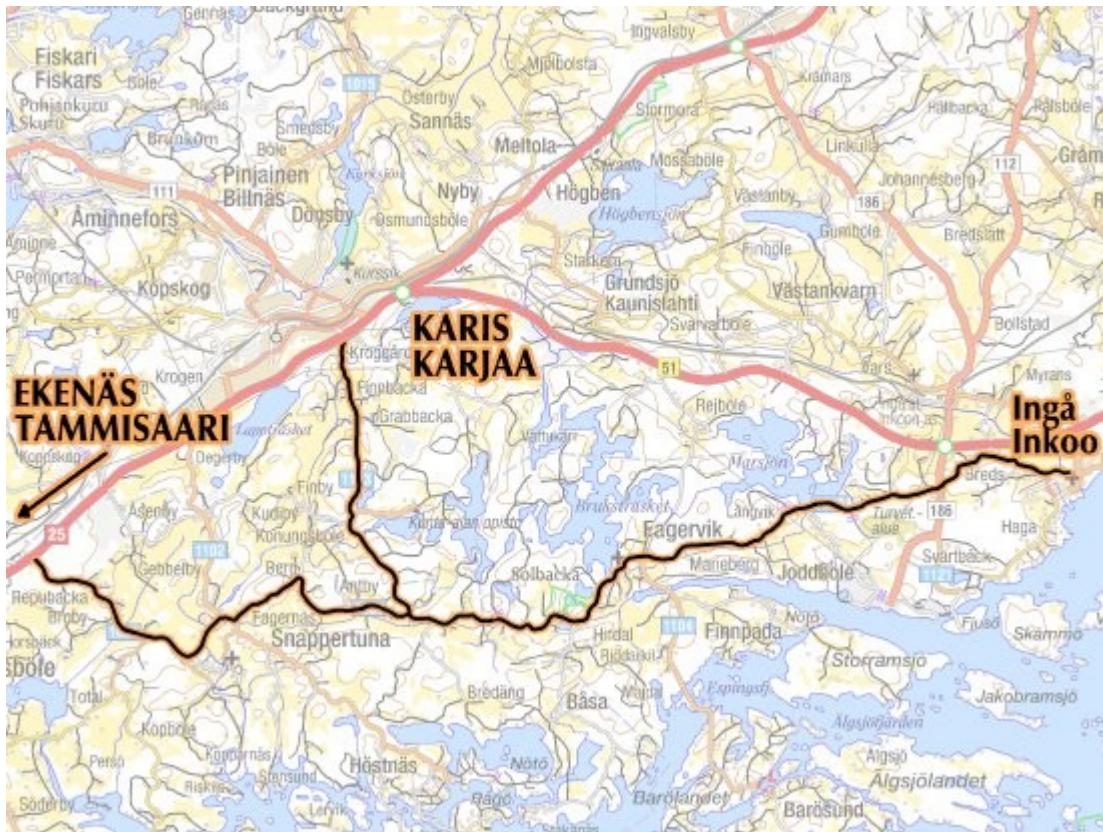
Projektet finansieras som ett naturvårdsprojekt enligt lagen om finansiering av hållbart skogsbruk, paragraf 20 (1094/96).

Målet med projektet är att uppgöra en landskapsvårdsplan över området samt att efter att planen är klar förverkliga den i praktiken. När projektet är klart fås en bättre bild av hur Kungsvägen sett ut tidigare, landskapet är öppnare och markägarna längs sträckningen har fått information om vilka möjligheter de har i att hålla landskapet som sådant.

Projektet börjar med en planeringsfas där man strävar till att få en så bra bild som möjligt av hur Kungsvägen har sett ut i olika tidsepoker. Planeringsfasen börjar 1.5.2005 och borde vara klar 30.9.2006. Målet med planeringsfasen är att utarbeta en detaljerad landskapsvårdsplan för området som innehåller historisk fakta om området och en detaljerad åtgärdsplan för de kommande skötselåtgärderna.

Efter att planeringsfasen är klar fortsätter projektet med en verkställighetsfas. Verkställandet följer de riktlinjer som landskapsvårdsplanen drar upp. Målet med verkställighetsfasen är att återskapa Kungsvägens ursprungliga karaktär. Detta görs genom avverkningar och röjningar så att landskapet blir öppnare. Även plantering av ädla lövträd kan göras på området. Vid röjning och avverkning är det viktigt att hyggesresterna transporteras bort från området. Verkställighetsfasen drar igång 1.10.2006 och planeras vara klar 31.12.2007.

Projektet utförs i samarbete med Kustens Skogscentral, Yrkesinstitutet Sydväst, Yrkeshögskolan Sydväst, Museiverket, Ingå och Ekenäs kommun och projektområdets markägare.

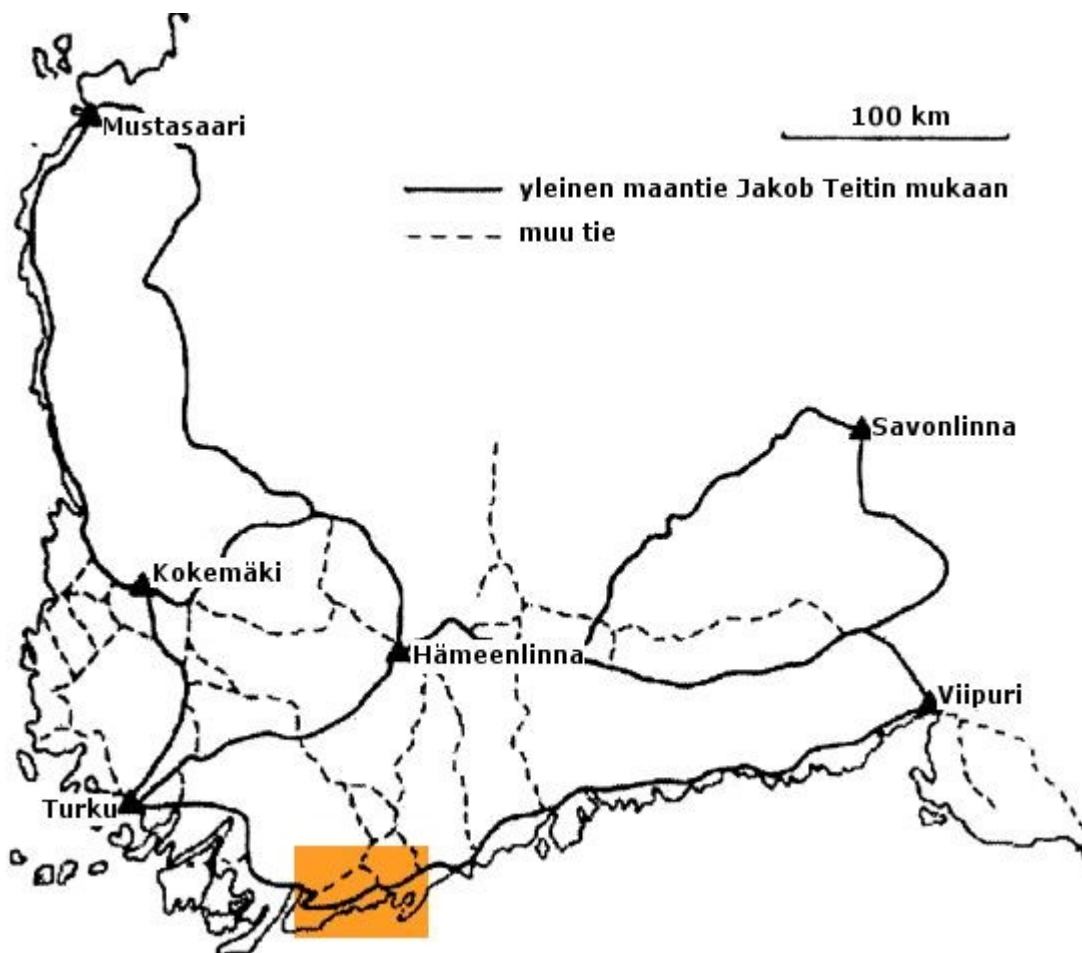
Vägsträckningen som behandlas i detta projekt

Inledning

Den östra strandvägen, eller kustvägen som numera marknadsförs under namnet Kungsvägen hade i historisk tid en strategisk funktion. Den länkade samman rikets (Sveriges) viktiga borgar samt gav möjlighet till bl.a. truppförflyttningsleder och skatteindrivning. Vägens sydliga slänga sträckte sig egentligen från Göteborg (Älvsborg)- Västerås- Stockholm- Åbo- (Raseborg)- Viborg. Den band ihop det svenska rikets alla hörn både på land och till sjöss. Hur viktig vägen var för det svenska riket framgår av att det under medeltiden endast fanns två namngivna vägar i hela Finland, varav den ena var "stora strandvägen" och den andra "postvägen" i Åbotrakten.

Strandvägen dyker upp i historieböckerna år 1462, före det kan man anta att vägen endast var en gångstig. Dagens namn, Kungsvägen härstammar antagligen från år 1735 då den kungliga förordningen om allmänna vägar och dess skötsel gavs. Här definieras en landsväg som kungsväg då dess bredd översteg 10 alnar och som var utrustad med gästgiverigårdar med ca 2 mils mellanrum. Strandvägen hörde till den enda vägen i Finland som var farbar med kärra.

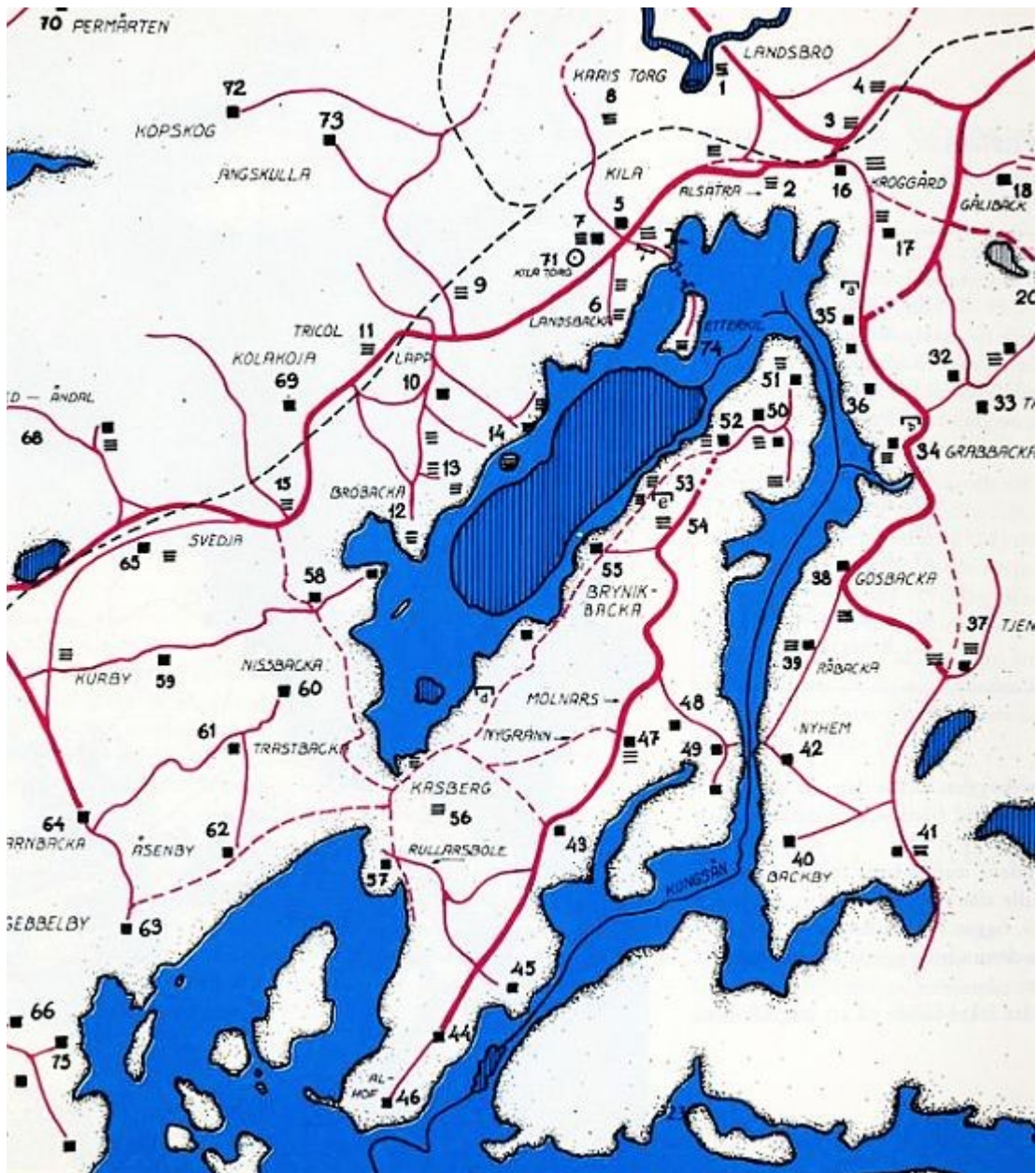
På lokalt plan i Västnyland finns en del viktiga knutpunkter i landskapet som starkt hänger ihop med vägen. Den klassiska knutpunkten ligger i Karis och byn bär fortfarande namnet Landsbro. Där vägen från Åbo korsade Svartån för att härefter dela på sig i nordlig och sydlig sträckning. Landsbro har funnits både som bro och by sedan medeltiden. Den nedre landsvägen representerar fortsättningsvis den mest autentiska sträckningen och följer nästan helt den gamla strandvägen. Vägen ringlar sig framåt i Snappertuna- Fagervik nationallandskap och följer slaviskt brottedalen och Idbäcken, liksom vägen alltid har gjort.

Här ser man vägnätet i Finland under 1550-talet. Ritad av C.G Ekman år 1786

Idag kan man ännu skönja flertalet konstruktioner, både i form av oförklarlig sotig ytjord i åkrar som sedda från flygfoton bildar mönster som i det närmaste liknar forntida fästingar och ett otal med vallar och murar. Snappertunabyarna 62 st. till antalet har märkligt nog ännu idag samma namn som är skrivna i jordeböckerna från 1500-talet. Ofredstider och inflytelse från moderlandet Sverige återspeglas i namn som Bryningsbacka (syftar på en pansarskjorta, brynja), Lagmans, Kastale, Borgberget, Konungsböle, Luubkulla, Huskvarn (borgens kvarn) och öar som Gestersjö (gästrikarnas ö) och Dalkarö (Dalkarlarnas ö) o.s.v. vittnar om bygdens utveckling.

Idag är kanske de två intressantaste besöksmålen längs med Kungsvägen i Västnyland Raseborgs ruiner och Fagervik bruk. Raseborg färdigställdes år 1374 har format hela bygden. Under sin relativt korta blomstringstid övergavs den år 1553 och lämnades vind för våg i närmare 350 år. Idag är den ett av Finlands förnämsta fornminnen. Fagervik bruk som är grundat år 1646 är ett av Finlands förnämsta och enhetligaste förindustriella anläggningar. Bruket var väldigt stort och ägdes av Johan Hising (adlad Hisinger) som också ägde de flesta andra bruk i södra Finland. Fagervik var det främsta järnbruket under 1800-talet i Finland, och lades ned först år 1903. (Suuri rantatie, Kungsvägen i västra Nyland)

På denna karta kan man se att det var möjligt att komma med större skepp ända upp till Lappträsket.

Kungsån hette den led som förgrenade Lappträsket till havet nedan om. Det streckade området är Lappträsket i dags läge, medan där Kungsån gick finns idag bara åkrar. (Vägar och stigar i Karisbygden)

Landskapsobjekt

Dessa objekt är utvalda så att de är synliga från vägen (Kungsvägen) eller, när det gäller sevärdheter som ruiner och dylikt, tillräckligt nära vägen. Observera att när det gäller vägrenar som egentligen ägs av vägverket, räknas de i detta arbete ofta till en närliggande gård eftersom gårdsägarna brukar ta sig an uppgiften att sköta dem.

Berg (Kumla)

Berget ligger intill Kungsvägen och har en rundad form som är typisk för bergen i den här trakten. Runt bergets fot växer det rikligt med rön samt unga aspar och sälg. På berget växer det främst tvinvuxna tallar och enstaka enar.

Det finns ett fornminne på berget. Stenar som är ordnade i en fyrkant kan tyda på att det funnits en byggnad där men de kan även ha annan betydelse. På den södra sidan av berget som är lätt att komma upp för finns det en tomt med egnahemshus. Vill man upp på berget för att njuta av utsikten eller beskåda stensättningen skall man alltså förbereda sig för att klättra upp för lite brantare sluttningar.

Berget sett från cykelvägen 6.7.2005

Stensättningen från söder 8.7.2005

Åtgärdsförslag

Buskarna och träden längs bergets fot skall hållas låga så att inte berget försvinner bakom dem. Man skall alltså plocka bort träd som växer sig för stora efter hand. Man borde trampa upp en stig som leder upp till stensättningen så att folk inte börjar ta sig upp över andras gårdar eller längs stupen. Museiverket kan ansvara för mera information om stensättningen med t.ex. en infoskylt.

Träd, buskar och ris på och närmast stensättningen skall avlägsnas så att dessa inte förstör det som finns kvar av fornminnet.

Gamla Kungsvägen (Vägverket)

På denna sträcka har Kungsvägen blivit ersatt av en rakare variant. Den gamla vägen finns ännu delvis kvar och är i bruk men över hälften av kurvan är borta.

Där som Kungsvägen gick ser man ännu vallar på var sida och en bom som berättar att vägen inte används mera. Vägen är delvis skogsbeklädd med unga björkar.

På ett ställe där gamla Kungsvägen kommer ut ur skogen finns det en torr backe som vetter mot söder. Här har inte ännu vuxit upp några träd utan vägen och vallen domineras av torrängsvegetation.

Bommen som skall hindra bilar att komma igenom
Fotograferad från öster 8.7.2005

Åtgärdsförslag

Där som Kungsvägen gick borde det anläggas en stig så att man kan vandra eller cykla längs den historiska sträckningen. På den soliga sydexponerade sluttningen kunde man hålla träden borta även i framtiden för att gynna torrängsvegetationen. Man borde även ta bort en del av träden som redan börjat skugga lite av vallen.

Övergiven åker (Kroggård)

En gräsdominerad före detta åker. Träd och buskar har börjat vandra in på åkern. Eftersom åkern är kvävepåverkad saknar den värdefullare vegetation.

Åker kommer i framtiden att vara tomt.

Åkern sedd från vägen 6.7.2005

Åtgärdsförslag

Åkrarna skall hållas öppna så att inte landskapet växer igen. Eventuellt kunde man hålla djur på bete.

Vägren (Kroggård)

På en liten skogsbacke bredvid vägen finns det en stor och fin pelaren. Intill enen finns det en till mindre en som är gul och döende. Sly och ris finns det också gott om.

Åtgärdsförslag

Man borde rensa bort slyet och riset som skymmer pelaren och tallskogen bakom. Den döende enen borde förstås också avlägsnas.

Skogsbryn (Kroggård)

När man är på väg söderut längs med Kungsvägen ser man detta skogsbryn på högra sidan av vägen. Det är till synes mycket frodigt och det går en bäck igenom objektet vilket utgör ett viktigt landskapselement.

Längs med bäcken växer det klubbalar som regelbundet avverkas bl.a. för att de skuggar åkern.

Skogsbrynet sett från nordost 6.7.2005

Åtgärdsförslag

När skogsvårdande åtgärder vidtas borde man låta detta område vara eller åtminstone lämna kvar buskar längs bäcken. Detta är även motiverat för att låga buskar inte skuggar åkern lika mycket som en fullvuxen skog skulle göra.

Duschbäcken (Vägverket)

Bäcken följer vägens riktning på detta ställe i en djup dalgång som är kantad av rikligt med sälg. Sälgen växer som ett tak över bäcken och ger ett mycket frodigt intryck. På grund av det täta krontaket saknas undervegetation nästan helt. I dalgången har det efterhand samlats ganska mycket naturligt ris och kvistar.

Åtgärdsförslag

Sälgarna skall sparas och egentligen borde inte bäcken överhuvudtaget röras eftersom bäckmiljön är väldigt känslig. Även riset som finns nere i dalgången får bli kvar.

Duschbäcken sedd från norr 29.8.2005

Vägren (Hagen)

Mellan vägen och Haveråkersberget växer det mycket gran, björk och sälg. Det man inte ser från vägen är att det även bakom dessa träd växer hassel. Träden skymmer även Haveråkerbergets sluttning. På berget finns det resterna av en fornborg.

Åtgärdsförslag

För att gynna hasseln skall alla större träd, speciellt barrträd avlägsnas. Även i framtiden borde hasselbeståndet skötas på det sättet att man håller efter granar.

Vägrenen från norr 14.6.2006

Haveråkerbergets ruin (Hagen)

Uppe på berget, på den södra sidan finns det ett par stenrader kvar från den tiden då det stod en borg på berget. I allmänhet var fornborgarna ofta byggda uppe på sådana berg där en stor del av sidorna var oforcerbara eller lätta att försvara. De resterande sidorna skyddades i sin tur av stenmurar. Förutom murarna brukade resten av borgen vara gjord i trä och det finns därför inga andra spår kvar.

Södra och sydvästra sidorna av Haveråkersberget är befästa. Berget är skogsbevuxet men man har ringbarkat aspar. Detta troligtvis för att framhäva ruinen. Berget domineras av ett glest tallbestånd.

Den västra muren 13.7.2005
Bilden är tagen från söder

Den södra muren fotograferad från väster 13.7.2005

Åtgärdsförslag

Man borde anlägga en stig upp till borgen. I början av stigen kunde en infotavla sättas upp. Uppe på berget kan det finnas formationer som varit uthuggna ur berget under borgens tid. Dessa kunde rensas upp och om man visste vad de använts till kunde man även ge lite information om den saken. På den eventuella infotavlan kunde det finnas en illustration över hur borgen möjligtvis såg ut.

Man skall avlägsna träd som växer på murarna så att inte rötterna söndrar dessa. Aspslyet skall även i fortsättningen bekämpas genom ringbarkning och röjning. Även sly och mindre träd som växer på och intill muren skall hållas efter.

Övergiven åker (Björklid)

En f.d. åker som är gräsdominerad. Träd och buskar, då främst gran och björk, har börjat sprida sig in på åkern. Eftersom det varit en åker och antagligen konstgödslad är det sannolikt att krävande vegetation saknas.

Området skall bli tomter i framtiden.

Åtgärdsförslag

Åkrarna skall hållas trädfria så att inte landskapet växer igen. Eventuellt kunde man kunde hålla djur på bete.

Åkern sedd från vägen 6.7.2005

Gamla Kungsvägen (Friggeborg)

Här har man gjort vägen rakare och den gamla Kungsvägen är inte mera i användning. Den tidigare Kungsvägen är idag en smal remsa med tätt slybuskage på båda sidorna.

I slyväg finns där främst rönn, sälg och björk. Vägens västra sida är också kantad med vuxna granar och tallar.

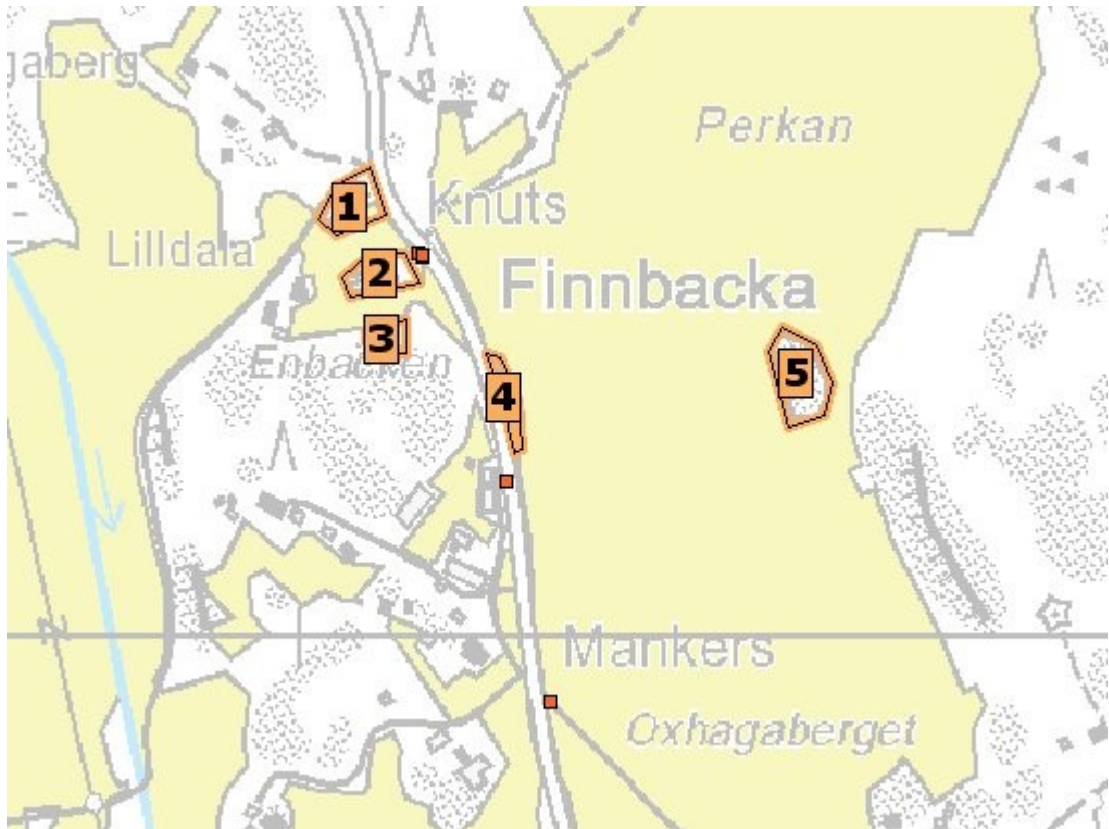
Åtgärdsförslag

Slyet skall röjas bort så att man framhäver de äldre träden. Främst gamla tallar skall gynnas. Sjuka och skadade träd i alla åldrar samt hyggesresterna skall avlägsnas.

Gamla Kungsvägen sedd från söder 9.10.2006

Karta över Knuts objekt

1. **Knuts**
2. **Ladugård**
3. **Smedja**
4. **Vägren**
5. **Åkerholme**

Knuts

Ägare: **Kurt Holmberg dödsbo**

Gården ägs av Kurts fru, Selma, och deras tre barn; Marit, Roger och Rune sedan 1992. Frans Viktor Holmberg köpte gården 1906 av Fagervik varefter den gick i arv till hans son, Kurt Karl Holger Holmberg 1945.

Huvudbyggnaden har stått på samma plats sedan 1912 men på 1930 -talet brann huset ner och ersattes av en ny byggnad på samma plats.

Intill gården finns det en åker. På gården finns det även en loftbod i stock och gamla lövträd, bl.a. lönn. Till boden har det i ett senare skede byggts till ett vedluder. Från vägen döljs gården och det mesta av landskapet bortom åkern av en högvuxen syrenhäck.

Huvudbyggnaden och en loftbod sett från sydost 29.6.2005

Knuts har flyttats till den plats där gården ligger nu i början av 1900-talet i samband med storskiftet. Tidigare fanns gården nästan fast i Mankers.

Åtgärdsförslag

Häcken, som består av syren, gran, lönn och en ek, skall rensas upp så mycket att man tar bort granarna och lönnarna och ersätta dem med syren.

Ladugård (Knuts)

Intill Kungsvägen finns det en ladugård byggd i tegel. Den är tillbyggd i flera etapper med bl.a. garage och vedlider gjorda i trä. Själva ladugården används ej mera. Framför ladugården står en stor och fin björk.

Åtgärdsförslag

Björken framför ladugården skall man spara så länge som möjligt och ladugården bör hållas i skick även om den inte används.

Ladugården sedd från vägen 29.6.2005

Smedja (Knuts)

Den gamla smedjan är nästan osynlig från vägen eftersom döljs av stora granar. Den är byggd i en brant som sluttar mot vägen och vore inte granarna där skulle smedjan vara det första man ser efter en kurva då man är på väg söderut längs med Kungsvägen.

Nära smedjan har det tidigare funnits ett hus men det är borta sedan länge. Huset lär ha flyttats dit och i ett senare skede flyttats någon annanstans. Smedjan lär också ha flyttats till den plats den står på nu i något skede.

Utanför smedjan finns det en källa som är täckt med ett brunnslock. Det är dock inte klart om vattnet är drickbart.

Smedjan sedd från vägen 29.6.2005
Den är gömd mitt i bilden bakom de stora granarna

Smedjan används inte mera utan är fylld av gamla prylar och föremål. Ugnen finns fortfarande kvar i relativt gott skick.

Några av de gamla föremålen inne i smedjan 6.7.2005

Åtgärdsförslag

Man borde ta bort granarna och städa upp runt byggnaden samt möjligen renovera även själva smedjan. Man kunde även städa upp inuti smedjan och öppna den som en sevärdhet. För att smedjan skulle kunna besökas bör en stig anläggas så att man når den från vägen.

Vägren (Knuts)

Längs vägen växer fem knotiga tallar, några yngre lönnar och, längre ner mot åkern, ett äppelträd. Tallarna har blivit målmedvetet pinade för att få ett knotigare utseende och kommer med tiden att bli bra landskapsträd. Äppelträdet har en större stamskada men överlever. Det ser ut som fejningsmärken.

Vägrenen med tallarna 10.6.2005
Äppelträdet finns längre ner mot åkern

Åtgärdsförslag

De rakaste tallarna får tas bort för att ge mera rum åt de knotigare tallarna som med tiden kommer att bli fina landskapsträd. Äppelträdet, som dock har en skadad stam, borde gynnas genom att man plockar bort de närmaste konkurrerande träden.

Åkerholme (Knuts)

Det växer mycket lövsly i brynet och i södra ändan av Åkerholmen sticker det fram en bergsklack. På berget står en knotig masurbjörk. Holmen som tidigare varit en udde har relativt nyligen frigjorts från resten av skogen. Det vill säga en bit åker har brutits upp bakom Åkerholmen.

Det har funnits en lada på östra sidan av Åkerholmen men den har rivits i samband med uppbrytningen av åkern.

Åkerholmen sedd från sydväst 10.6.2005

Åtgärdsförslag

Lövvegetationen i brynet på Åkerholmen borde främjas. Om möjligt kan man försöka få in mera buskar såsom rönn och sälg. Masurbjörken är av stor betydelse och bör sparas.

Karta över Mankers objekt

1. **Mankers**
2. **Borgberget**
3. **Bergsklack**
4. **Sluttning**
5. **Skogsbyn**
6. **Vägren**
7. **Gamla Kungsvägen**

Mankers

Ägare: **Rune Holmberg**

Mankers ligger intill Kungsvägen med ägor på vardera sida om den. Gården har i tidigare dagar hört till Grabbacka.

Gården har varit i släktens ägo sedan 1794 då den ägdes av Johan Eriksson Mannström. 1829 ärvde sonen Erik Vilhelm Mannström gården varefter hans hustru, Eva Teresia, tog över efter hans död 1892. 1917 köptes gården av Evas son Teodor Mannström. 1958 dog Teodor och lämnade gården till hustrun Ingrid Mannström och deras fem barn. 1988 köptes tre femtedelar av stärbhuset av Teodors och Ingrids barnbarn Rune Holmberg.

Idag finns det på gården byggnader av alla de slag. En ny maskinhall har byggts men den är placerad så att den inte är så iögonfallande. Från vägen ser man även "murar" av brännved som gårdsägaren har till salu. Veden passar väldigt bra in i landskapet.

Vedmurarna 10.6.2005

Huvudbyggnaden sedd från vägen 10.6.2005
Observera lönnarna med döda kronor

Träden som växer på gården har börjat bli för gamla. Bland flertalet av lönnarna har en del av kronan dött och en av granarna har börjat dö i grenspetsarna. För övrigt är gården beklädd med flera träd, syrenhäckar och buskar av olika slag vilket ger ett lummigt och hemtrevligt intryck.

Gårdsträd 10.6.2005

Man ser klart att granen till vänster, i syrenhäcken, är döende

På gården finns det en ladugård och en svinstia. Ingendera används dock mera till djuruppfödning. Ladugården är visserligen ännu i användning med fungerar som ett lager. Läder och lador finns det också och de flesta verkar vara i rätt så bra skick.

En av ladorna sedd från vägen 10.6.2005

Gårdsägaren, Rune Holmberg, är självverksam och inriktad på att gården skall vara i gott skick. Mängden träd och buskar har ökat en hel del i landskapet runt Mankers de senaste 70 åren.

Landskapet runt Mankers 1932

Samma landskap, nya tider 29.6.2005

Åtgärdsförslag

Den gamla granen i syrenhäcken måste man avlägsna. Lönnarna börjar också må dåligt. Dessa bör ersättas med nya, friska träd. Intill en av lönnarna som är i dåligt skick växer en fin pelaren som bra kan ersätta trädet.

Vedraderna, som passar bra in i landskapsbilden, är det förstås motiverat att fortsätta med.

Borgberget (Mankers)

Borgberget är en präktig klippa med en nästan 20 meter hög bergsvägg som till och med lutar inåt på flera ställen. Det har funnits en borg på berget men nu finns det bara några stenar kvar, antagligen från muren. Detta är bekräftat i Karis Socken I. Enligt texten var fornborgarna ofta byggda så att två eller tre sidor gav naturligt skydd i form av stup medan de resterande sidorna befästes med murar.

I tidigare dagar hade borgberget varit så gott som kallt, vilket man kan se på jämförelsebilden från 1932. Granarna på bilden kan till och med vara samma som finns kvar än idag.

Borgbergets norra del hör till Mankers. Den södra delen hör till granngården Grabbacka.

Borgberget från norr 8.6.2005
Granarna på högra sidan av berget skapar den skyddade miljön

Jämförelsebild av borgberget 1932

Den branta sidan vetter mot norr och är på några ställen skyddad av några gamla granar. Miljön på ett ställe är speciell med ett fuktigare mikroklimat och i skydd av de stora granarna. Där växer bland annat svartbräken. Bland granarna växer det en liljekonvaljmatta.

Bergsväggen på nordvästsidan som möjligen är skyddad 8.6.2005

Åtgärdsförslag

De stora granarna på nordostliga sidan av borgberget kan avlägsnas för att göra en större andel av berget synligt samt för att gynna de ädla lövträden som växer där. På den nordvästra sidan skall dock granarna sparas så att den speciella miljön i bergslutningen gynnas.

Förr i tiden har det vuxit stora ekar längs bergsväggen. Det är en ytterligare orsak att främja de ekar som redan finns där genom att avlägsna granarna på nordostliga sidan och annan konkurrerande vegetation.

Bergsklack (Mankers)

Bergsklacken finns där gamla Kungsvägen vänder runt Borgberget. Bergsklacken är kantad med några björkar, tallar och sly. Den är för övrigt kal. Björkarna är ännu relativt unga men en tall som växer framför bergsklacken från Kungsvägen sett är gammal och ett bra landskapsträd.

Gamla Kungsvägen och bergsklacken sett från nya Kungsvägen 8.6.2005
Borgberget syns i högra kanten av bilden

Åtgärdsförslag

Man skall gynna lägre buskar runt berget. Tallen får sparas men man borde hindra andra träd att växa sig stora och dölja berget.

Sluttning (Mankers)

Backen är en solexponerad udde och vetter mot söder. Två enorma lövträd, björk och ek, och några enar präglar "åkeruddens" utseende. I och med att det är en solexponerad och kulturpåverkad sluttning kan floran vara artrik och speciell.

Sluttningen sedd från vägen rakt från öster 8.6.2005

Sluttningen sedd från vägen från sydost 8.6.2005

Åtgärdsförslag

Alternativ 1:

Mindre träd avverkas för att framhäva de större träden. Enarna på sydvästra sidan sparas dock men växer för tätt och borde gallras.

Alternativ 2:

Åtminstone björken och några enar plockas bort för att främja speciella arter som gynnas av solexponerade sydsluttningar. Området bör hållas fritt från sly och expansiva gräs.

Skogsbryn (Mankers)

Skogsbrynet är bördigt och där växer redan ett antal hasselbuskar. Några ekar har markägaren också planterat i brynet på eget initiativ. Björkarna däremot verkar må dåligt på grund av att diken nyligen grävdes upp och då strök det antagligen med trädens rötter också.

Skogsbrynet sett från vägen 10.6.2005
I vänstra kanten ser man åkerholmen som hör till Knuts

Åtgärdsförslag

Tallar, björkar och sly skall rensas bort. Hasselbuskarna och ekarna kan i sin tur främjas och skötas. I framtiden bör främst granar hållas borta så att de inte konkurrerar ut hasselbuskarna.

Vägren (Mankers)

Tallarna längs vägen är målmedvetet pinade för att få en knotigare och kvistigare form.

Åtgärdsförslag

Några av tallarna skall plockas bort medan de knotigaste får växa vidare för att med tiden bli fina landskapsträd. Det är motiverat att fortsätta tukta dem för detta ändamål.

Tallarna längs vägen här från nordost 10.6.2005

Gamla Kungsvägen (Mankers)

På detta ställe, mellan Mankers och Grabbacka, avviker den gamla Kungsvägen från den nya. Man har rätat ut Kungsvägen men den gamla sträckningen finns fortfarande kvar i någorlunda representativt skick. Tidigare gick Kungsvägen på östra sidan om Borgberget medan den nya versionen går på bergets västra sida.

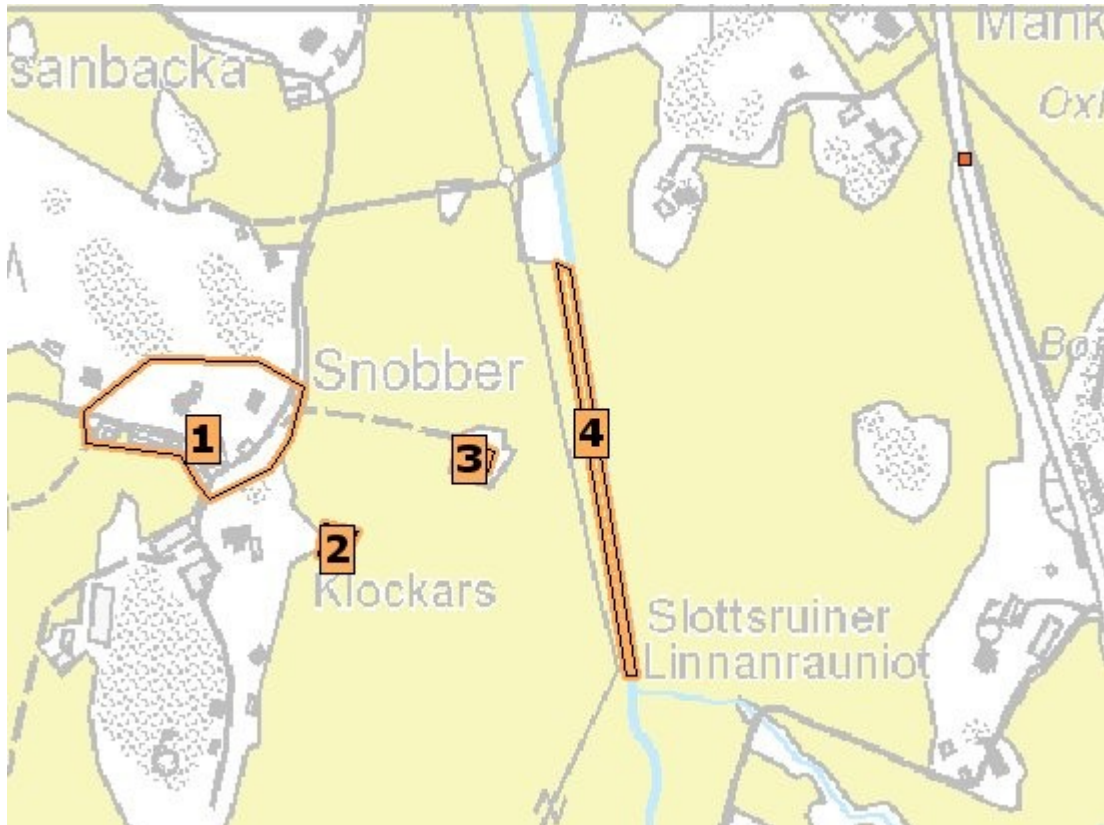
Den gamla Kungsvägen duger inte mera för genomfart i och med att den slutar vid en gård före den korsar den nya vägen en andra gång.

Åtgärdsförslag

Den del av gamla Kungsvägen som är kvar skall bevaras och uppehållas att den inte försvinner med tiden. Gamla vägar har en tendens att bli rakare vid varje reparation. Gamla Kungsvägen får alltså inte rätas ut, höjas eller sänkas.

Karta över Snobbers objekt

1. **Snobbers**
2. **Lada**
3. **Ria**
4. **Kungsån**

Snobbers

Ägare: **Kurt Erik Westerlund**

Från Kungsvägen syns bara enstaka hustak och några gamla ekonomibyggnader från Kungsvägen. Gården har varit i släkten Westerlunds ägo sedan 1600-talets början. Föregående ägare var Hugo Westerlund.

Huvudbyggnaden som härstammar från 1800-talet eller enligt vissa källor ända från 1700-talet är av sådan stil som närmast kan jämföras med Kolars karaktärshus i Konungsböle.

Lada (Snobbers)

En gammal lada finns intill åkerkanten. Taket är ett nytt plåttak. Ladan har en stor betydelse för landskapet och är också en jordbrukshistoriskt viktig byggnad.

Lador som det tidigare funnits betydligt mera av har börjat bli en mer och mer sällsynt syn.

Åtgärdsförslag

Ladan skall hållas i skick så att den inte förfaller med tiden. Främst bör taket hållas tätt men även grunden och de bärande konstruktionerna bör ses över då och då.

Ria (Snobbers)

Ute på åkern finns det en gammal ria kvar. Tidigare fanns det två stycken intill varandra men den ena revs och den kvarvarande förkortades. Det finns ytterst få rior kvar i trakten.

Åtgärdsförslag

Man skall hålla rian i skick så att den inte går samma öde till mötes som dess granne en gång gjorde.

Rian fotograferad från Kungsvägen 8.6.2005
Bakom rian ser man Snobbers lada och sedan Klockars gård
Framför rian rinner Kungsån

Kungsån (Snobbers)

Kungsån fungerar som Snobbers rågräns. Den har ett stort historiskt värde eftersom den för länge sedan var så djup att man kunde segla med skepp upp till Låppräsket. I dagsläge är den bara en smal bäck. Bäckens är dikad så att den inte ens slingrar sig mera.

Åtgärdsförslag

Man bör få in buskar längs bäcken så att den dels syns bättre och dels för miljömässiga och estetiska skäl.

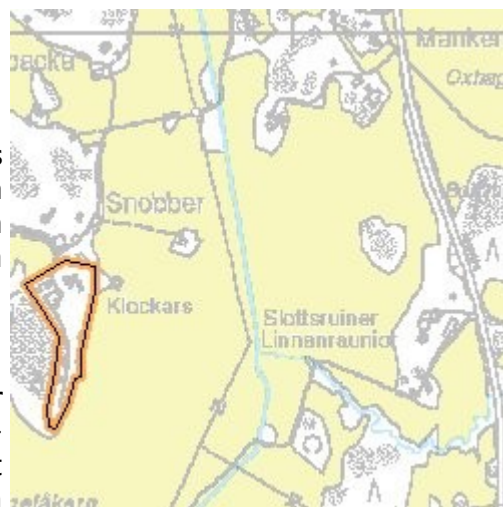

Klockars

Ägare: **Caj Mannström**

Från Kungsvägen sett i västlig riktning ser man Klockars på andra sidan åkrarna. På gården finns det några ensamma landskapsträd av olika storlekar. Även byggnaderna passar bra in i landskapet med typiska rödmyllade väggar och vita knutar.

Klockars blev friköpt från Fagervik 1907 men huvudbyggnaden härstammar från 1834. På gården står även en gammal spannmålsbod som är byggd på 1800-talet och ett loft som lär vara ännu äldre utgående från att loftets stockar är inte avsågade utan man har kapat dem med yxa.

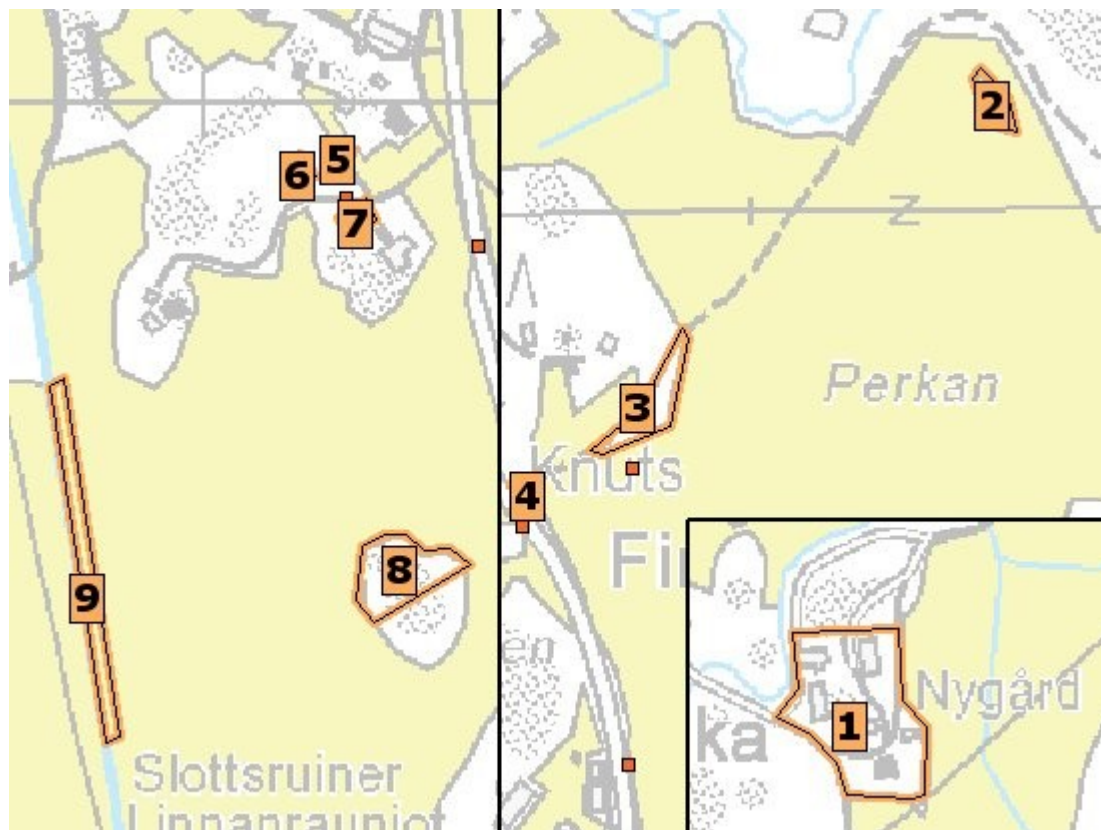

Ägarlängd:

1908-1937 Erik August Mannström
1937-1973 Emil Leonard Mannström
Från och med 1973 Caj Emil Mannström

Träden på Klockars gård är lönnar. De är betade och har en kronform som är typisk för detta med kal stam och en krona med skarpa gränser. På gården håller man kor.

Karta över Nygårds objekt

1. Nygård
2. Åkerholme
3. Vägren
4. Landskapsträd
5. Grund
6. Loft
7. Ria
8. Åkerholme
9. Kungsån

Nygård

Ägare: **Kaj Björklöf**

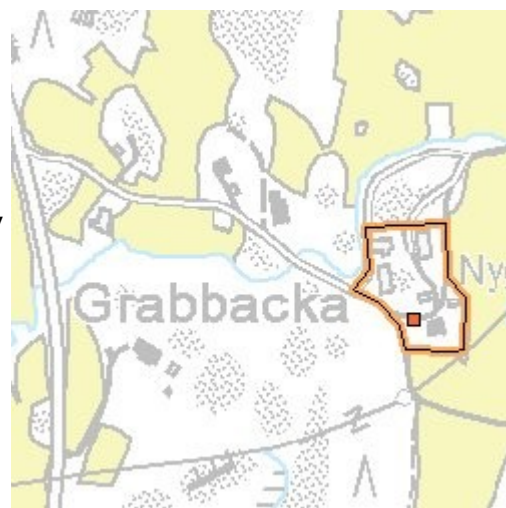
Nygård har varit i släktens ägo sedan 1938 då gården blev utbruten från Grabbacka. Karaktärshuset är byggt 1920.

Ägarlängd

1938-1953 Karl Ivar Björklöf

1953-1991 Karl Birger Björklöf

Nuvarande ägare Kaj Birger Björklöf

Karaktärshuset sett från väster 30.8.2005

Åkerholme (Nygård)

Den lilla åkerholmen består av några björkar och ett antal lågväxande buskar och sly. Åkern runtom den ligger i träda och har varit det ett antal år redan.

Åtgärdsförslag

Den största björken skall sparas så länge den lever. De mindre björkarna får växa upp för att i något skede ersätta den gamla björken som landskapsträd.

Åkerholmen sedd från vägen 10.6.2005

Vägren (Nygård)

På vägrenen som går längs med en gräsbevuxen skogsbilväg växer det tre enar, en rönn och en gammal gran. En av enarna är speciellt fin. Rönnen är buskformad med flera stammar och granen är gammal och har relativt glest grenverk. Lite björksly förekommer nära den finaste enbusken.

Åtgärdsförslag

Vägrenen skall hållas fri från björksly. Den fina enen och rönnen skall sparas och konkurrerande växtlighet bör röjas bort. De andra enarna och granen får sparas så länge de inte stör de utvalda buskarna.

Den finaste enen fotograferad från söder 29.8.2005

Tall (Nygård)

En präktig tall med grova kvistar pryder vägen mitt emot Knuts ladugård. Tallen är ett perfekt landskapsträd och skall förstås sparas trots att ena sidan är stamkvistad för trafikens skull.

Där som tallen står nu säger man att det en gång i tiden stått en smedja.

Den grova tallen 29.6.2005

Åtgärdsförslag

För att ge tallen en ännu maffigare effekt kan man avlägsna närliggande träd och buskar för att framhäva tallen som ett solitärträd.

Grund (Nygård)

Vid gränsen till Mankers nära Nygårds loft finns det rester av ett hus. Det är oklart om byggnaden som en gång stått här var Friggeborgs eller Landbos karaktärshus. Det man kan se i dagens läge bland det höga gräset är en hög tegel och gamla gråa bräden.

Ägaren har planer på att bygga ett nytt hus där det gamla en gång stått. Vägen till platsen skulle dras om och platsen mellan den nuvarande vägen och sockeln där det växer höga örter, gräs och några ekplantor skulle göras om till en gårdsplan.

Allt som är kvar av huset 16.8.2005

Åtgärdsförslag

Om ett nytt hus skulle byggas i det gamlas ställe skall det vara ett stockhus och byggas enligt traditionell stil. En modern byggnad skulle inte passa in bredvid loftet eller i landskapet. Några av ekplantorna borde sparas för att bli med tiden fina gårdsträd.

Loft (Nygård)

Byggnaden är gjord i stock och har utomhus en stege upp till ett loft under taket. En klassiskt loftbod. Taket är ett relativt nytt plåttak.

Loftet köptes från Nygård på 1970-talet och donerat till Karis landskommun som skulle ta sig an uppgiften att vårda byggnaden. I något skede tog pengarna slut och loftet fick stå och ruttna i ca tjugo år varefter det återbördades till den ursprungliga ägaren. I det skedet var pärttaket redan förstört och byggnaden i mycket dåligt skick.

Från vägen ser man med nöd och näppe bara taket av loftet p.g.a. rikligt med buskar och träd som vuxit upp och skymmer sikten. Man har planterat ekar framför byggnaden men dessa är knappt två meter höga tills vidare.

Loftet sett från vägens håll 29.6.2005

Åtgärdsförslag

Man måste röja undan den del av vegetationen som skymmer sikten från vägen. Främst buskar bör avlägsnas medan lönnen nog får sparas. Ekplantorna är opassligt planterade framför loftet men får bli kvar i och med att de också kan bli fina landskapsträd med tiden och loftet kommer att synas mellan stammarna.

Ria (Nygård)

Bredvid Mankers vedliden står det en gammal ria. Rian är tillbyggd men den gamla delen av stock finns till största delen kvar. Inne i det tillbyggda utrymmet sticker den gamla rians tak fram medan väggarna är tillbyggda. Ugnen som värmdde upp rian finns ännu kvar. Dörren in till den gamla delen av rian har sågats om till modernare och främst bekvämare mått.

Åtgärdsförslag

Rian skall bevaras. Det viktigaste är att taket håller tätt men man måste även granska byggnaden underifrån.

Åkerholme (Nygård)

Åkerholmen har ett vackert lummigt utseende och ger en djuphet till landskapet. För ca fem år sedan har det utförts skötselåtgärder på holmen varefter den vuxit fritt. I mitten av holmen finns ett berg. Berget är kalt och kantat av enbuskar i olika åldrar.

I skogsbrynet på norra sidan av Åkerholmen växer det fyra ekar samt enstaka ekplantor. Ekarna har stamdiametrar på ca 10 cm. Från vägen är dessa träd dolda av rönnar, björkar, granar, sälg och en lönn.

Åkerholmen sedd från vägen 8.6.2005

Åkerholmen har två ägare; Grabbacka och Nygård. Man har planerat att utföra en avverkning på holmen.

Åtgärdsförslag

Enar, lövträd och buskar som det redan finns gott om på holmens norra sida bör sparas. I och med den planerade avverkningen kommer dessa att bidra stort till landskapet.

Kungsån (Nygård)

Kungsån är rågräns mellan Nygård och Snobbers. Efter att har varit ett viktigt vattendrag är Kungsån vid det här laget bara en bäck. Den är dikad, spikrak och ett diskret landskapselement.

Åtgärdsförslag

Man skall få in buskar längs bäcken så att den dels syns bättre och dels med tanke på miljön och av estetiska skäl. Låga buskar skulle heller inte skugga åkrarna så mycket.

Längs bäcken kunde man anlägga en stig som skulle ha sin början redan i närheten av Lappträsket och följa Kungsån ända ner till Raseborg.

Höckulla

Ägare: **Kurt Kenneth Helander**

Huset är mycket estetiskt beläget uppe på en kulle. Gården runtom huset är också väldigt vacker med stora, runda lövträd och böljande bergsklackar. Gården har nyligen fått en ny ägare.

I samband med ägarbyte bygger man till en extra vinkel på huset. Tillbyggnaden är i samma stil som den ursprungliga byggnaden och kommer inte att påverka negativt till landskapsbilden.

Gården sedd från vägen 8.6.2005

Landbo

Ägare: **Leo Alfons Nylund**

Gården, som är en relativt nyligen utbruten tomt, är belägen på en vacker åkerudde vars spets präglas av träd med mjuka former samt enar. Huset är byggt i modern stil. En stor gran framför huset har blivit stamkvistad för att ge en bättre utsikt.

Landbo, gårdens namn, härstammar från en gård som inte existerar mera. Huvudbyggnaden rivdes men namnet lever kvar på detta sätt.

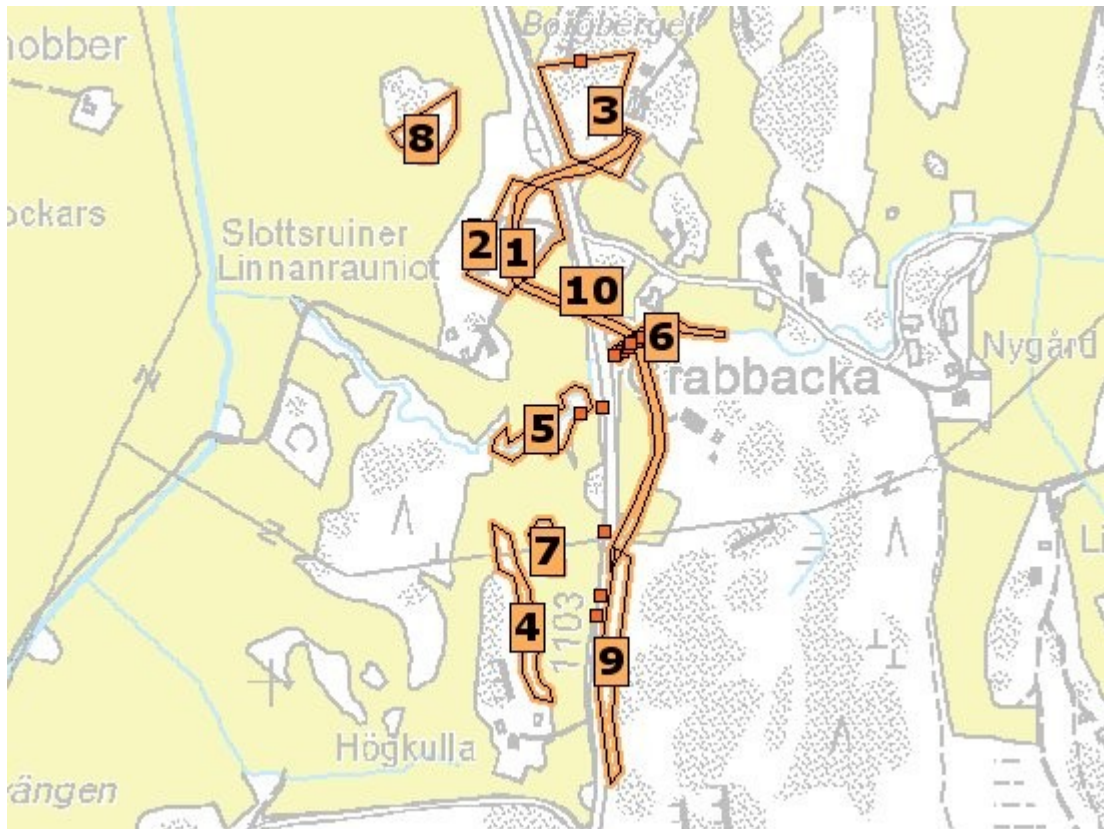

Gården sedd från vägen 8.6.2005

Åtgärdsförslag

Den stamkvistade granen skall avlägsnas. Det skulle passa bra om gränsen mellan åker och gräsmatta kunde framhävas med en gårdsgård.

Karta över Grabbacka objekt

1. **Grabbacka**
2. **Ruin**
3. **Borgberget**
4. **Skogsbyn**
5. **Bäck**
6. **Fors**
7. **Åkerholme**
8. **Åkerholme**
9. **Vägren**
10. **Gamla Kungsvägen**

Grabbacka

Ägare: **Henrik Holmberg**

Grabbacka gård är belägen 4 km från Karis centrum och ägs av Henrik Holmberg efter att hans far Hugo Holmberg, som köpt gården år 1933. Gården har fått sitt namn efter släkten Grabbe, som i tiden ägt gården. Bland ägarna kan nämnas de i vårt lands historia kända Nils Grabbe och Arvid Stålarms. En sägen berättar att redan i den grå forntiden en borg funnits på platsen. Denna sägen berättar om tre bröder som kom seglande från Sverige. Havet sträckte sig då långt in i landet ända fram till Lojo ås eller den s.k. Karismalmen.

En av dessa män var, berättar sägnen, var Bo Jonsson Grip och de båda andra hans bröder. Dessa män byggde de tre fornborgarna i västra Nyland: Bo Jonsson Raseborg och de andra bröderna Junkarsborg och Grabbesborg. Av borgen på Grabbacka finns numera blott en stenmur och några vallar kvar, som visar var borgen varit belägen. Nedanför denna plats utbreder sig en långsträckt dalgång. Enligt sägnen var denna forntida fjärd segelbar ända från Raseborg till Grabbackaberget. Man vet inte med säkerhet om borgen existerat före den Grabbeska tiden och det är troligt att åtminstone gården med en slottsliknande byggnad uppbyggdes av häradshövdingen i Raseborgs härad, Måns Grabbe, i slutet av 1400-talet och efter honom fått sitt namn. Efter honom ägdes gården av den bekanta statsmannen och kung Göstas troman Nils Grabbe som föddes på Grabbacka omkring år 1490 och dog även där år 1549 och ligger begravnen i Karis kyrka. Efter Nils Grabbes död kom gården i släkten Stålarms ägo genom Erik Stålarms giftermål med Nils Grabbes dotter Beata.

Grabbacka gård 2005

Erik Stålbarm och Beata hade sju barn. Äldst bland dessa var Arvid Stålbarm som skrev sig en tid som herre till Grabbacka. Gården tillföll senare hans yngre bror Axel och Arvid blev herre till Lindö gård i Tenala. Därefter innehades Grabbacka av hans son Göran Axelsson Stålbarm som dog omkring år 1649, varefter Grabbacka tillföll hans son Axel Axelsson Stålbarm. Denne var den sista Stålbarm som ägde gården. Han ägde dessutom Kroggård säteri i Karis. Denne Axel Stålbarm dog som landets hövding i Viborgs län 1656. Hans dotter Anna Margareta var gift med majoren Jakob Johan von Berg som övertog stamgodset Grabbacka, vilket år 1685 såldes till brukspatron Karl Billsten i Fagervik. Därmed blev Grabbacka gård en arrendegård under Fagervik bruk och dess storhetstid var förbi.

Det berättas att Johan den tredje en gång övernattat på Grabbacka. Att under Grabbarnas och Stålbarmarnas tid hade lysande fester på Grabbacka är ju helt naturligt. Bland annat berättas det om ett bröllop på Grabbacka då Nils Grabbe gifte bort sin dotter Beata med den förutnämnde Erik Stålbarm. Vid detta bröllop, som ägde rum den 18 januari 1545 var det en mängd högt uppsatta och bemärkta män närvarande, såsom amiralen och riksrådet Erik Flemming, lagmannen och fältöversten Nils Boije till Gennäs och Dalkarby i Pojo, Henrik Klasson Horn till Kankas, Göran Fincke, Johan Stålbarm, Torsten Ram m.fl.

Efter att flera år varit arrendegård under Fagervik bruk inköptes gården i början av 1900-talet av kantor Grönlund från Bromarv. Han ägde gården i några år och sedan sålde den till sin svåger K. Lindholm som innehade den tills han år 1933 sålde den till det nuvarande släktet Holmberg.

Gårdens areal är i dags läge totalt 227 hektar, varav 50 hektar är odlad åker, 128 hektar är skog och resten vägar och impediment.

Ruin (Grabbacka)

Museiverket ansvarar om skötseln på ruinen. Ruinen ligger bredvid gårdens huvudbyggnad. Ruinen är relativt bra skött, där förekommer inget sly eller träd.

Objektet fotograferat från söder 2005

Åtgärdsförslag

Röja bort buskar och sly som finns i branten norr om ruinen. Då skulle det bli en bättre sikt från ruinen ner mot åkrarna och möjligtvis så skulle man se ruinen från vägen. Stigen från vägen till ruinen skulle kunna märkas bättre genom röjning av buskar. En skylt som berättar om historien bakom ruinen skulle kunna appliceras.

Borgberget (Grabbacka)

Borgberget är ett ståtligt berg med ett stup mot nordväst och branta sluttningar runt berget och har fungerat som en flyktborg på medeltiden. Sägner berättar att båtar tog i land vid just borgberget och att det har funnits en fästning på berget.

Den södra delen av Borgberget hör till Grabbacka medan den norra hör till Mankers. På södra delen har det troligen gått en väg upp till berget och där finns stenrester som lär härstamma från en mur.

Borgens mur 8.6.2005

Åtgärdsförslag

Man skall röja fram en stig som leder upp till berget och avlägsna omkullfallna träd. Avverkningar på berget bör göras försiktigare eftersom vindpåverkan är stor. En informationsskylt kunde placeras på berget med information om Borgbergets historia och fornminnen.

Träd och sly som växer på eller intill själva muren skall avlägsnas och hållas efter i fortsättningen så att inte muren förstörs av rötterna.

Skogsbryn (Grabbacka)

Ligger söder om gården längs vägen mot Fagervik. Skogsudden består till största delen av tallskog och längs kanterna förekommer lövsly, enar och enstaka större björkar. I mitten av udden förekommer berg.

Objektet fotograferat från vägen 2005

Åtgärdsförslag

Enarna skulle röjas fram genom avlägsnande av asp sly. Större björkar och tallar lämnas. Rönn sly kan lämnas. Längre ut på udden kan asparna glesas ut genom röjning. På detta sätt blir udden mera öppen till sin karaktär.

Bäck (Grabbacka)

Bäcken är en naturlig bäck som rinner öster ifrån väster ut. Den korsar vägen söder om gården. Både på våarna också höstarna är det stora mängder vatten som rinner genom bäcken. Den är sällan torr.

Bäcken fotograferad från söder 2005

Åtgärdsförslag

Bäcken lämnas orörd. Den lilla skyddszon som finns bör lämnas orörd. Sly och buskar får gärna växa upp kring bäcken och beskugga den.

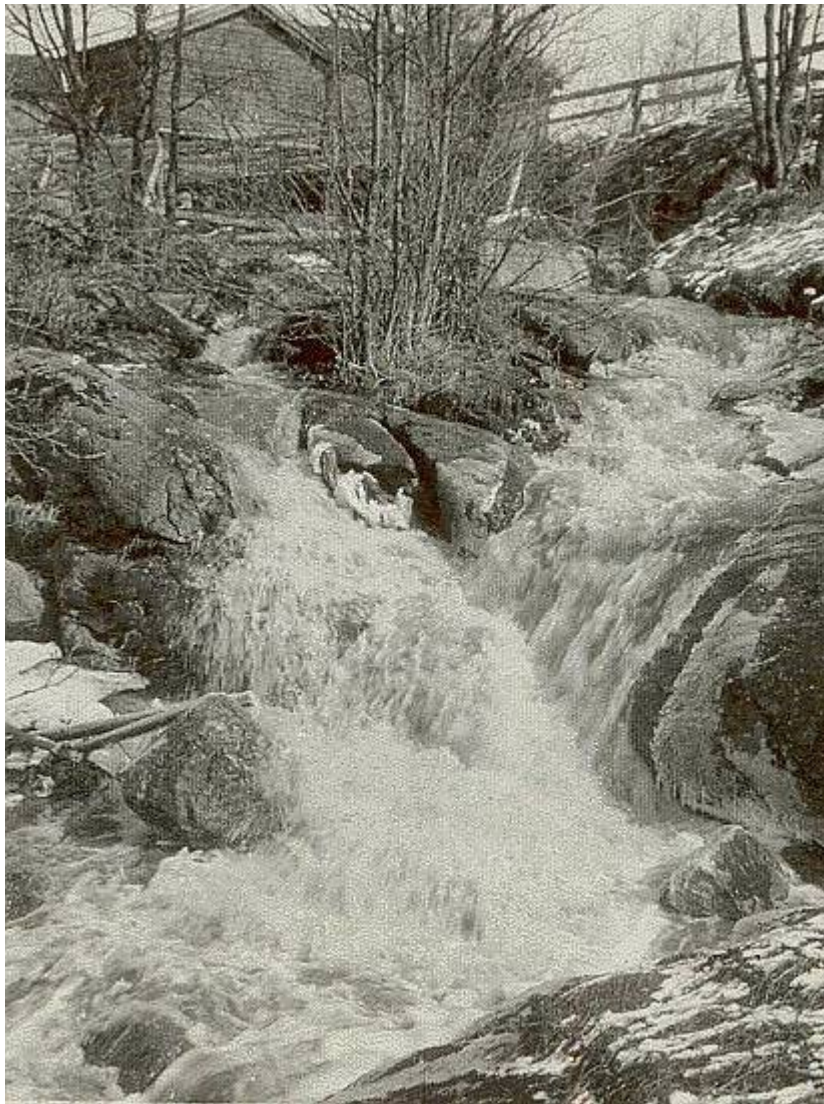
Fors (Grabbacka)

På östra sidan av Kungsvägen rinner en liten fors. Där den korsades av gamla Kungsvägen finns det ännu kvar några träkonstruktioner. Man kan ännu skönja var bron och räcket gick. Tidigare var stället relativt fritt från träd och buskar men vid det här laget är det helt igenvuxet och så gott som otillgängligt.

Det har funnits en kvarn vid forsen. Troligtvis intill eller nära bron. Kanske det finns rester kvar men i det här skedet är stället allt för övervuxet för reda ut det.

Forsen sedd från väster 4.7.2005
Bilden är tagen från resterna av gamla bron

Så här såg forsen ut tidigare
Det är sannolikt gamla Kungsvägsbron som syns på bilden

Längre ner längs forsen finns det rester från en gammal reservoar av betong. Den användes som vattenpost men vid det här laget är den lika hopfallen och igenvuxen som allt annat längs forsen.

Vattnet som rinner i bäcken är under torrare perioder blygsamt men under våren forsar det rejält. Där som bäcken fortsätter in under nya Kungsvägen har man byggt trummor som skall leda vattnet men under lugnare tider når inte vattennivån upp till dem utan tar en annan väg rakt ner igenom marken.

Betongmuren sett från sydost 13.7.2005

Här sipprar vattnet in under vägen 13.7.2005

Åtgärdsförslag

Betongreservoaren kunde avlägsnas. Den har varit länge ur bruk och är inte speciellt estetisk. Ris och sly längs forsen skall röjas bort och man kunde återinföra ett fiskbestånd i vattendraget igen. Trummorna under nya Kungsvägen borde sänkas för att fiskarna överhuvudtaget skall kunna nå forsen. Eventuellt kunde en fisktrappa konstrueras.

Åkerholme (Grabbacka)

Åkerholmen ligger väster om vägen och söder om gården. Enstaka tallar, björkar och enar växer på holmen. I övrigt är holmen bergsbunden.

Åtgärdsförslag

Inga åtgärder på åkerholmen. De träd och buskar som finns bör lämnas med tanke på fågellivet.

Åkerholmen fotograferad från öster 2005

Åkerholme (Grabbacka)

Det finns gott om döda, torra och fallna granar på Åkerholmen. Enar förekommer rikligt på västra sidan och en större ek finns mitt på holmen var det också växer tallar. Tallarna växer intill en bergsklack.

Större delen av holmen hör till Grabbacka men den norra sidan hör till Nygård. Grabbackadelen är planerad att avverkas.

Objektet fotograferat från Grabbacka ruin 2005

Åtgärdsförslag

Granarna på södra sidan skall avlägsnas genom avverkning men man bör spara så mycket sly och lövvegetation som möjligt. Speciellt enarna och eken bör gynnas.

Avverkningsresterna borde avlägsnas från Åkerholmen

Vägren (Grabbacka)

Branten som följer vägens östra sida och består av främst gran längre upp och tall och björk närmast vägen. Bergbunden mark på vissa ställen och en relativt stor lutning förekommer.

Åtgärdsförslag

Utglesning av tall och björk närmast vägen genom gallring samt röjning av buskagen. Granen längre upp i branten lämnas orörd.

Objektet fotograferat från nordväst 2005

Gamla Kungsvägen (Grabbacka)

Det finns få spår kvar av Kungsvägen där den gick tidigare över Grabbackas ägor. Den del av vägen som gick över åkrarna har sedan länge plöjts upp medan övriga sträckningen mestadels har vuxit igen. Den gamla Kungsvägen ersattes i början av 70-talet. Sådana var tiderna.

Av den gamla vägen finns det kvar ännu idag sträckningen som går till skolan. En annan otydlig rest av vägen är den bro där Kungsvägen korsade bäcken. Bron var gjord helt i trä och har förmultnat så mycket redan att det växer gräs och träd mitt på den. Batteringar från räcken och från själva bron finns ännu i viss mån kvar att beskåda.

Räcket som gick längs bron är ännu i relativt bra skick.

Bron sedd från öster 4.7.2005

Bron och broräcket sett från väster 13.7.2005

Åtgärdsförslag

Bron kunde restaureras som ett projekt för de historieintresserade och som en sevärdhet. Man kunde anlägga en stig till bron, röja lite runt den och sätta upp en informationsskylt för åskådare där det står om Kungsvägens och brons historia.

På den östra sidan av nya Kungsvägen kunde gamla Kungsvägen återskapas i form av en stig eller vandringsled. Bron måste hållas i sådant skick att den är beträddbar. Stigen skulle gå vidare längs gamla Kungsvägens sträckning fram till skolan.

Åkerholme (Gösbacka)

Den här åkerholmen är egentligen inte en åkerholme utan snarare en åkerhalvö. Den syns från vägen relativt bra och mitt på den växer, förutom buskar och ormbunkar, en stor och fin solitär lönn.

Åtgärdsförslag

Man skall röja bort det mesta av slyet och buskarna som hindrar sikten från vägen. Björkar som håller på att växa in i lönnens krona skall också avlägsnas.

Åkerholmen fotograferad från vägen 8.7.2005

Åkerholme (Olars)

I mitten av Åkerholmen växer det en tall som blivit betad. Tallen är omgiven av gräs och örnbräken. I Åkerholmens norra och södra kanter växer det häggbuskar. Buskarna är slyaktiga och täta. Mitt i den norra häggbusken växer en en och hela västra kanten av Åkerholmen är tätt bevuxen med örnbräken. För övrigt finns det lite björksly längs Åkerholmens östra kant.

Åkerholmen sedd från vägen 8.7.2005

Åtgärdsförslag

Tallen skall växa upp och bli ett solitärträd mitt på Åkerholmen. Häggbuskarna skall också sparas medan björkslyet skall röjas bort.

Åkerholme (Olars)

Åkerholmen pryds av en fem meter hög pelaren som står i holmens östra kant. För övrigt är åkerholmen helt övervuxen av hallon.

Åtgärdsförslag

Enen sparas och övrig vegetation som skulle konkurrera med enen om utrymme röjs bort.

Åkerholme (Olars)

Åkerholmen är klädd av fina tallar och björkar. Från vägen syns den bra och bidrar med ett större djup i landskapet.

Holmen är bergsbunden och det växer även pelarenar på den. Längs kanterna finns det några mindre tallar och björkar samt sly.

Grund (Olars)

Här, alldeles intill Kungsvägen finns det rester av Kolars ladugård. Allt annat är borta men vindbryggans stenfot finns kvar. Bredvid ladugården, på norra sidan, finns det även rester av Kolars gamla svinstia.

Åtgärdsförslag

Man bör hålla de stenkonstruktioner som är kvar fria från sly.

Ladugårdsgrunden sedd från vägen 8.7.2005

Härifrån gick vindbryggan över till ladugården som skulle vara i mitten av bilden om den ännu stod kvar

Kolars

Ägare: **Alfons Leonard Qvarnström**

Huvudbyggnaden lär vara den äldsta i trakten och har till och med använts som tingshus i tiden. Huset byggdes 1540 av Jöns Svensson. Visserligen har byggnaden stått öde flera gånger och blivit renoverad eller ombyggd.

Ägarlängd

1540-1547	Jöns Svensson
1547-1584	Mats Persson
1584-1592	Anders Mattson
1592-1600	Bengtsson
1600-1606	Grels Clemetsson
1606-1619	Erik Grelsson
1619-1636	Tomas Grelsson
1636-1682	Mats Tomasson
1682-1699	Jakob Matsson
1699-1721	Mårten Simonsson
1721-1735	Olof Ersson
1735-1746	Erik Olsson
1746-1783	Erik Eriksson
1783-1786	Anders Åkerström
1786-1789	Henric Johansson Svedja
1789-1817	Henric Henricsson Qvarnström
1817-1839	Gustaf Henric Qvarnström, Henrics son
1839-1849	Gustafs son Reinhold Qvarnström
1849-1886	Gustaf Fridolf Qvarnström, Reinholds bror
1886-1925	Frans Fridolf Qvarnström, son till Gustaf Fridolf Qvarnström
1925-1954	Augusta Emilia Qvarnström, änka till Frans, samt deras barn
1954-1966	Frans Leonard Qvarnström, Ett av Frans och Augustas barn
1966-1981	Leonard Qvarnström
Sedan 1981:	Alfons Qvarnström

Den 18 februari 1817 inlöste Gustaf Henrik Qvarnström Kolars av Kronan för 27 rubel och 72 kopek silver.

Fotografi av Kolars (vänster) och Simons (höger)
Rian är borta men boden med loft finns kvar

Gården har betydligt mera träd och buskar runt sig nu jämfört med i början av 1900-talet. Det är ett vanligt drag som syns hos de flesta gårdarna. De enda byggnaderna som överlevt från "gamla goda tiden" är huvudbyggnaden och boden. Huvudbyggnaden är visserligen renoverad och målad i gult till skillnad från den tidigare röda färgen. I och med renoveringen har man gått miste om en hel del historiskt material.

Gamla tingsalen 12.7.2005

Huset har använts tidigare av tingsrätten. Enligt hörsägen skall ringarna i vilka man kedjade fast de åtalade i fortfarande finnas någonstans inne i golvet i tingsalen. I samband med en renovering har trappan upp till salen bytt plats.

Bild från samma plats som målningen 12.7.2005

Utgående från föregående bildserie kan man se att de flesta ekonomibyggnaderna har försvunnit under de senaste 70 åren och ersatts av träd. Man kan visserligen ännu hitta rester av byggnaderna. Till exempel finns grunden till ladugårdens vindsbrygga kvar.

Åtgärdsförslag

Tallarna som skymmer gården från vägen sett skall tas bort. Detta stöds även av att de är på väg att växa upp i telefonlinjen och av att de även döljer en fin utsikt över åkrarna.

Om möjligt skulle man kunna öppna husets gamla tingssal som ett museum.

Karta över Simons objekt

1. **Simons**
2. **Vägren**
3. **Åkerholme**
4. **Åkerholme**
5. **Fors**
6. **Bäck**
7. **Dike**
8. **Grund**
9. **Vägren**

Simons

Ägare: **Stig Axel Lindqvist**

Huvudbyggnaden är från mitten av 1800-talet och byggd av Carl Henrik Thorström men är tillbyggd och renoverad efter det. Den ägs i detta skede av Stig och Marit Lindqvist som köpte gården efter förra ägarens död 1997. Gårdens huvudsakliga inriktning är jordbruk med några hektar skog.

Den första kända ägaren till Simons var Pehr Samuel Ihlström. 1810 bytte gården ägare till Johan Fredric Meincke (eller Meineche) från Rügen som ägde gården i bara sju år varefter Eva Beata Nordlund tog över. Från år 1824 till 1838 ägdes gården av Isaac Jakobsson Nyberg, sedan fram till 1845 av Carl Johan Nyberg. Efter Nyberg tog Carl Henrik Thorström över och var den som troligtvis lät uppföra huvudbyggnaden. 1865 - 1897 ägdes gården av Teodor Frithiof Fagerström och därefter fram till 1938 av Thure Fritiof Fagerström. I två år efter det ägdes gården av Signe Maria Bussman, född Fagerström. 1940 - 1954 ägdes gården av Gösta Henrik Wilhelm Bussman. Därefter fram till 1957 ägdes gården av Birger Valdemar Björklund och hans far Valter Valdemar Björklund. Från 1957 ägdes gården av Guy Gunnar Grönholm och 1997 köptes den av Stig och Marit Lindqvist.

Huvudbyggnaden sedd från vägen 12.7.2005

På gården växer det askar, tallar och lönnar. Askarna och lönnarna är placerade längs infartsvägen till huvudbyggnaden liksom en allé och längs vägen som leder till torken och hallarna. Askarna vid huvudbyggnaden har börjat dö eftersom de antagligen nått berggrunden med rötterna. Lönnarna klarar sig bättre. Askarna vid torken är beskurna varefter de låtit växa fritt. Resultatet är relativt runda kronor men utan skötsel kommer dessa att bli sprötiga.

Vid vägen står en liten murad byggnad, ett mjölkskjul, där man förut ställde mjölkkanorna i svalka.

Det gamla mjölkskjulet 12.7.2005

Åtgärdsförslag

Askarna vid huvudbyggnaden måste ersättas av nya. Alternativt kan man plantera lönnar i stället för askarna. Marken passar bättre för lönnarna.

Vägren (Simons)

På detta ställe är vägrenen mycket brant och kanten är klädd med ett metallräck.

Åtgärdsförslag

Träd som håller på att skjuta upp i branten kommer att skymma utsikten och skulle kunna tas bort. Rönnen i västra delen av objektet kan dock sparas.

Åkerholme (Simons)

Det speciella med den här åkerholmen är att den har ett äppelträd på sig. Två små tallar har också skjutit upp på holmen. På våren blommar alltid äppelträdet kraftigt.

Åtgärdsförslag

Äppelträdet bör absolut gynnas. Tallarna hålls efter

Åkerholmen sedd från Kungsvägen 8.7.2005

Åkerholme (Simons)

Där diket förgrenar sig står det en fin björk och bredvid den, en mindre tall. Under björken växer det också videbuskar.

Björken är ett fint landskapsträd och videbuskarna är bra för diket och fågellivet. Tallen kommer med tiden att växa in i björkens krona eller bli ful av att björkens grenar slår mot tallens krona.

Åtgärdsförslag

Björken och busken skall sparas medan tallen borde avlägsnas.

Fors (Simons)

Vattendraget heter Kvarnbäcken på grund av att det funnits två kvarnar längs forsen. Den övre av dem, som användes av gårdarna i Konungsböle förstördes i en brand 1744. Den nedre kvarnen användes av gårdarna i Finby och det är troligtvis dess grund man ser intill Kungsvägen.

Forsen, kvarnen och dammen håller på att växa igen. Stället är täckt av brännässlor, älggräs och alar. Förr i tiden var trädbeståndet mycket glesare.

På våren säger man att bäckens brus till och med hörs till Simons huvudbyggnad.

Forsen från söder 8.7.2005

I bildens vänstra kant ser man hörnet av kvarnens grund

I dammen brukar det finnas fiskar och till och med en gädda har skådats någon gång. I och med att vägen förnyades har kanten mellan vägen och dammen blivit betydligt brantare. Precis fast i vägen står en klibbal som varit beskuren en gång i tiden och som sedan låtit växa fritt. Alen är i rätt dåligt skick.

Dammen med fiskarna från sydväst 8.7.2005

Bland vegetationen i och runt bäcken finns det en del mycket giftiga växter såsom sprängört som dock hör hemma där. Nedan är en lista över observerade arter funna i och runt forsen:

strandklo, sprängört, svärdsilja, svalting, vattenmåra, fackelblomster, kråklöver, timotej, gåsört, strandlysing, vitklöver, revranunkel, ängsfräken, mannagräs, frossört, åkermynta, harstarr, gråstarr, kärrdunört, skogsklöver, hundäxing, ältranunkel, älggräs, kvickrot, rölleka, tall och strätta.

Åtgärdsförslag

Man skall avlägsna de unga alarna som börjat växa vid kvarnens stenfot. Gräset och nässlorna skall slås och en stig borde anläggas så att man kan gå till kvarnen och inte behöver stå vid vägen för att beskåda forsen. Den beskurna alen vid vägkanten borde avlägsnas. Allt för mycket träd får ej avlägsnas eftersom det resulterar i varmare vatten med risk för att fiskarna försvinner.

Träd, sly och buskar som växer på eller intill kvarnruinen skall också i fortsättningen hållas efter.

Bäck (Simons)

Genom Kvarnängen rinner det en vacker bäck. Bäckens rinner ursprungligen ut från Kvarnträsket och forsar ner för en brant där det en gång i tiden funnits två kvarnar därav namnet. Längs bäcken växer bland annat stora klubbalar, svärdsilja och säv. På avstånd ser den ut som en väldigt frodig skogsdunge. Markägaren har slagit gräset på bäckens östra sida så att det finns utrymme att stå och beundra bäcken utan att riskera bli påkörd.

Vissa av alarna längs bäcken börjar bli för gamla och sjuka medan vissa lutar hotfullt mot telefonlinje som går rakt igenom objektet. Den stora alen nära vägen sägs vara fridlyst och är trots sin storlek och ålder i rätt bra skick. Den växer en liten rönn i den.

En mindre al som växer under den stora alens krona är rätt ful. Den är dessutom på väg att växa in i den stora alens krona.

Bäckens sedd på avstånd från nordväst 8.7.2005

Bäcken på nära håll från norr 8.7.2005

Man kan längs bäcken se en intressant sorts slända som är helt mörkblå, även vingarna. En blå flickslända. Under sensommaren kryllar det av fjärilar, antagligen någon sorts blåvinge, runt bäcken.

I bäcken finns det fisk. Alarna och vegetationen längs bäcken är speciellt viktig eftersom fiskarna inte skulle trivas i varmare vatten. En annan sak som gynnar fisken är att bäcken har grusbotten.

Den intressanta sländan med mörkblå vingar 8.7.2005

Längre bort från vägen längs med bäcken slutar trädbeståndet vid en stor videbuske varefter det nästan bara växer gräs, säv och örter längs bäcken, d.v.s. bäcken saknar beskuggning. Här har marken nyligen eroderat. Orsaken kan ha varit stor sorkaktivitet och/eller ändrad markanvändning. En klibbal växer visserligen på denna sidan av busken men trädet är i dåligt skick.

Längs bäcken finns det även mycket brännässlor och älgräs.

Busken i ändan av albeståndet 12.7.2005
Bilden är tagen från nordost

Växtinventeringsresultat:

svärdslilja, älggräs, kabbleka, strandklo, kärresilja, tuvtåtel, brännässla, fackelblomster, frossört, veketåg, strandlysing, hallon, harsyra, hampdån, vattenmåra, kärriol, svalting, revranunkel, skogssäv, hästhov, gråbo och näckmossa.

Åtgärdsförslag

De sjuka alarna skall avlägsnas före de faller över vägen eller telefonlinjen på egen hand. De flesta alarna bör dock sparas eftersom de skyddar bäckens miljö. Alen växer under den stora alen vid vägen skall också tas bort. Den stora alen skall även i fortsättningen hållas fri från konkurrerande träd.

Där som träden slutar och bäckens kanter rasat ihop borde man försöka få in mera lågväxta buskar. Dessa pryder bäcken och bidrar med en skyddande miljö men hindrar även ytterligare erosion.

Gräsplanen på bäckens östra sida skall slås även i fortsättningen.

Dike (Simons)

Diket fortsätter från Kungsbäcken ut på åkern. Det finns inte buskar längs diket utan bara gräs och örter. Zonen mellan diket och åkern är ca en meter bred. Området närmast bäcken har rasat ihop och växtligheten på det stället har blivit så tät att fiskarnas framfart kan hämmas. Vattnet rör sig också betydligt långsammare här.

Åtgärdsförslag

Den en meter breda skyddszonen mellan åkern och diket har så gott som ingen effekt. Den kunde vara upp till 15 meter bred. Längs diket och speciellt på det eroderade stället borde man försöka få in buskar för att dels hindra ytterligare erosion, dels öka skyddseffekten och dels göra ett bättre klimat i diket för bland annat fiskar.

Grund (Simons)

Vid vägreken intill åkern finns det en liten upphöjning. Där har en gång i tiden stått en lada och det är grunden som blivit övervuxen och blivit en kulle istället. På kullen växer en tall men den är i dåligt skick.

Åtgärdsförslag

Tallen skall avlägsnas på grund av dess dåliga skick.

En bild av ladan med Simons i bakgrunden
Tidpunkten för bilden tills vidare oklar

Vägren (Simons)

Där åkern slutar och skogen börjar finns det en smal bård med aspar. Asparna skymmer utsikten över åkrarna. Dessutom kommer de att växa in i telefonlinjen inom kort och beståndet bredvid skall förnyas med tall enligt skogsbruksplanen. Aspen är mellanvärd för knäckesjukan. Tallplantor i närheten av asp blir lätt smittade.

Åtgärdsförslag

Asparna borde ringbarkas snarast möjligast så att de kan avverkas i samband med grannbeståndets förnyelse.

Jättegryta (Kvarnskog)

Jättegrytor är hål eller urgröpningar i berg som bildats genom att strömmande vatten fått en sten att rulla runt i en fördjupning en lång tid. De flesta jättegrytor härstammar från istiden då stenar fastnat mellan glaciären och berggrunden och sedan borrats ner i berget då glaciären rört sig. I det här fallet talar vi om en rund grop i berget med en diameter på ungefär en halv meter eller aningen mindre. Grytan är ca 60 cm djup.

Om man söker efter grytan bör man veta att den ligger alldeles intill ett stup som sluttar mot sydväst. Nedan om stupet kommer skog emot. För tillfället växer det några små tallar bredvid grytan vilket gör den svår att finna.

Grytan sedd från nordväst 13.7.2005

I bildens högra sida ser man stupet och i vänstra sidan ser man en av tallarna som döljer jättegrytan

Åtgärdsförslag

Grytan skall rensas regelbundet och märkas ut så att den är lättare att hitta. Man kunde borra in ett järnrör i berget i närheten av grytan och fästa en informationsskylt på detta. Nere vid vägen kan en till skylt sättas upp.

Skogsbryn (Råby)

Detta skogsbryn, som syns bra från Kungsvägen då man rör sig mot Ingå, har början till ett övergående skogsbryn. Alltså ett som går från åker till buskar och sedan till fullvuxen skog. Bakom skogsbrynet sticker det på en del ställen fram berg och stup.

Längs åkrarna växer det buskar och sly. Även framför bergen. Här och där förekommer det även ett större träd i brynet.

På detta ställe syns berget bakom skogsbrynet bra
Bilden är tagen från vägen 15.6.2006

Åtgärdsförslag

Buskarna skall sparas och gynnas. Sly, som småningom växer till träd, avlägsnas. Där det blir luckor på grund av detta försöker man få in mera buskar såsom sälg och vide.

Där berget är nära åkern skall man hålla efter större träd och bara tillåta små buskar att växa vid bergets fot.

Stup (Råby)

Alldeles intill vägen finns ett stup. Stupet är beläget intill en brant kurva så att om man rör sig mot Ingå på Kungsvägen, kommer stupet rakt framför en. Stupet syns dock inte eftersom det växer stora träd framför det.

Åtgärdsförslag

Träden som skymmer stupet skall avverkas och efter det får enbart buskar växa framför berget.

Åkerholme (Råby)

En stor och fin åkerholme syns från vägen. Råbykullan. Halva åkerholmen är skogsbevuxen medan andra halvan domineras av ett stort berg med ett stup i vägens riktning.

Åtgärdsförslag

Åkerholmen är mycket bra som den är. Stupet och berget kunde hållas fritt från vegetation som skulle skymma berget. Enstaka små, tvinvuxna tallar får växa där.

Råbykullan från nordväst 26.7.2005

Åkerholme (Råby)

Den här åkerholmen är mycket estetisk när man ser den från vägen. Växtligheten är indelad i tre tydliga skikt. Överst kommer stora aspar som är så högt ovanför de undre skikten att man ser stammarna. Under asparna kommer det ett busk och slyskikt och bredvid asparna finns det ett mellanhögt bestånd. Det växer bara lövträd på åkerholmen och allt växer mycket tätt.

Tidigare har det funnits en lada i mitten av åkerholmen.

Åkerholmen sedd från söder 26.7.2005

Åtgärdsförslag

Man borde bevara åkerholmens frodiga och skiktade utseende. Det lägsta skiktet kunde i fortsättningen bestå av buskar. Om det blir högre kunde man försiktigt rensa bort och ersätta efter hand.

Stengärdesgård (Bergåsa)

Här och även på flera andra ställen i närheten av Bergåsa finns det fina stengärdesgårdar. Tidigare funktion eller orsaken för just den här gårdsgården är ännu oklar men den lär vara byggd i slutet av 1800-talet. P en del ställen har träd börjat växa alldeles fast i muren men för övrigt är den i bra skick.

Åtgärdsförslag

Mindre träd som växer fast i muren skall plockas bort så att den inte förstörs.

Stengärdesgården sedd från nordväst 9.8.2005

Allé (Bergåsa)

Längs infartsvägen till Bergåsa finns kvar det några björkar som härstammar från en allé. Dessa är på senare dagar kompletterade med nya björkar ända ner till vägskälet. Allén har varit i dåligt skick men håller på att bli bättre i och med att konkurrerande vegetation tagits bort och kompletterande åtgärder utförts.

Björkarna är visserligen gamla och åtminstone en av dem är smittad av sprängticka. Björk är oberoende inte ett trädslag som har en lång livslängd.

Allén längs infarten till Bergåsa 6.6.2006

I högra kanten av bilden syns en mindre björk som planterats för att komplettera.

Åtgärdsförslag

Andra träd som skulle konkurrera med allén träd avlägsnas även i framtiden.

Eftersom allén är tills vidare jämnårig och redan ganska gammal finns det skäl att förnya den helt och hållet. Detta skulle ge det prydligaste resultatet. Alternativet, där man ersätter träd som faller eller blir för dåliga ger nog en komplett allé men träden kommer eventuellt att vara av olika storlek.

Äppelodling (Bergåsa)

Bakom en trädrad bestående av björkar finns det en gammal äppelträdgård. Träden är visserligen i dåligt skick. De är betade av älgar, harar och annat vilt och trädgården har under årens lopp förfallit och blivit överbevuxen av bergrör.

Under den senaste tiden har dock gården fått en ny ägare och äppelträdgården ser möjligheten att rustas upp igen.

Äppelträden på Bergåsa 6.6.2006

Begröret har under våren, försommaren 2006 plöjts upp och flera av träden, som varit i för dåligt skick, har tagits bort.

Bergåsa på 1970-talet. Av äppelträden finns det bara en bråkdel kvar.

Åtgärdsförslag

Man skall hålla träden fria från konkurrens. Främst skall gräset slås för att inte råka ut för samma överdrivna mängd berggräs som tidigare dominerat stället. I samband med att marken plöjts och gamla träd tagits bort finns det nu många luckor i trädgården där man kan plantera in nya äppelträd.

För att hålla viltet borta kan trädgården gärdas in. En gärdesgård skulle passa in i landskapet här.

Trädrad (Bergåsa)

Längs ena sidan av Kungsvägen har man planterat in en ny trädrad. Björkarna är placerade relativt glest men verkar vara i bra skick. Nära trädraden växer det en stor sälg som i framtiden kan konkurrera med björkarna.

Längs diket framför trädraden från vägen sett växer det toppklocka och slätterfibbla.

Åtgärdsförslag

Man skall hålla landskapet öppet bakom trädraden. Så länge sälgen inte stör de växande björkarna kan den sparas. I och med att den börjar skada björkens krona måste man göra något beslut om man vill ta bort sälgen helt eller bara ta kvistar av den. Vägrenen framför trädraden skall slås för att bevara slätterfibblan och toppklockan.

Trädraden sedd från sydväst 26.7.2005

Äppelträdsbestånd (Bergkulla)

Intill Kungsvägen finns en gammal äppelodling. Den är till synes oskött och övergiven och har börjat bli igenvuxen. Tallar och granar har börjat komma in och konkurrera och gräset är högt.

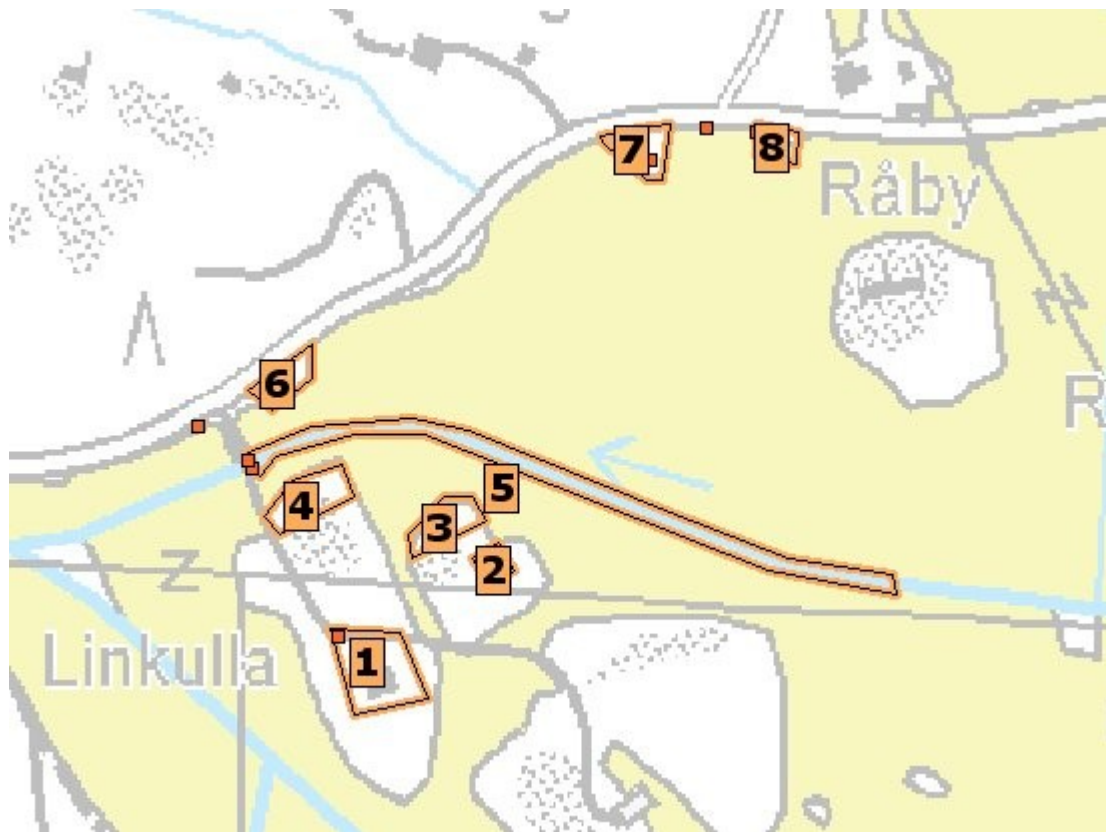
Åtgärdsförslag

Man skall slå gräset och hålla efter barrträden. Sly och annan växtlighet mellan äppelträden och Kungsvägen skall hållas efter.

Äppelträden och en tall 26.7.2005

Karta över Lindkulla objekt

1. Lindkulla
2. Ladugård
3. Skogsbyn
4. Skogsbyn
5. Idbäcken
6. Grund
7. Aspdunge
8. Lada

Lindkulla

Ägare: **Frans Magnus Qvarnström dödsbo**

Gården är utbruten från Kolars 1952. På den tiden fanns det inget annat än skog där som huvudbyggnaden står nu. Den stod klar år 1958.

Fram till 1969 ägdes gården av Julius Qvarnström varefter hans son Frans Magnus Qvarnström tog över. Sedan 1978 har gården ägts som dödsbo av Magnus fru Tarja och deras två söner Jan-Henrik och Jukka-Anders Qvarnström.

Huvudbyggnaden 2.8.2005

Ladugård (Lindkulla)

En liten ladugård syns över åkern från Kungsvägen. Den är relativt ny, troligtvis byggd på 1950-talet med gjuten sockel men passar bra in i landskapet.

Ladugården är inte i användning mera och börjar bli ganska förfallen. Före den togs ur bruk användes den som höns hus.

Åtgärdsförslag

Ladugården skall hållas också i framtiden synligt från Kungsvägen. Den skall hållas i skick så att den inte förfaller.

Skogsbyn (Lindkulla)

På en bergsklack bredvid åkern växer det några pelarenar. Mitt i enbeståndet står en björk och ställvis förekommer det lite sly och enstaka tallar.

Åtgärdsförslag

Björken skall sparas som landskapsträd och enarna skall gynnas. Slyet skall röjas bort.

Enbestånd (Lindkulla)

Denna lilla bergsbundna nordsluttning är tätt bevuxen av enar. I mitten av enbeståndet växer en stor, gammal björk.

Åtgärdsförslag

Man borde bevara beståndets karaktär och hålla andra konkurrerande växtlighet borta. Om möjligt kunde björken när den faller ersättas av en ny björk.

Enbeståndet sett från nordväst 26.7.2005

Idbäcken (Lindkulla)

Bäcken rinner relativt diskret genom åkrarna. Den saknar ett skyddande buskskikt. Även skyddszonerna är ganska smala, ca 2-3 meter.

Åtgärdsförslag

Man kunde gynna grupper av buskar längs bäcken. Låga buskar skulle inte skymma åkrarna men bidra till landskapet. Bäckens skyddszoner bör även breddas.

Idbäcken sedd från Lindkullavägen 2.8.2005

Grund (Lindkulla)

Intill Kungsvägen finns det en upphöjning på vilken det växer en hägg, en björk och en sälg och buskar. Upphöjningens branta kant, en mur, vätter mot åkern bort från vägen.

Inventerade arter 30.8.2005

rödclint, liljekonvalj, vitmåra, rölleka, flockfibbla, alsikeklöver, sommargyllen, ängskavle, fyrkantig johannesört, kvickrot, luddhavre, stor blåklocka, gullris, höstfibbla, gulvial, prästkrage, käringkål (kärleksört), strätta, revranunkel, bergrör, måbär, rödsvingel, lingon, backrot, mjölkört, skogsklöver, hallon, örnbräken, kruståtel, baldersbrå, gråfibbla, smultron

Åtgärdsförslag

Muren skall hållas solexponerad. Träd och buskar som växer upp och skuggar muren skall röjas bort. Häggen och sälgen är mycket fina och skall bevaras.

Nytt sly som växer på stenfoten skall i fortsättningen hållas efter då stenarna kan lossna då rötterna tränger sig ner mellan dem.

Upphöjningen från söder 2.8.2005

Aspdunge (Lindkulla)

Bredvid vägen pryds landskapet av ett tätt aspbestånd. Dungen växer på en plats på vilken det kanske en gång stått en byggnad. Det förekommer stenar som skulle tyda på detta bland skogsbrynet och ett flertal kulturväxter inne bland träden. Logiskt sett skulle denna plats vara åker om inte det funnits något här då man bröt de omkringliggande åkrarna.

Inne i aspdungen stöter man på humle. Växten har funnits där redan en lång tid och bildat "lianer" upp i närliggande träd och grenar. Lianerna, som består av ett flertal döda stjälkar och en eller ett par nya, är redan över tre cm tjocka då det varje år har vuxit upp nya stjälkar längs de gamla.

Aspdungen sedd från öster 26.7.2005

gulmåra, rölleka, hundkex, hallon, brännässla (dominerande), äkta johannesört, stor blåklocka, berggrör, asp, gråbo, rockentrav, nyponros, häckvicker, hundäxing, kvickrot, hägg, revsmörblomma, körvel, skogsalm, flenört, humle, nysört, skogsklöver, fyrkantig johannesört

Under sommaren 2006 avverkades dungen och plöjdes ner till åker.

Lianer av humle 30.8.2005

Lada (Lindkulla)

Ladan är relativt gammal men taket är av plåt. Bredvid ladan växer en gran.

Åtgärdsförslag

Granen kommer att växa in i ledningarna om man låter den vara. Den kommer alltså oberoende att avlägsnas. Man kunde hålla området runt ladan fritt från träd i fortsättningen.

Ladan från väster 26.7.2005

Berg (Mäntyrinne)

Berget har ett stup som vetter mot nordost och syns bra från vägen. Runt berget växer det skog och nedan om det går en väg.

Framför berget växer det sly och buskar. Slyet kommer med tiden att bli så högt att det skymmer hela berget från Kungsvägen.

Åtgärdsförslag

Berget är bra som det är. Man skall avlägsna träd som börjar växa upp framför berget så att det även i fortsättningen syns från Kungsvägen. Buskar som inte blir för stora med tiden skall gynnas.

Berget sett från Kungsvägen 26.7.2005

Aspdunge (Larsberg)

En aspdunge växer bredvid vägen till Gröndal. Dungen syns bra från vägen. Fältskiktet i dungen är dominerat av berggrör. Aspdungen är relativt ung och asparna är klena.

Åtgärdsförslag

Det passar bra med en dunge på detta ställe och man kunde försöka hålla det på det sättet i fortsättningen också. Alternativt kunde man spara enstaka större aspar som landskapsträd och hålla undervegetationen fri från träd. Buskar får förekomma runt stammarna i det fallet.

Dungen sedd från vägen 26.7.2005

Trädgrupp (Larsberg)

Fyra gamla björkar står i en rad vid ett vägskal. Platsen är intill en åker och björkarna fungerar som landskapsträd.

Åtgärdsförslag

Björkarna borde få stå kvar ända tills de börjar bli farliga. Efter det skulle man kunna ersätta dem med nya björkar för samma ändamål.

Bäck (Larsberg)

Bäcken är skyddad av buskar hela vägen. I östra delen av objektet finns det en exceptionellt stor buske som ändå är låg.

Åtgärdsförslag

Bäcken är bra som den är. Man kunde visserligen utöka kantzonen mellan bäcken och åkern.

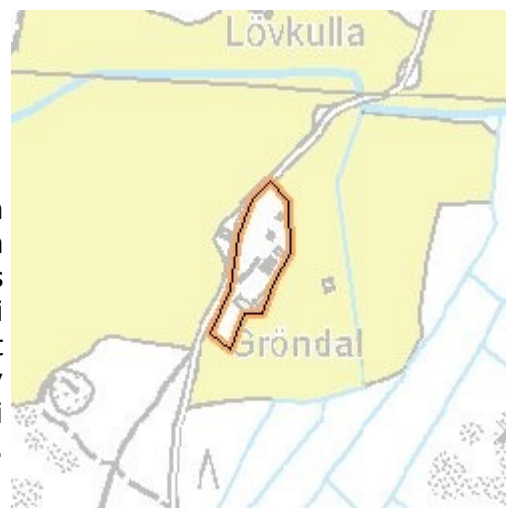

Största busken sedd från vägen 26.7.2005

Gröndal

Ägare: **Alexandra Busck-Nielsen**

Gården syns från vägen och åkrarna intill används som hästhagar. De äldsta byggnaderna är troligen från början av 1900-talet men kan även vara äldre än så. Det finns tecken på att de blivit flyttade till sin nuvarande plats i något skede. Av dessa ursprungliga byggnader finns det bara kvar ett vedlider och huvudbyggnaden. Resten av byggnaderna på gården byggdes under 1990-talet. Ute i hagen finns det en hölada. Även den är från 1990-talet. Den lär vara byggd på sockeln till en gammal tork.

Nyligen har gårdens huvudsyssla varit hästar men rester tyder på att den före det kan ha haft kor. Man har nämligen hittat koskelett nära gården.

Tidigare ägdes gården av släkten Lindström men på senare tider har den blivit köpt ett flertal gånger.

Bäck (Gröndal)

Bäcken är skyddad av buskar och mindre träd vilket också ger ett större djup i landskapet.

Inventerade arter längs bäcken 30.8.2005:

Grenrör, kråklöver, älggräs, brudborst, vass, kabbleka, revranunkel, bredkaveldun, svärdsilja

Åtgärdsförslag

Man skall hålla buskarna och träden låga. Blir de för stora börjar de skymma utsikten och skugga åkrarna. Man kunde sträva till att hålla buskarna i grupper.

Gröndal sett från Kungsvägen 26.7.2005
I förgrunden ser man Idbäcken och dess buskar

Vägren

Ägare: **Lövkulla Edwardsberg väglag**

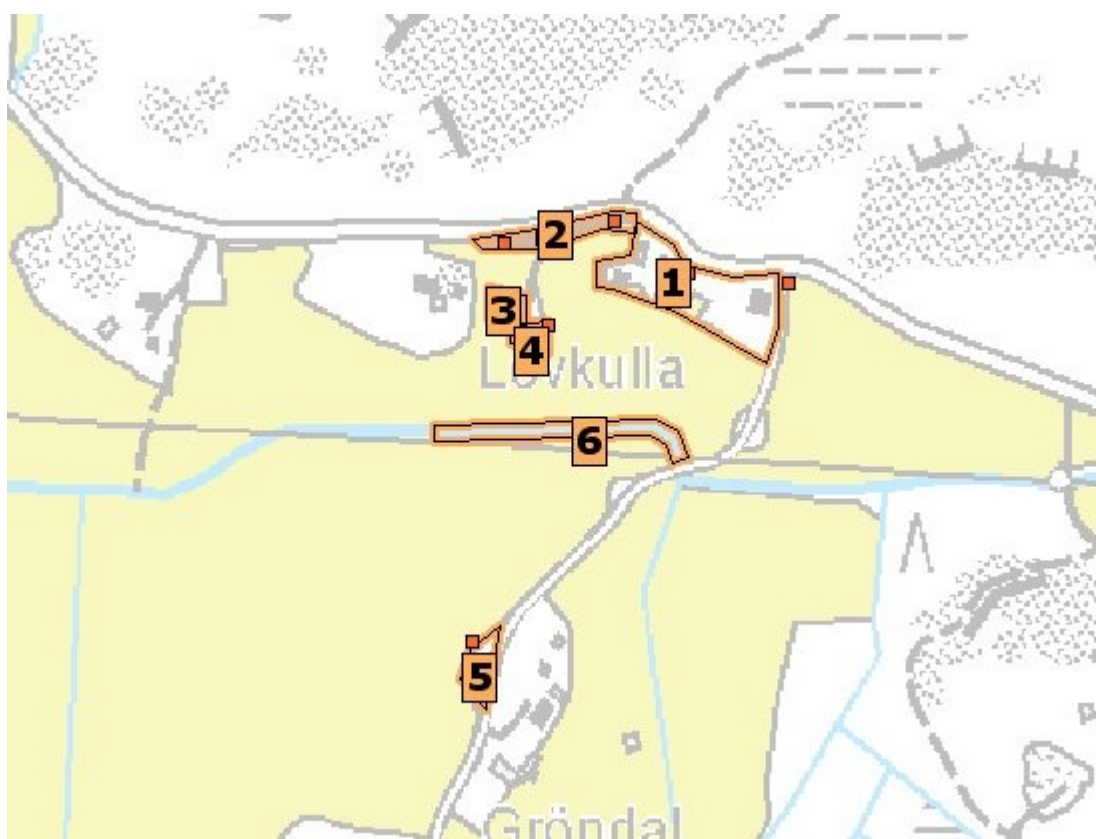
Vägen syns från Kungsvägen. På två ställen pryds den av aspdungar.

Åtgärdsförslag

Aspdungarna kunde sparas men på de övriga delarna av vägen kunde man plantera trädrader eller alléer.

Karta över Lövkulla objekt

1. **Lövkulla**
2. **Vägren**
3. **Skogsdunge**
4. **Tröskhus**
5. **Lada**
6. **Idbäcken**

Lövkulla

Ägare: **Solveig Lindholm**

Huvudbyggnaden är troligen byggd i början av 1900-talet. 1950 byggde man till en hel del på huset med bland annat en extra våning och flera rum.

Ägarlängd

1919-1934 Karl Emil Willstedt

1934-1966 Elis Ruben Kock

1966-2001 Lars-Erik Kock

Från och med 2001 Solveig Margareta Viktoria Lindholm
(född Kock)

Lövkullas karaktärshus sett från 28.7.2005

Gården ligger intill Kungsvägen och många byggnader syns bra och passar väl in i landskapet. Bland annat syns bastun, en byggnad som lätt kan misstas för en stuga, från vägen. Bredvid bastun finns det också ett gammalt mjölkskjul.

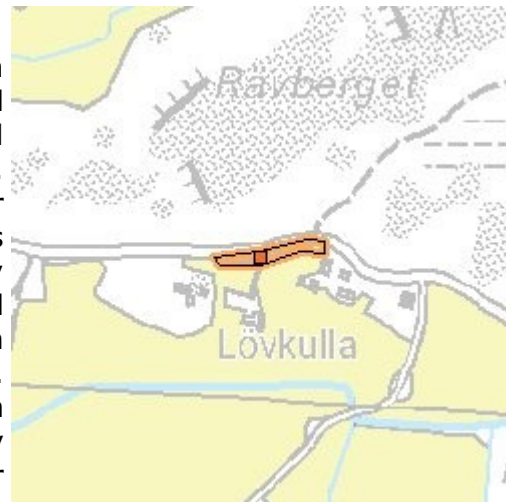
Ladugården 28.7.2005

Bastun och mjölkskjulet från vägen 19.7.2005

Vägren (Lövkulla)

Längs vägens sydsluttning växer den sårbara gulmåran (VU) som alltså är hotkategoriserad. Orsaken till klassificeringen är att gulmåran korsar sig lätt med stormåran som är en nykomling i den finska floran. Stormåran härstammar från Eurasien medan gulmåran är en ursprunglig art i Finland. Detta gör att gulmårans existens som art är hotad i och med införseln av stormåran, och därför är den hotklassad fastän den till synes är relativt vanlig ännu idag. Korsningen mellan gulmåran och stormåran kallas numera för gräddmåra. Gulmåran förekommer naturligt på torrängar och solexponerade sluttningar, och tål ej heller konkurrens av storvuxna arter, såsom bergörret. Bergörret förekommer också rikligt på vägrenen, och utgör alltså ett hot mot gulmåran.

På detta ställe finns det inte ännu hybrider mellan stor- och gulmåra.

Här ser man gulmåra och bergör 19.7.2005

Åtgärdsförslag

Bergör, träd och buskar hålls borta så att gulmåran får bättre livsvillkor.

Skogsdunge (Lövkulla)

Framför en lada, växer det en liten trädgrupp bestående främst av lövträd och sly. Barrträd förekommer också men i mindre utsträckning. Dungen har ett raggigt och ostädat utseende.

Åtgärdsförslag

För att förbättra dungen utseende kan man avlägsna barrträden i dungen västra del. Sedan skall slyet hållas efter och man skall i stället försöka få mera buskar att växa längs skogsdungens kanter. Trädklungan nära ladan ser rätt bra ut som den är.

Skogsdungen sedd från norr 19.7.2005

Tröskhus (Lövkulla)

Tröskhusen innehåller fortfarande ett gammalt tröskverk som inte varit i användning sedan långt tillbaka. Huset är tillbyggt i flera etapper med bl.a. hölada och garage. Den äldsta delen har stockstomme medan resten som är tillbyggt har regelstomme.

Tröskhusets väggar består delvis av öppen panel och delvis av korrugerad plåt.

Åtgärdsförslag

Buskar och träd som kommer upp nära ladans väggar och som skymmer den från vägen kan hållas borta. Ladan kunde hållas i skick även om den inte skulle vara i användning och tröskverket borde sparas.

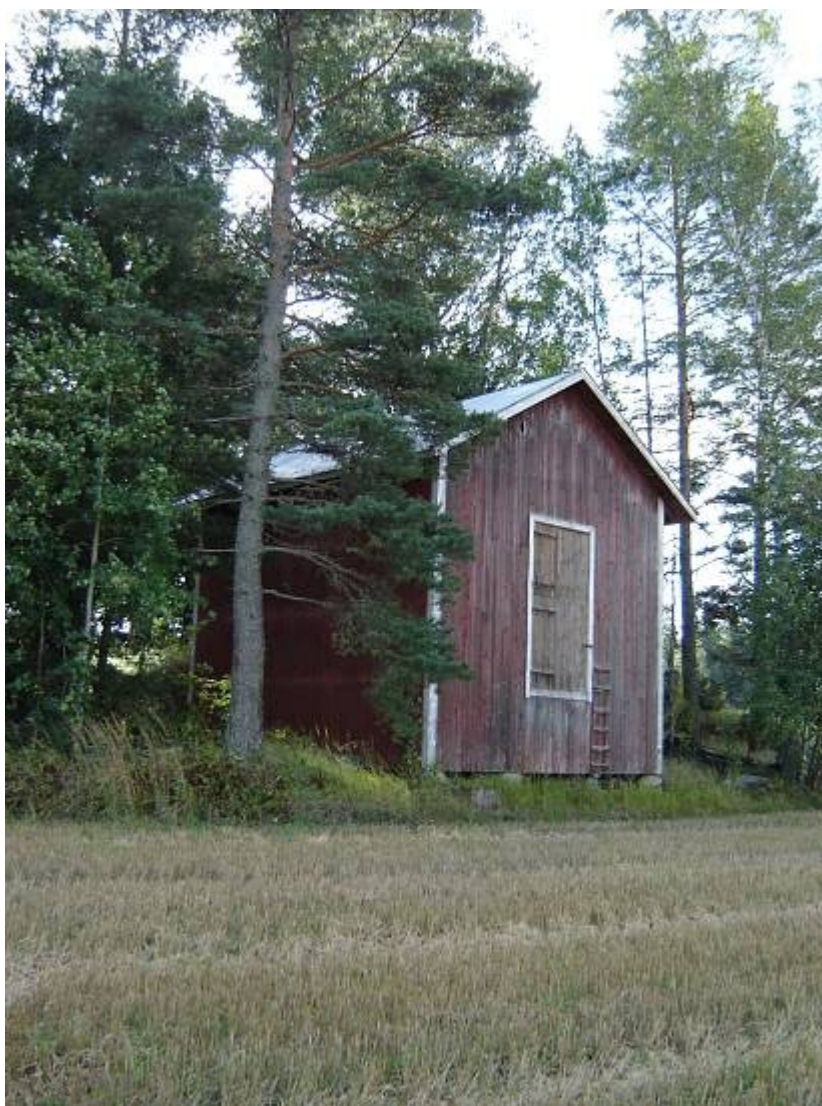
Tröskhuset sett från nordost 30.8.2005

Lada (Lövkulla)

Bortom åkrarna sett från Kungsvägen finns det en lada. Den börjar bli invuxen av buskar och träd. Ladan har regelstomme och är inte i användning för tillfället.

Åtgärdsförslag

Man skall röja fram ladan så att den syns bättre från Kungsvägen. Vid behov skall väggarna och taket förstärkas eller repareras så att den inte faller ihop.

Ladan sedd från norr 30.8.2005

Idbäcken (Lövkulla)

Idbäcken är en bäck som rinner igenom Lövkullas åkrar och sedan vidare och förenas sedan med Kungsån. Bäckens har ett stort historiskt värde. Där den rinner igenom Antby syns den knappt. Brinkerna är smala och utan buskar eller något annat som skulle skydda bäcken. I ena ändan av av bäcken på Lövkullas område finns det dock några få buskar.

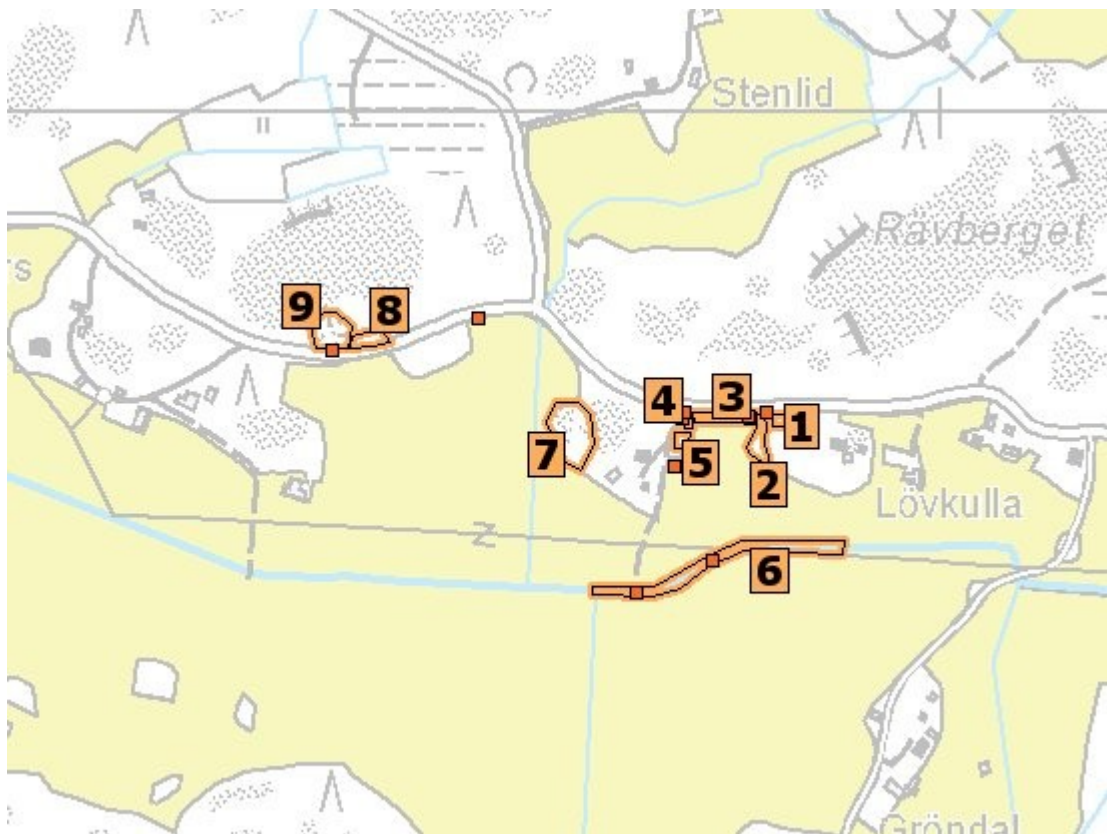

Den buskigaste delen av bäcken sett från vägen 19.7.2005

Åtgärdsförslag

Bäckens skydds zoner måste breddas. Som de är nu har de nästan ingen effekt. Längs bäcken kan man låta buskar växa upp i grupper. Det räcker med låga buskar som inte skuggar åkern så mycket.

Karta över Backers objekt

1. Landskapsträd
2. Skogsbryn
3. Vägren
4. Högstubbe
5. Lada
6. Idbäcken
7. Skog
8. Vägren
9. Sandtag

Tall (Backers)

Här växer en stor tall som skulle passa bra som landskapsträd om den inte vore så invuxen av annat. Tallen är stor, grov och ståtlig. Den växer intill en ellinje bredvid vägen.

Då man knackar på tallens stam låter den ihålig. Det finns en risk för att trädet skulle knäckas och falla i en storm och då trädet dessutom har den större delen av kronans massa riktad mot vägen och ellinjen kan trädet orsaka skada.

Tallen sedd från vägen 6.6.2006

Åtgärdsförslag

Tallen skulle vara ett fint landskapsträd och borde hållas synligt genom att man håller efter sly och annan växtlighet som växer upp längs stammen. På grund av risken för att trädets stam är försvagad skulle det dock snarare löna sig att ta ner trädet före det hinner göra någon skada.

Skogsbryn (Backers)

Skogen på detta ställe har egentligen inget skogsbryn. Det är åker ända fram till skogen som kommer emot som en vägg. Detta skuggar dessutom åkrarna.

Åtgärdsförslag

Man kunde under kommande avverkningar låta ett bryn av låga och sedan höga buskar växa upp. Detta skulle vara estetiskt sett mycket bättre och samtidigt fungera som en skyddande miljö för diverse fauna.

Vägren (Backers)

Vägen går längs med åkerkanten på detta ställe. Cirka hälften av vägaren är bevuxen med aspar, björk och tall. Andra hälften är fri från träd och bidrar med en utsikt över åkrarna och Idbäcken. Längs med vägaren går även ellinjer.

Åtgärdsförslag

Vägaren skall hållas fri från träd. Asp, björk och tall skall avlägsnas men lägre buskar kan låtas växa upp men inte så att de skymmer hela utsikten.

Vägrenen sedd från öster 6.6.2006

Utsikten från vägen över åkrarna och Idbäcken 6.6.2006

Högstubbe (Backers)

En högstubbe står framför Backers gamla lada. Det är en gammal björk och den är täckt av otaliga hål och svampar. Högstubben fungerar dessutom som hem för en stor mängd insekter och fåglar. Nära stubben går en telefonlinje.

Åtgärdsförslag

Högstubben skall stå orörd så länge som möjligt. Då den börjar vara fallfärdig kan man putta den bort från telefonlinjerna med t.ex. en grävsropa. Då den fallit skall den också lämnas orörd.

Högstubben 19.7.2005

Lada (Backers)

Ladans tak består av gamla salttunnor som vecklats ut. Byggnaden har en regelstomme. Hela ladan lutar efter ett den bärande konstruktionen knäcktes i en storm. Ett hörn har helt fallit ihop medan ett annat fortfarande hålls uppe av två träd.

Taket verkar hålla tätt och ladans bärande konstruktion är till en del fortfarande i skick. Orsaken till att den föll ihop under en storm var att en av dörrarna hade förstörats för att en tröska skulle rymmas in igenom den. Lite av ladans bärande konstruktion sågades bort i detta sammanhang.

Ladans baksida 30.8.2005

Ägaren har planer på att restaurera ladan.

Åtgärdsförslag

Byggnaden skall röjas fram så att den syns bättre. Bland annat nya träd som är på väg upp framför den skall huggas bort. Ladan bör restaureras och hållas i användning eller åtminstone i skick så att den inte försvinner med tiden.

Ladan från norr 19.7.2005

Idbäcken (Backers)

Idbäcken rinner mellan Backers åkrar. Den har en gång i tiden varit så bred och djup att man kunnat färdas med skepp upp längs den. I dagens läge är Idbäcken smal och diskret. Från vägen syns den knappt.

Idbäcken mellan Backers åkrar är ca två meter bred. Skyddszonerna mellan bäcken och åkrarna är smala och vattnet strömmar långsamt. På de flesta ställen är bäcken bevuxen av kaveldun. Några videbuskar och glåalar finns dock i en grupp längs ena sidan bäcken. På andra sidan har kanterna rasat ihop en aning. Detta har hänt i samband med att bäcken dikats på 1990-talet och man har placerat pålar längs kanten för att förhindra ytterligare erosion.

Idbäcken sedd från bron 30.8.2005
Bilden är tagen i västlig riktning

Resterna från gamla bron 30.8.2005

Brön över Idbäcken är en betongtrumma. Man ersatte den gamla träbron på 1980-talet för att bära tyngre maskiner. De gamla bropelarna står ännu kvar längs bäckens kanter.

Åtgärdsförslag

Skyddszonerna skall breddas. Dessa borde vara ca 15 meter breda. Ytterligare buskgrupper borde planteras längs bäcken för att skydda vattnet och motverka erosion.

Skog (Backers)

Den här lilla skogbiten är mycket varierande. Längst västerut, höger på bilden, finns en grupp äldre aspar. Längre in från åkern kommer det barrträd emot och norrut finns det några björkar. Bakom skogen finns det en lada och det går en liten väg till den igenom skogen. På den bergsbundna delen av objektets västra del växer det några små pelarenar.

Åtgärdsförslag

Asparna, enarna och den ensamma, gamla björken som syns i vänstra kanten av bilden skall sparas och gynnas. barrträden längs vägen som går till ladan kunde gallras eller plockas bort så att ladan skulle synas från vägen.

Skogen från nordväst 19.7.2005

Vägren (Backers)

Vägrenen på norra sidan av vägen är sandig och sydexponerad. Håller man den på detta sättet är den en grobädd för specialiserade växter.

Åtgärdsförslag

Man kunde hålla borta träd från att växa in på sydslutningen och hålla borta träd från andra sidan vägen så att de inte börjar skugga objektet.

Sandtag (Backers)

På norra sidan av Kungsvägen håller ett övergivet sandtag på att växa igen. Sandig mark utan skugga eller något annat skydd är viktig för en alldeles egen flora och fauna. Sedan sandtaget övergivits har träd och gräs visserligen börjat växa in på området från kanterna.

Åtgärdsförslag

Man borde hålla träden på avstånd. Dra en gräns fram till vilken man håller träden borta. Det är viktigt att marken är så solig som möjligt så ifall träd på andra sidan vägen börjar skugga kunde även de tas bort.

Karta över Stenlids objekt

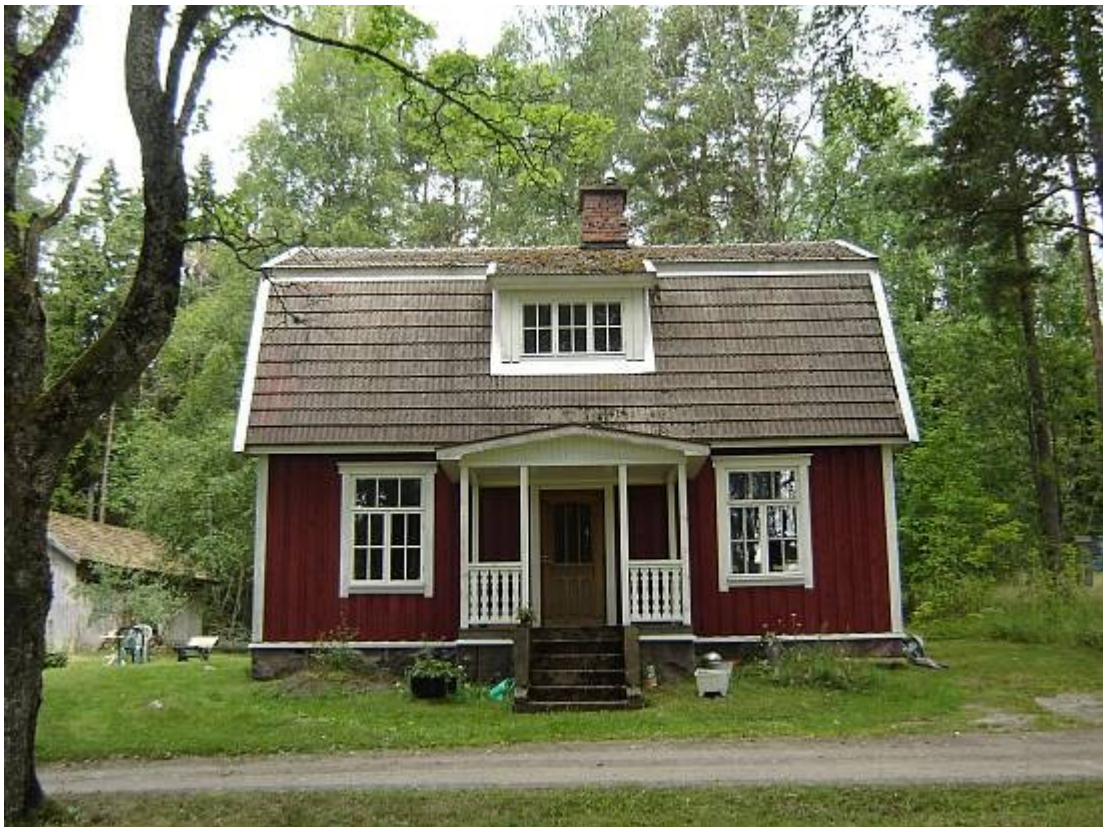

1. **Stenlid**
2. **Allé**
3. **Skogsbyn**
4. **Bäck**

Stenlid

Ägare: **Henrik Wassholm**

Stenlid ägs av Henrik Wassholm sedan 1994. Åkerarealen fungerar nu som hästhagar och man har nyligen byggt ett nytt stall till gården. Det finns en gammal ladugård och en gammal lada på gården. Vägen som går igenom gården har tydligen höjts flera gånger eftersom ladugårdens dörrar inte mera är tillgängliga från vägsidan. Ladan och Ladugården är till synes övergivna och gråa men taket är ett nyare plåttak och har inte ännu börjat svikta.

Huvudbyggnaden 19.7.2005

Karaktärshuset har ända fram till 2005 bebotts av föregående ägaren och är i relativt gott skick. Husets trädgård är som en udde mot åkrarna och ser bra ut från Kungsvägen.

Björkdungen från väster 19.7.2005

Åtgärdsförslag

Ladugården och ladan borde inte låtas förfalla. Man kunde hålla dem i användning och i skick. De måste inte nödvändigtvis användas för ursprungliga ändamålet.

Trädgården med björkar är bra som den är och borde i fortsättningen också vara täckt av ett gles björkbestånd.

Allé (Stenlid)

Allén är gammal och trädslagen varierar mellan asp, björk, lönn, ek och tall. På en del ställen står träden för tätt medan vissa har börjat dö på andra ställen. Allén är alltså brokig och trädens ålder och skick varierar dessutom mycket.

När det gäller restaurering av alléer kan man dessutom inte plantera in nya träd mellan två fullvuxna eftersom de vuxna tar så mycket kraft från marken och av ljuset att de kan konkurrera ut de nyplanterade träden.

Förutom att gå längs vägen in till gården fortsätter den dessutom en bit längs Kungsvägen söderut. Allén slutar med en liten björk- och tallklunga samt ett antal mindre aspar.

Allén som följer vägen som går till gården 19.7.2005

2006 avverkades skogen norr om allén. Av träden i allén sparades vad som kunde sparas. Resultatet är nu att på ett ställe består träden i allén av tallar. Samtidigt har några äldre björkar tagits bort ur allén och på deras ställen växer det nu yngre ädellövträd.

Norra delen av allén och den avverkade skogen 12.6.2006

Åtgärdsförslag

De mindre asparna som finns intill Kungsvägen kan ringbarkas och senare tas bort eftersom de bland annat skymmer utsikten över åkern.

I samband med att skogen på norra sidan av allén växer upp skall man hålla efter träd som vill växa in i allén. Helst skall det alltid finnas ett mellanrum mellan skogen och allén så att det syns att där finns en allé.

För att restaurera allén kan man göra på två sätt.

Alternativ 1:

För att få en ren och prydlig allé måste man börja från början. Det vill säga hugga bort alla träd och plantera nya i prydliga rader längs vägen men ca fem meters mellanrum. I detta fall har man möjlighet att välja trädslag. Detta är dock en ganska kraftig åtgärd.

Alternativ 2:

Om man utgår från de träd man har kan man på sådana ställen där det blivit eller blir större luckor, där mera än ett träd fallit bort, plantera in egna trädslag. Annars måste man utgå från det som redan kommit upp och bara hålla undan konkurrerande växtlighet för att hjälpa dem på traven. Döende träd måste naturligtvis plockas bort.

Skogsbryn (Stenlid)

På en liten bergsbunden plats mellan skogen och hagen växer det en fin pelaren och några större fritt stående träd.

Åtgärdsförslag

Enen och de större träden som står fritt från skogen kan sparas och annat, som en mindre tall som börjar växa upp intill enen kan plockas bort. Det finns några andra enar som även kan sparas och gynnas.

Skogsbrynet från norr 19.7.2005

Bäck (Stenlid)

Bäcken rinner genom Stenlid och sluter sig i ett senare skede till Idbäcken. Den är på detta ställe skyddad av buskar och andra växter.

Åtgärdsförslag

Bäcken är bra som den är. Vid nästa avverkning i skogen intill är det bra om man inte tar bort de närmaste träden och buskarna som skyddar bäcken.

Karta över Olars objekt

Till Olars objekt hör även tre åkerholmar i Konungsböle, Karis som inte är uppräknade här.

1. **Olars**
2. **Bergsklack**
3. **Skogsbyn**
4. **Lada**
5. **Skogsdunge**
6. **Landskapsträd**
7. **Idbäcken**
8. **Åkerholme**

Olars

Ägare: **Sigurd Holmberg**

Ägarlängd

Fram till 1814 Henric Henricsson
1814-1837 Eric Johan Holmberg
1837-1877 Carl Adam Holmberg
1877-1913 Karl Magnus Holmberg
1913-1951 Sigurd Ardgar Holmberg
1951-1955 bröderna Erik Mikael Holmberg och Kurt
Valdemar Holmberg
1955-1990 Erik Mikael Holmberg
Från och med 1990 Sigurd Holmberg

1955 Delades gården mellan bröderna Erik och Kurt. Erik behöll gården medan den andra delen blev en ny gård vid namnet Ollas.

1914 flyttades Olars till Antby i och med ett nyskifte som ägde rum då. Av byggnaderna var det enbart huvudbyggnaden som flyttades. Resten av byggnaderna på gården har byggts efteråt.

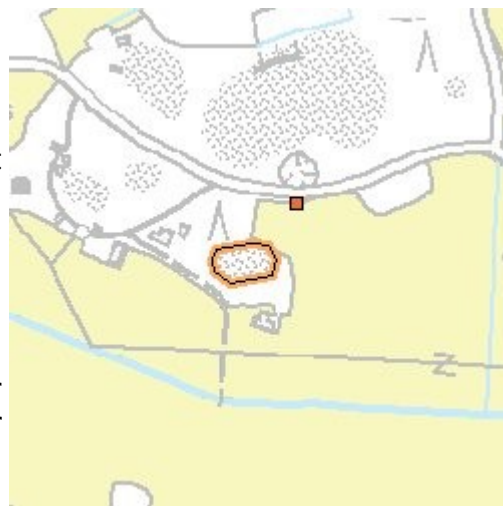
Karaktärsbyggnaden 19.7.2005

Berg (Olars)

En mindre bergsklack som syns ut till Kungsvägen. Det växer några enar och tallar på berget men framför det, från vägen sett, håller det på att komma upp sly.

Åtgärdsförslag

Man skall avlägsna träd och buskar som växer upp framför och på berget. Enar och typisk bergsvegetation skall för övrigt sparas.

Berget sett från Kungsvägen 19.7.2005

Skogsbryn (Olars)

Skogsbrynet är av det lite torrare slaget och pryds av enar. Bland enarna växer det också björkar och tallar och skogen bakom är också vanlig blandskog. Undervegetationen bland enarna är främst gräs och bräken.

Åtgärdsförslag

Pelarenarna skall gynnas medan tallarna och björkarna skall avlägsnas från skogsbrynet. I fortsättningen skall barrträd och lövsly hållas efter om dessa skulle växa upp allt för nära eller framför enarna.

Lada (Olars)

Ladan syns bra från vägen. Den börjar bli lite gammal men ser ut att vara i rätt bra skick. Några buskar och lite sly har redan kommit upp framför den.

Åtgärdsförslag

Man borde hålla buskar och träd borta från att växa upp framför ladan och skymma den från vägen.

Tallskog (Olars)

Uppe på en backe bredvid Kungsvägen finns en ca 80 år gammal tallskog. Undervegetationen är slyrik och objektet gränsar mestadels till åker. I västra ändan av objektet växer det en äldre sälg och några björkar.

Åtgärdsförslag

Sälgen och tallarna kan gynnas. Slyet och björkarna plockas bort.

Landskapsträd (Olars)

Det växer en ståtlig vårtbjörk alldeles intill Kungsvägen. Den är storvuxen och i gott skick. Ett fint solitärträd.

Åtgärdsförslag

Björken skall sparas. Grenar som börjat torka kan tas bort.

Björken fotograferad från väster 2.8.2005

Idbäcken (Olars)

Idbäcken rinner rakt igenom Olars åkrar. Det är en historiskt betydelsefull bäck som har sitt utlopp i Kungsån eller Raseborgs å. Skyddszonen mellan Idbäcken och åkrarna är rätt smal.

En av Idbäckens förgreningar är också beaktade i det här objektet.

Åtgärdsförslag

Skyddszonen borde förstås göras bredare. En lämplig bredd är ca 15 meter. I dagsläge har den nästan ingen egentlig effekt. Ställvis längs bäcken kunde man låta grupper med buskar växa upp. Detta skulle öka åkrarnas och bäckens landskapsvärde men också skapa en skyddad miljö i bäcken. Låga buskar skulle inte heller beskugga åkrarna.

Idbäcken sedd från Kungsvägen 2.8.2005

Åkerholme (Olars)

Åkerholmen är beklädd med några lövträd. De tydligaste är en lönn och en mindre björk. Björken håller på att växa in i lönnen.

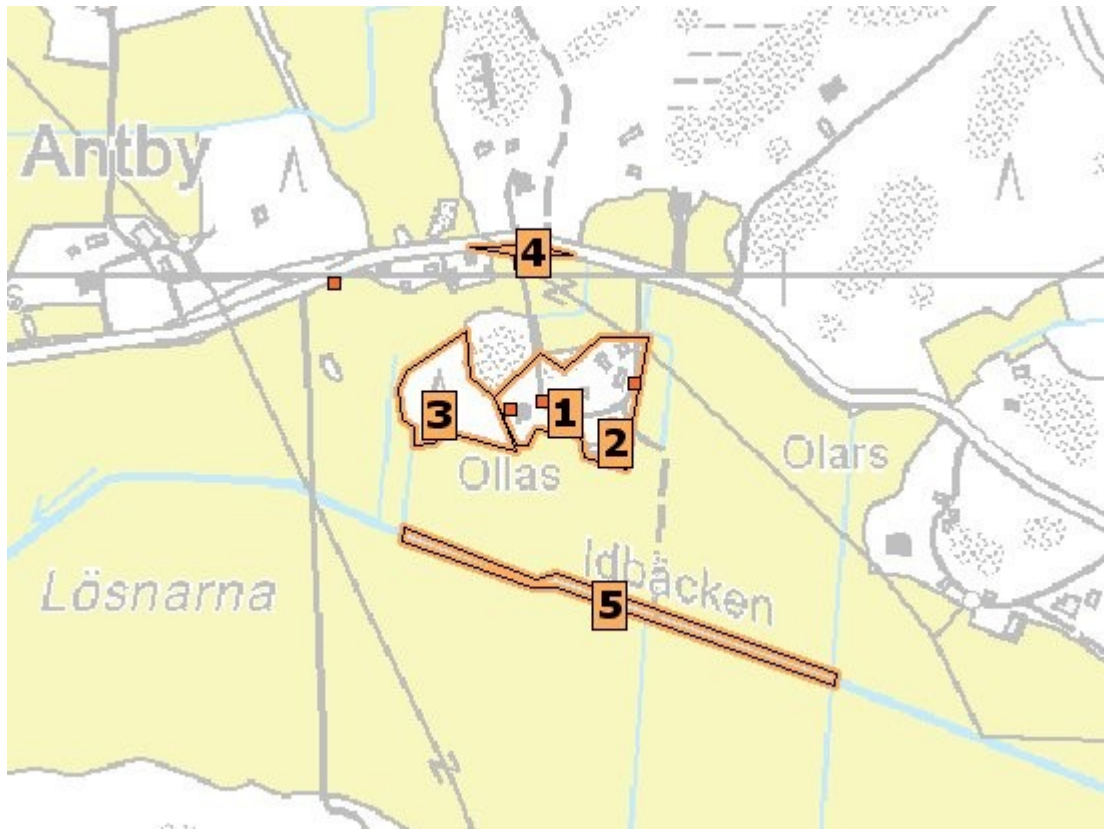
Åtgärdsförslag

Björken kan plockas bort. Annars ser åkerholmen bra ut i det skick den är nu.

Åkerholmen från norr 2.8.2005
Framför åkerholmen går Idbäcken

Karta över Ollas objekt

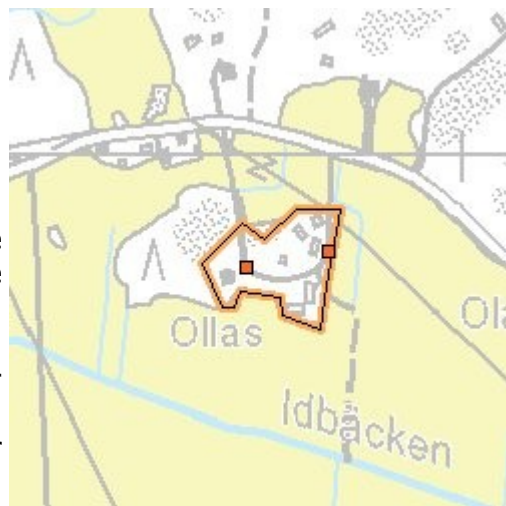
1. Ollas
2. Gullbacka torps grund
3. Skog
4. Kungsvägen
5. Idbäcken

Ollas

Ägare: **Susanne Nervander**

Ollas gård har bara funnits sedan år 1954 då bröderna Kurt Valdemar Holmberg och Erik Mikael Holmberg delade gården Olars i två delar. Kurts dotter är Ollas nuvarande ägare.

En av de äldsta byggnaderna på gården är ett litet lider från omkring 1810. Lidret finns uppe på en kulle dit den flyttades 1956 då man byggde ladugården. Lidret stod där man ville dra vägen.

När Olars flyttade från Bergby 1913-1914 tog man även med en lada som nu används av Ollas som tork. De flesta byggnaderna utom huvudbyggnaden är nu klädda i röd plåt.

Huvudbyggnaden 21.7.2005

Till gården hör en jordkällare som även den är mycket gammal. Den har dock inte alltid varit en jordkällare utan även fungerat som ett stall och fähus.

Jordkällaren som tidigare varit ett stall och fähus 21.7.2005

Gullbacka torp (Ollas)

Det har funnits ett torp på den plats som Ollas ladugård är nu. Torpet hette Gullbacka och man kan ännu skönja grundstenarna under ladugårdens södra vägg. Inne i ladugården står till och med en av torpets väggar kvar.

Ladugården byggdes 1956 och i samband med bygget rivdes torpet. Enda bilden av Gullbacka är från när Ollas huvudbyggnad byggdes och torpet syns i bakgrunden.

Stenfoten till Gullbacka torp 21.7.2005

Gullbacka torp 1954
I bakgrunden ser man Olars

Skog (Ollas)

Granskogen som är belägen på ett vindexponerat ställe, omgiven av kilometervis ed öppna åkrar i västlig-östlig riktning, fälldes under vinterstormen 2004.

Åtgärdsförslag

I samband med att ny skog växer upp kunde man satsa på ett mjukare skogsbryn med buskar. Detta skulle inte bara bidra till landskapsvärdet utan också skydda skogen bättre mot vindar i fortsättningen.

Skogen sedd från Kungsvägen 19.7.2005

Kungsvägen (Ollas)

Nedan följer en gammal bild som visar hur ett ställe längs Kungsvägen såg ut på 1930-talet samt en från 2005.

Bilderna är tagna från samma ställe, från Ollas infart trots att Ollas inte existera under gamla bildens tid ännu, med blicken vänd rakt mot väster. De största förändringarna är trädens framfart och gårdsgårdarnas tillbakagång.

I högra kanten av gamla bilden ser man Gustaf Kidrons gamla hus. Bakom huset fanns det även en ladugård men båda byggnaderna är nu ett minne blott.

Kungsvägen på 1930-talet

Kungsvägen 19.7.2005

Idbäcken (Ollas)

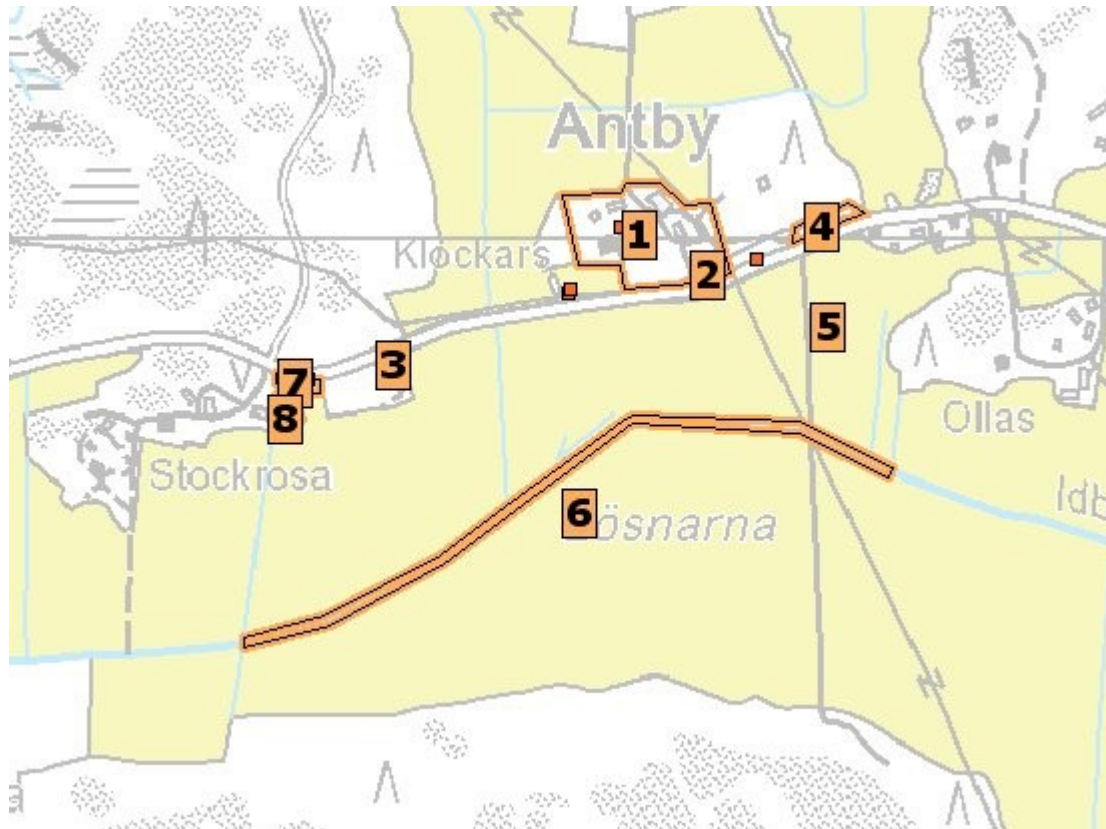
Idbäcken har en ca en meter bred skyddszon. Bäckens är ett relativt diskret landskapselement och är dessutom ett historiskt värdefullt objekt. Bäckens har eventuellt sitt utlopp i Raseborgs å.

Åtgärdsförslag

Man skall bredda på skyddszonerna runt bäcken, dessa skall vara ca 15 meter breda för att ha tillräcklig effekt. Samtidigt kan man försöka få in några lågväxande buskar i grupper längs bäcken. Den gräsdominerade delen av skyddszonen skall slå årligen och slätterresterna avlägsnas. Tidpunkten för slått är slutet av juli till början av augusti.

Karta över Klockars objekt

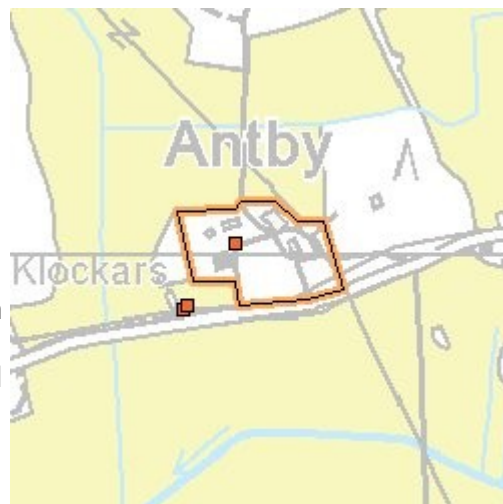

1. Klockars
2. Landskapsträd
3. Landskapsträd
4. Vägren
5. Åkerholme
6. Idbäcken
7. Vägren
8. Skogsbyn

Klockars

Ägare: **Torolf Holmberg**

Klockars gård flyttades till sin nuvarande plats i samband med storkiftet åren 1913-1914. Byggnaderna på gården som är äldre än från 1914 är huvudbyggnaden och en bod. Huvudbyggnaden är byggd i stock men är fodrad med locklistpanel.

Ägarlängd

1805-1834 Johan Göransson Thorsström
1834-1865 Carl Henric Thorsström
1865-1903 Theodor Frithiof Fagerström och Amanda Gustava (född Thorsström)
1903-1922 Albin Harald Fagerström
1922-1926 John Vilhelm Bussman
1926-1927 Gustaf Fritiof Söderholm
1927-1937 Frans Nikolaj Yrjänen
1937-1941 Sigurd Ardgar Holmberg
1941-1974 Dödsbo: Sigurd Holmberg
Från och med 1974 Torolf Holmberg

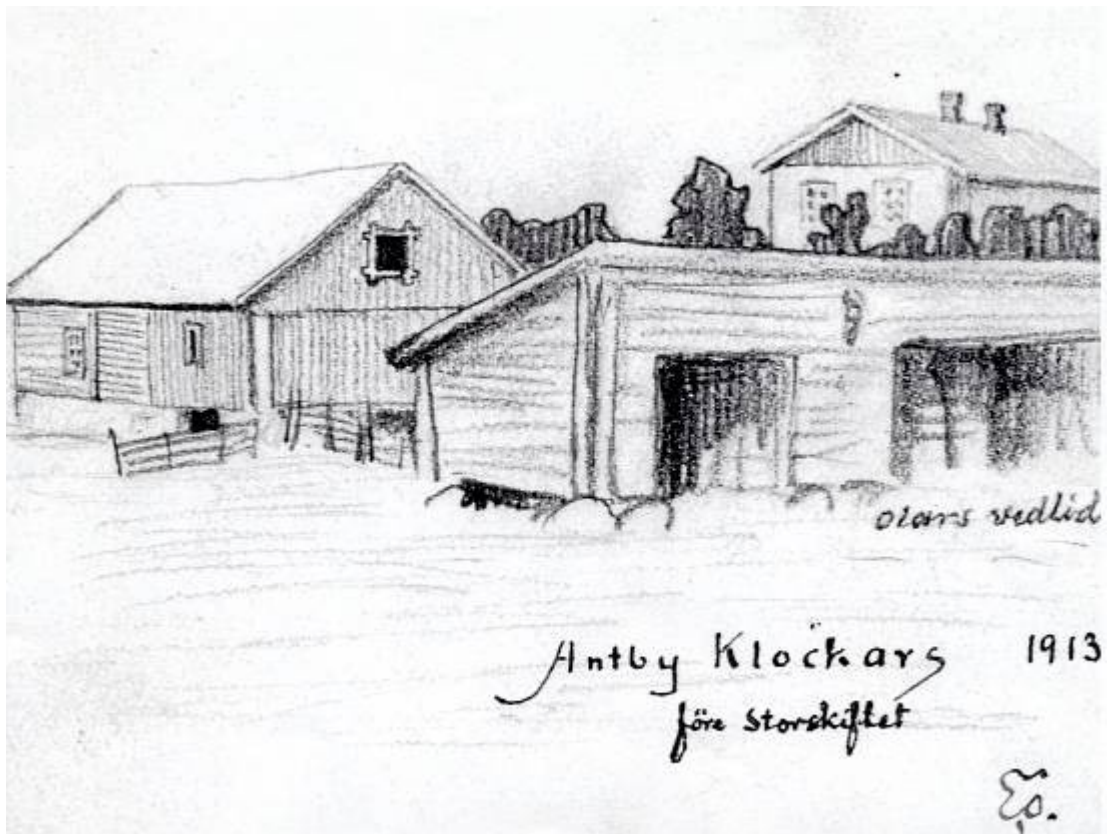
Huvudbyggnaden fotograferad från sydost 19.7.2005

Klockars troligtvis på 1930-talet

Före det så kallade storskiftet var Klockars belägen i Bergby tillsammans med Olars, Backers och Sona. Gårdarna var då belägna alldeles intill varandra medan ägorna var indelade i tegar enligt tegskiftesprincipen. Detta betydde att till exempel i Antby ägdes åkrarna av Backers, Klockars, Olars, Sona och sedan Backers, Klockars, Olars och Sona om och om igen. Storskiftet innebar att gruppbyn splittrades och de enskilda gårdarna flyttade sina byggnader så att de var centralt belägna i sina nya ägor.

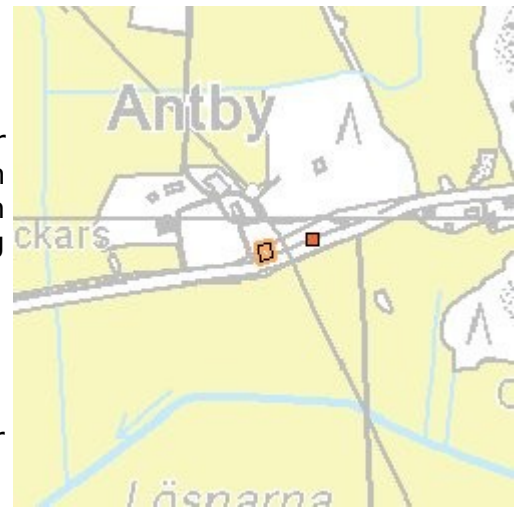
Teckning av Klockars före 1914
Klockars huvudbyggnad byggdes om i samband med flyttningen
Jämför nya bilden

Landskapsträd (Klockars)

Längs vägen bredvid Klockars gård står en ensam, stor solitär björk. Den har vuxit en längre tid utan konkurrerande träd och kronan är omfattande. Björken börjar dock bli gammal och grenverket börjar bli en aning raggigt.

Åtgärdsförslag

Trädet skall sparas så länge det inte är en fara för omgivningen.

Björken från öster 19.7.2005

Landskapsträd (Klockars)

Intill en bit skog nära vägen står en väldigt krokig och kvistig tall med två stammar. Tallen är invuxen bland gran och björk.

Åtgärdsförslag

Tallen kunde framhävas genom att man avverkar närstående träd. Den kunde sedan få växa fritt i framtiden så att den får tjockare stammar och grenar och så att den skulle synas bättre från vägen.

Vägren (Klockars)

Längs vägen finns det en grupp lummiga lönnar och en grupp knotiga tallar. Lönnarna står i östra delen av objektet och gränsar till en äng medan tallarna gränsar till vägen. Runt tallarna har markägaren avverkat granar och sly.

Åtgärdsförslag

Man kunde gallra lite bland tallarna och ta bort de minsta och rakaste exemplaren. Sly och gran kunde i fortsättningen också avlägsnas. Lönnarna är bra som de är och borde sparas på det sättet.

Åkerholme (Klockars)

En bit ut på åkern från vägen sett finns det en liten bergbunden åkerholme. På åkerholmen växer det lönn, björk och en rönn och på den bergigare delen av holmen växer en liten tall. Rönnen börjar bli gammal och i dåligt skick.

Åtgärdsförslag

Rönnen som håller på att dö skall avlägsnas. Helst får nya rönnar växa upp i dens ställe och bilda en buske där. De andra träden är bra som de är.

Åkerholmen från norr 19.7.2005

Idbäcken (Klockars)

Idbäcken rinner igenom Klockars åkrar. Den har historiskt värde men syns bara som ett någon meter brett vattendrag igenom Antby. Skyddszonen mellan Idbäcken och åkrarna är rätt smal.

Åtgärdsförslag

Man måste bredda Idbäckens skyddzoner för att minska på mängden näringsämnen som lakas till bäcken. Längs bäcken kunde man även låta några låga buskar växa upp i grupper.

Vägren (Klockars)

Hälften av vägrenen är bevuxen av lövsly, främst asp. Andra hälften är kal från träd och buskar. Bland slyet växer det även en en. Den slybeklädda delen skymmer ett sand- eller jordtag.

Åtgärdsförslag

Vägrenen är bra som den är som hälften bevuxen och hälften öppen. På detta sätt kunde man hålla det i fortsättningen också.

Enen bland slyet 28.7.2005

Skogsbryn (Klockars)

Skogsbrynet vid gränsen mellan Klockars och Stockrosa är bergsbundet och där växer enar, tallar och lite sly.

Åtgärdsförslag

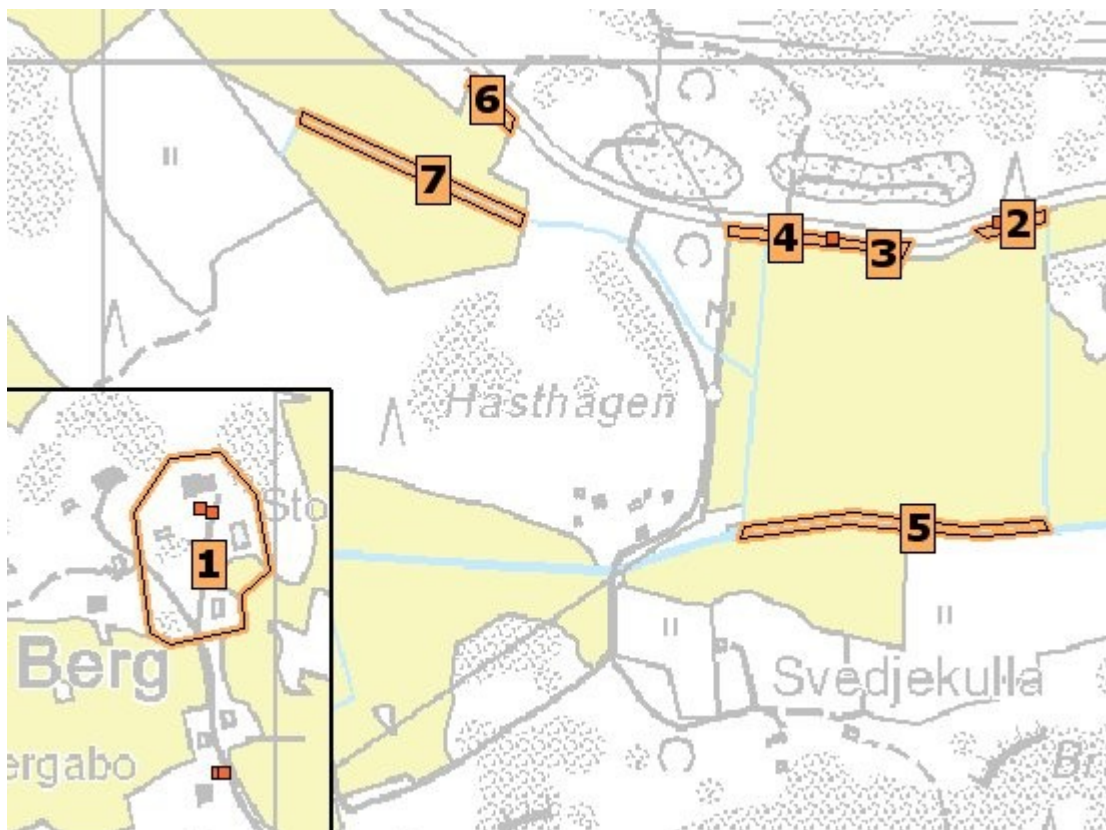
Man skall hålla efter slyet och låta enarna och tallarna som passar bättre på berg stå kvar.

Skogsbrynet sett från vägen 28.7.2005

Karta över Storgårds objekt

Ett vedlidor intill Granklev ägs också av Storgård men man hittar det under Granklev eftersom lidret används av dem.

1. **Storgård**
2. **Vägren**
3. **Skogsdunge**
4. **Vägren**
5. **Idbäcken**
6. **Vägren**
7. **Dike**

Storgård

Ägare: **Gun och Johnny Wickström**

Storgård heter egentligen nuförtiden Storberg. Storgård var det ursprungliga namnet men i något skede bestämde man sig för att ändra det. Orsaken var den att alldeles nära, i Kudiby, fanns en till Storgård. Man ändrade Storgård och Lillgård som finns i Bergby till Storberg och Lillberg och byns namn till Berg.

Ägarlängd

I släktens ägo sedan 1870

1898-1929 Ture Broman

1929-1956 Martin Broman

1956-1989 Hans Broman (Martins brorson)

Från 1989 Gun (född Broman) och Johnny Wickström

Huvudbyggnaden från sydost 5.8.2005

Huvudbyggnaden byggdes 1961 på samma ställe där den tidigare huvudbyggnaden funnits. Den föregående som var byggd 1875 förstördes i en brand. Ladugården från samma tid har blivit ersatt av en maskinhall. Några mindre lador eller rior och loft har rivits eller brunnit ner under årens lopp.

En av de äldre byggnaderna 5.8.2005

De byggnader som fortfarande finns kvar från början av 1900-talet eller tidigare är två lador längs vägen och en byggnad i stock som finns nära huvudbyggnaden.

På bilden Storgård till höger och Lillgård till vänster 1912

Bild från ungefär samma ställe som föregående 5.8.2005
Ladan finns kvar men är skydd av buskarna i vänstra kanten

Som på de flesta gamla bilder från trakten ser man att landskapet var betydligt trädfattigare förut.

Åtgärdsförslag

De gamla byggnader som finns kvar skall hållas i skick.

Vägren (Storgård)

Det växer en vägg av sly längs vägen som skymmer utsikten över åkrarna. Slyet består främst av björk, asp och rönn.

Ovanför slyet går en telefonlinje.

28.7.2005

Åtgärdsförslag

Alternativ 1

Allt sly skall rensas bort och vägrenen skall efter det hållas öppen bortsett från enstaka landskapsträd.

Alternativ 2

Slyet skall gallras så att man sparar enstaka träd med cirka fem meters mellanrum. Med dessa kunde man skapa en trädrad, en ensidig allé. Trädraden måste skötas med tanke på telefonlinjerna och nytt sly borde hållas borta. Grenar som börjar dö eller på annat vis hota linjerna måste alltså beskäras.

Dunge (Storgård)

Skogsdungen vid vägen består främst av asp men inslag av björk och rönn förekommer.

Åtgärdsförslag

Dungen är bra som den är och man kunde försöka bevara dungen karaktär även i framtiden.

Vägren (Storgård)

Längs vägen växer några tallar i grupper. I västra ändan av objektet finns en sälg och en björk som växer in i varandra. I östra ändan växer asp-sly.

Åtgärdsförslag

Tallgrupperna kunde glesas ut så att man sparar de största och helst de krokigaste exemplaren. Björken och sälgen kan sparas medan asp-slyet skall rensas bort. I fortsättningen skall man hålla vägrenen fri från sly och nya träd.

En av tallgrupperna sedd från öster 28.7.2005

Idbäcken (Storgård)

Enstaka landskapsträd förekommer längs Idbäcken men för övrigt är den ganska kal och skyddszonen mot åkrarna är obetydlig. Bäckens har blivit dikad och går nu nästan rakt västerut.

Åtgärdsförslag

Man kunde bredda på skyddszonen och försöka få in mera buskar längs bäcken.

Vägren (Storgård)

Vägrenen är fri från träd och buskar och utsikten över åkerlandskapet och ett dike är fin.

Åtgärdsförslag

Vägrenen är bra som den är nu. Träd och buskar kunde också i fortsättningen hållas borta.

Dike (Storgård)

Diket är delvis prytt av lövträd.

Åtgärdsförslag

Lövträden längs diket är bra men de skuggar antagligen åkrarna för mycket. Man kunde i stället försöka få in lägre buskar efterhand som träden blir för stora. Skyddszonen kunde även breddas ur vattenvårdssynpunkt.

28.7.2005

Vedlider (Granklev)

Hör egentligen till Storgård men används av Granklev

Lidret är relativt gammalt och aningen invuxet med mossa på taket. Det passar bra in i landskapet.

Åtgärdsförslag

Man kunde hålla lidret från att falla ihop. Taket borde hållas helt.

Lidret sett från väster 2.8.2005

Landskapsträd (Granklev)

Björken är ett stort solitärträd bredvid vägen. Tidigare var hela kurvan kantad av en trädrad. Efterhand som vägen har förnyats samt på grund av en och annan bilolycka har träden försvunnit en efter en. Av de träd som är kvar av trädraden är det bara detta som är friställt från skogen.

Åtgärdsförslag

Trädet skall sparas så länge som möjligt. Man skall plantera en ny trädrad längs vägaren. Kanske den här gången på ett lite säkrare avstånd från vägen.

Trädet fotograferat från nordost 2.8.2005

Forngravar (Lillgård)

Fornminnena på Haveråkerberget är gravrösen. Invid fornlämningarna finns det några djävulsåkrar. Troligtvis är det från djävulsåkrarna man har tagit stenar till gravarna. En viss osäkerhet råder beträffande vad som är fornlämningar och naturformationer.

Den sydligaste forngraven 9.8.2005

Nästa forngrav intill 9.8.2005

Forngraven mot norr 9.8.2005

Objektens placering på kartan är inte exakt utritade.

Djävulsåkern 9.8.2005

Åtgärdsförslag

Man skall märka ut en led som går upp till platsen. En skylt med information kunde hjälpa besökare att skilja på fornminnen och stenåkrar.

Mindre tallar som börjat växa på och intill gravarna skall avlägsnas.

Forngrav (Mariaskog)

Stenhögen är relativt rund och stenarna av den storleken att det är logiskt att högen är gjord av människohand. Objektet var relativt svårt att finna och man måste gå en bit upp på berget för att nå det.

Runt graven växer det gott om enbuskar och små tallar. På själva graven finns det rester av några mindre träd som någon gång vuxit där. En sak som ytterligare gör graven svårare att finna är att stenarna är till största delen täckta av mossa.

Bilder av forngraven är tagen från norr 9.8.2005

Åtgärdsförslag

Man skall anlägga en stig från vägen till objektet så att det skulle vara lättare att hitta fram. Möjlig information om gravens ålder och historia kunde sättas upp.

I kurvan, öster om objektet, finns det en liten yta där en eller två bilar ryms att parkera. Där skulle stigen gärna ha sin början.

Träd, sly och buskar, även enbuskar, som finns på och intill graven skall avlägsnas och riset skall avlägsnas från platsen. Nytt sly skall hållas efter också i fortsättningen.

Karta över Västergårds objekt

1. **Västergård**
2. **Jordkällare**
3. **Hus**
4. **Lada**
5. **Bergsklack**
6. **Skogsbyn**
7. **Landskapsträd**
8. **Tallskog**

Västergård

Gården är en sammanföring av två gårdar; Västergård och Östergård, som ligger bredvid varandra. Gården, eller gårdarna, köptes av Frans och Josefina Björklund 1900 av Bäcklund efter att karaktärsbostaden hade brunnit ner. Därefter byggde de nya ägarna upp en ny karaktärsbostad på samma plats och troligtvis i samma stil.

Ägarlängd:

Fram till 1900 Bäcklund
1900 - 1916 Frans och Josefina Björklund
1916 - 1961 Ture och Elma Björklund
1961 - 1983 Hardy och Gunda Björklund
Sedan 1983 Tage och Siv Björklund

Målning av Västergård från 1931

Västergård den 31.7.2006
Bilden är tagen från nordväst

Det nya karaktärshuset stod klart 1904. Ladugården har stått på sin plats sedan mitten av 1800-talet och ända fram till 1961 höll man mjölkkor där.

Ladugården från norr den 31.7.2006

Jordkällare (Västergård)

Alldeles intill vägen finns det en gammal jordkällare som är till synes i väldigt bra skick. Taket är nytt filttak. Har tidigare varit tegel.

Källaren är troligtvis byggd någon gång runt 1850-talet, möjligtvis samtidigt som ladugården. Bygget lär ha skett av en man som kallades "Enögda" John.

Källarvinden i trä är gjord senare än själva jordkällardelen.

Källarens framsida 11.8.2005

Åtgärdsförslag

Objektet är välskött. Man kunde i fortsättningen också hålla den i lika fint skick.

Hus (Västergård)

Intill vägen finns ett gammalt hus. Det har hållits i bra skick och taket är nytt.

Huset har varit en arbetarbostad för Västergårds ladugårdspiga. Det är gjort i stock och har varit fallfärdigt men är nu renoverat. Spisen finns kvar men skorstenen hade tidigare förfallit och kunde inte räddas.

För övrigt är huset tomt och obebott.

Åtgärdsförslag

Man kunde i fortsättningen också hålla huset i lika fint skick.

Huset sett från vägen 11.8.2005

Tröskhus (Västergård)

Ett äldre tröskhus syns på andra sidan åkern när man närmar sig Fagernäs från Ingå-hållet. Framför byggnaden växer en relativt stor björk.

Tröskhuset är en utbyggd torkria. Av rian finns det dock bara ett fåtal stockar kvar i tre väggar. Tröskhuset är idag i dåligt skick och markägaren har planer att riva byggnaden och bygga en ny på samma ställe. Idag är tröskhuset i användning som lagerbyggnad.

Åtgärdsförslag

Björken kunde stå kvar men övrig växtlighet som skulle börja dölja ladan kunde hållas borta.

Om ladan ersätts skall den nya byggnaden göras i en stil som passar in i landskapet.

Bergsklack (Västergård)

Bergsklacken som är till tre fjärdedelar omgiven av åker är relativt kal. Tidigare har där stått ett hus, en arbetarbostad till Västergård. Man har funnit kulturväxter såsom blommor och syren runt bergsklacken.

Senare var huset bebott av en skräddare.

Skogsbryn (Västergård)

På andra sidan åkern från Kungsvägen sett finns ett slydominerat skogsbryn. Bakom slyridån finns ett tallbevuxet berg.

Åtgärdsförslag

Man skall försöka ersätta slyet med buskar så att det inte hela tiden växer upp en vägg av björk framför berget.

Skogsbrynet sett från Kungsvägen 11.8.2005

Landskapsträd (Västergård)

Ute på en åkerholme växer en grov tall. Tallen är ett perfekt landskapsträd och den är omgiven av ett antal fina pelarenar. Förutom enarna växer det inget annat än gräs i närheten av tallen.

Tallen har redan sedan 1930-talet bevarats med landskapsvårdande avsikt och sly hålls aktivt efter på åkerholmen. Det har även stått en lada på åkerholmen.

Tallen och enarna sedda från nordväst 11.8.2005

Åtgärdsförslag

Tallen skall bevaras så länge som möjligt. Den hotar ingen där den är även om den skulle i något skede bli så gammal att den börjar fälla grenar. Enarna kunde också gynnas och man skall även i fortsättningen hålla borta alla andra träd och buskar som skulle växa upp på detta ställe.

Tallskog (Västergård)

På en åkerholme växer det ett litet bestånd med gamla tallar. Tallarna växer glest och passar väl in i landskapet. Det är tänkt att tallarna skall stå kvar där i landskapsvårdande syfte.

Åtgärdsförslag

Tallarna, eller åtminstone ett antal gamla tallar skall bevaras som landskapsträd om en avverkning eventuellt skulle komma på tal.

Skogen sedd från nordväst 11.8.2005

Branddepå

Branddepån i fagernäs är byggd 1952. Byggnaden hade utrymme för en brandbil och hade ett torn för slangtorkning. I ett senare skede lades även till sirener i tornet.

År 1966 skaffade Snappertuna FBK en till brandbil, deras första tankbil, och samtidigt gjorde man om depån med en dörr till så att den sedan kunde rymma de båda bilarna. Då lades även plankor på slangtorkningstornet, som tidigare varit öppet.

Branddepån sedd från vägen 6.6.2006

Bild av då branddepån byggdes 1952
Bilder var tagen för tidningen Västra Nyland av Bror Brandt

Idag används inte byggnaden till utryckningsuppgifter utan har blivit ersatt av en större hall på andra sidan vägen. Gamla branddepån har hållits i bra skick och innehåller fortfarande den gamla brandbilen för vilken depån byggdes år 1952. Sirenerna i tornet lär inte heller användas mera.

Det har varit tal då och då om att riva byggnaden men hittills har den fått stå kvar. Samma sak har gällt slangtorkningstornet.

Åtgärdsförslag

Byggnaden, som är ett landmärke för Fagernäs, skall förstås hållas i gott skick även i fortsättningen. Både branddepån och brandbilen inuti är historiskt värdefulla och kan tillsammans göra en bra sevärdhet.

Tröskhus (Granhemman)

Ute på åkern norr om Fagernäs brandstation finns det en liten åkerholme med ett gammalt träskhus på. En del av tröskhuset är gjort i stock och man har senare byggt till med regelstomme troligtvis efter kriget. Taket har tidigare varit pärttak men ersattes av plåt 1975. Byggnaden har varit i så dåligt skick att den nästan blåst omkull men är nu förstärkt inifrån. Tröskverket finns inte mera.

På samma åkerholme finns det ett par buskar och en björk.

Tröskhuset sett från söder 6.6.2006

Åtgärdsförslag

Tröskhuset skall hållas i skick. Buskarna och björken skall också sparas men annan vegetation som skulle växa upp längs tröskhusets väggar skall avlägsnas.

Ladugård (Bredslätt)

På andra sidan åkrarna och huskvarnträsket syns en stor ladugård i tegel. Den är byggd i slutet av eller genast efter kriget.

Åtgärdsförslag

Ladugården bör hållas i skick och får inte rivas.

Ladugården sedd från Fagernäs 11.8.2005

Skogsbryn (Bredslätt)

Skogsbrynet består av några tallar, björkar och några buskar. Buskarna är stora och klotformade.

Åtgärdsförslag

Skogsbrynet skall bevaras. Speciellt de klotformade buskarna är viktiga för landskapet och unika även på grund av sin storlek.

Raseborgs å (Ekåsa)

Längs Raseborgs å växer det några fina björkar. Dessa syns bra från vägen och fungerar som landskapsträd eftersom de växer på ett ställe där det inte finns något annat än åker. Raseborgs å skulle inte märkas från Kungsvägen om inte träden skulle vara där.

Åtgärdsförslag

Björkarna skall sparas. Ifall någon skulle stryka med eller om man har någon annan orsak att avlägsna björkarna bör de ersättas med nya träd eller buskar.

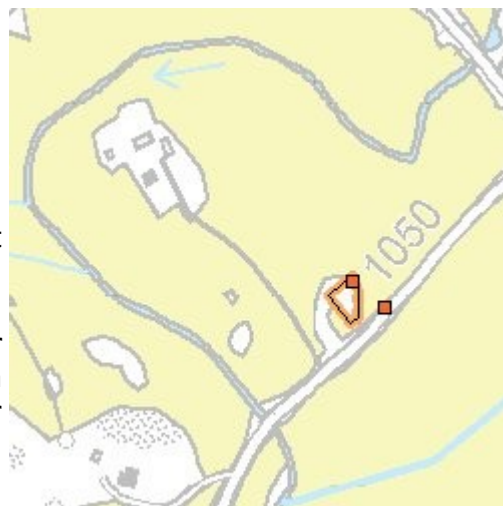

Ån fotograferad från söder 11.8.2005

Aspdunge (Ekåsa)

Aspdungen som finns ganska nära Kungsvägen har en landskapsvårdande effekt. Dungen består av ett tiotal aspar i litet varierande ålder. Undervegetationen är främst gräs.

Vid dungen finns det även rester av en lada som stått där tills nyligen. Resterna är foten till ladans brygga och är så invuxna i aspsly och druvfläder att man knappt hittar dem.

Aspdungen 11.8.2005

Det sägs ha funnits en annan byggnad på samma åkerholme förr i tiden. En brotullsbyggnad lär ha stått där då man ar tagit betalt av resande för att beträda bron som går över Raseborgs å där intill.

Ladans bryggstenar 27.7.2006

Åtgärdsförslag

Dungen skall sparas. Mera undervegetation i form av buskar eller sly skulle ge dungen ett grönare och rikare utseende.

Landskapsträd (Ekåsa)

Intill Raseborgs å växer en ensam björk. Björken har redan länge vuxit fri från närliggande träd och har fått en nästan perfekt, rund form. Björken är till synes gammal men grenverket är i bra skick.

Åtgärdsförslag

Träd runt björken skall även i fortsättningen hållas efter så länge björken är i skick.

Björken sedd från Kungsvägen 19.6.2006

Vägren (Sportplan)

Här växer några buskar och mindre träd längs Kungsvägen.

Åtgärdsförslag

Lågväxande buskar som blir "bollformade" skall gynnas. Träd, sly och andra sorters buskar avlägsnas. Luckor skall förekomma för utsiktens skull.

Alternativt kan träd gynnas men de måste växa glest för att få ett landskapsmässigt sett mera passande grenverk. Lägre buskar kan även sparas men man måste lämna luckor så att vägrenen inte helt skymmer utsikten.

Vägrenen från öster 11.8.2005

Skogsbryn (Åvik)

Från Kungsvägen ser man, då man är på väg mot Ekenäs från Fagnäs, en större åkerholme. Den borte sidan av holmen är bebyggd men den del som syns från vägen är frodig med en fin övergång från åker, buskar till träd. Visserligen består den lägre lövvegetationen till största delen av aspsly, som kommit upp efter att man tidigare avverkat några större aspar i skogsbrynet.

De vuxna träden består huvudsakligen av tall och björk. Enstaka vuxna aspar finns också fortfarande kvar. Bland slyet finns det också rönn och björksly.

Tidigare, före marken bröts ut och bebyggdes, kallades åkerholmen för Tjeniholm.

Skogsbrynet sett från öster 15.6.2006

Åtgärdsförslag

Alla aspar skall avlägsnas och hållas efter. Helst skall man få in buskar som man gynnar så att de breder ut sig och med tiden börjar hämma aspens förekomst. Pelarenarna skall också gynnas.

De stora asparna kan sparas men då man i något skede skall avverka dem lönar det sig att först ringbarka dem så att de dör stående ett par år före själva avverkningen. Detta minskar mängden rotskott man måste kämpas med senare.

Skogsdunge (Vestergård)

Intill Raseborgs å finns det en större skogsdunge. Dungen syns bra från Kungsvägen men är inte tillgänglig eftersom den är belägen på bortsidan av ån. Bredvid skogsdungen, längs med åns kant, växer det också lövträd och buskar men betydligt glesare.

Träden som skogsdungen består av är främst asp och björk. Kronorna är slutna och det finns ganska lite undervegetation. I dungen kanter finns det dock enstaka rönningar och videbuskar. Hela dungen har troligtvis sparats eftersom stora stenblock har förhindrat uppbyggnad till åker på just detta ställe.

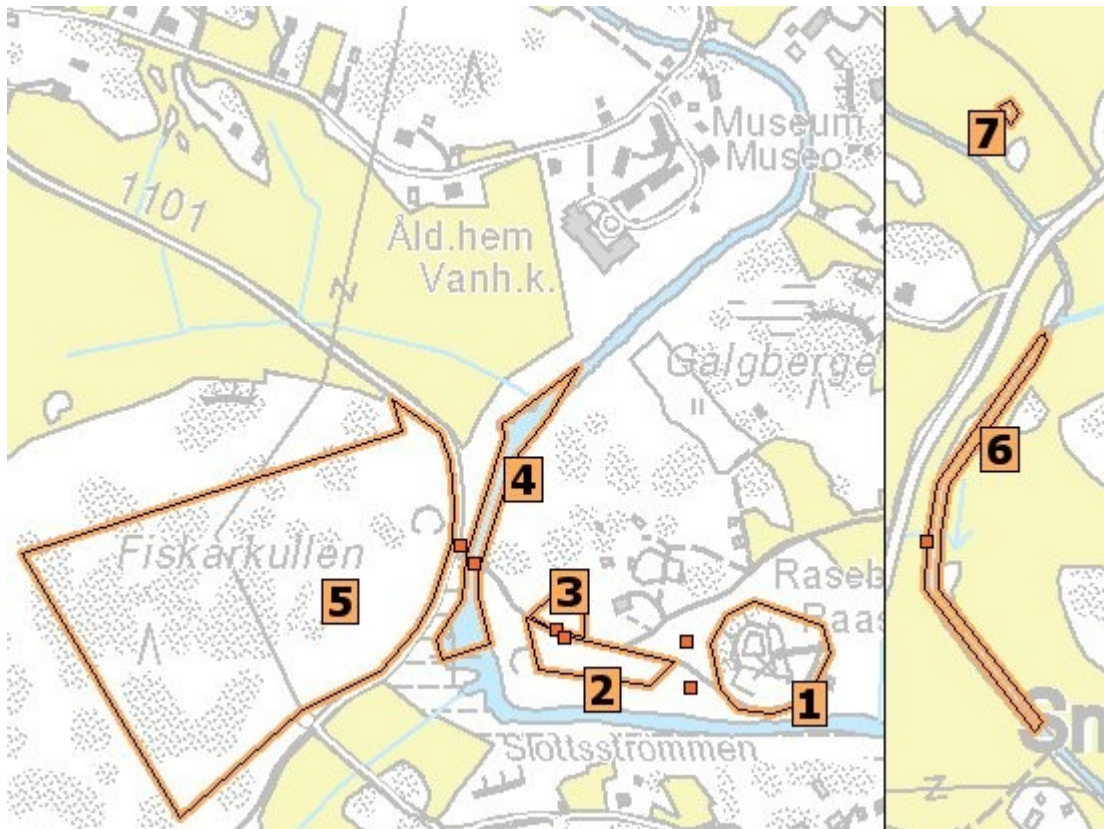

Skogsdungen fotograferad från norr 19.6.2006

Åtgärdsförslag

Skogsdungens frodiga utseende skall bevaras och helst gynnas. Barrträd får inte börja växa bland lövträden. Buskar i dungen kanter skall äras och föredras framför sly.

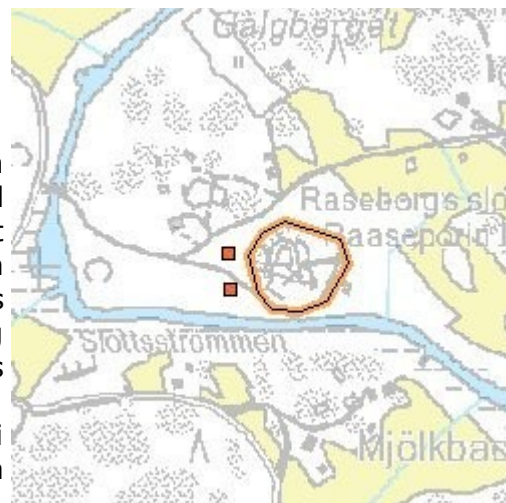
Karta över Raseborg Kronoskogs objekt

1. Raseborgs slottsruiner
2. Hassel- och almskog
3. Äng
4. Raseborgs å
5. Fiskarkullen
6. Raseborgs å
7. Åkerholme

Raseborgs slottsruiner(Raseborg Kronoskog)

Slottet uppfördes troligtvis i något skede mellan 1373 och 1378 av drotsen Bo Johnson Grip. Under borgens första tid var muren betydligt lägre. Någon gång under 1400-talet byggde man dock till på borgen. Man gjorde ringmuren dubbelt så hög, byggde rader med rum längs innergårdens östra och västra sida och uppförde ytterligare en förborg vid borgens östra sida. Under 1470-talet förstörades borgen ytterligare. I detta skede kom det runda tornet till. Formen har att göra med att man börjat använda artilleri vid belägringar och runda torn står bättre emot sådana vapen jämfört med kantiga torn.

Efter 1553 övergavs slottet och lätts förfalla i ca 330 år varefter man år 1890 började restaurera ruinerna med tanke på deras historiska värde men också på grund av turismen. Efter detta har borgen restaurerats flera gånger.

Raseborgs slottsruin sedd från väster 6.6.2006

mellan 1370-talet och 1550-talet var Raseborgs slott Västra Nylands politiska och militära centrum och även traktens förvaltning skedde från detta ställe. En av borgens primära uppgifter var att övervaka handeln och sjöfarten och den hade en strategisk position intill Raseborgs å som på den tiden var betydligt större och farbar även för stora skepp.

Under sin tid har borgen haft olika betydelser och besittare. Förutom det nämnda politiska centret har borgen besittits av allt från sjörövare till kungar. Till exempel mellan år 1465 till år 1467 höll kung Karl Knutsson Bonde hov i Raseborg då han hade förvisats.

Raseborgs ruiner före restaureringen
Foto från ca 1887/Ekenäs museum

Raseborgs slott övergavs dels i samband med att Ekenäs och Helsingfors fått en större betydelse och dels för att landhöjningen berövat borgen sin strategiska position då Raseborgs å småningom blev mindre och ofärdbar.

Hassel- och almskog (Raseborg Kronoskog)

Vid sidan av vägen som leder till Raseborgs ruin växer det några välskötta hasselbuskar. Bakom dem står även några almar. Detta område är redan omskött på ett passande sätt. Några extra åtgärder behövs inte.

Hasselbuskarna sedda från vägen 6.6.2006

Äng (Raseborg Kronoskog)

Denna äng är blygsam till storleken men slås varje år på grund av att det växer en sällsynt växt där. Den växer dessutom några unga ekar längs ängens kant.

Några extra åtgärder behövs inte. Ängen sköts bra som det nu är.

Ängen sedd från vägen som leder till Raseborgs ruin 6.6.2006
På bilden syns även de nämnda ekarna

Raseborgs å (Raseborg Kronoskog)

På detta ställe är Raseborgs å som allra vackrast. Ett tätt buskage med alar växer på båda sidorna. Längre norrut växer andra buskar också.

Åtgärdsförslag

Frodigheten runt ån skall upprätthållas. Luckor i växtligheten längs ån skulle synas tydligt och bör därför undvikas.

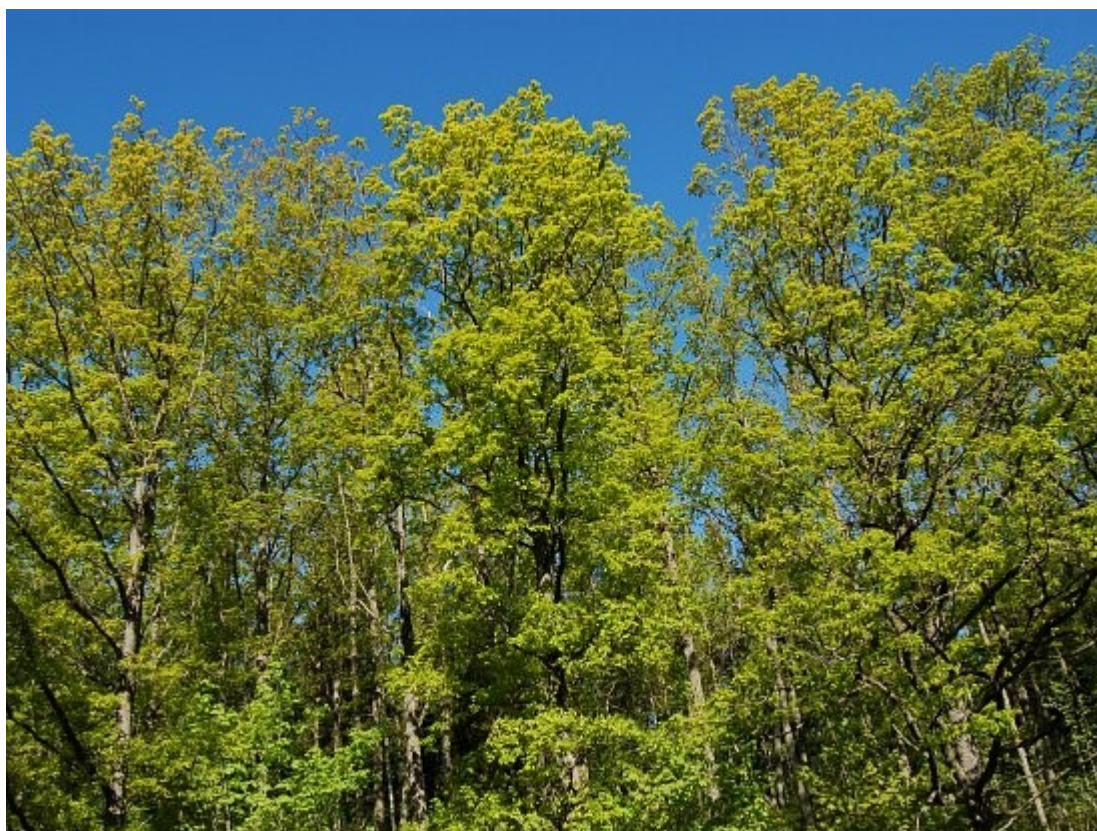

Raseborgs å fotograferad från bron vid Raseborgs ruin 6.6.2006
Riktningen är norrut

Fiskarkullen (Raseborg Kronoskog)

Fiskarkullen, en del av Kristianslund naturskyddsområde, är täckt av ekskog. Ekarna var planterade på 1930-talet i Danmarks kung Kristians ära.

Området sköts. Man håller efter gran och annan vegetation som skulle skada ekarna. Området skyddades 2001 men det är tillåtet att röra sig i skogen till fots samt plocka bär och matsvamp.

Ekskogen sedd från Raseborgs ruins parkeringsplats 6.6.2006

Raseborgs å (Raseborg Kronoskog)

På detta ställe rinner Raseborgs å ganska nära Kungsvägen. Det går bara en smal åkerremsa mellan åns kant och vägrenen. Visserligen är åns kanter så rikligt bevuxna med örter och gräs att det är mycket svårt att se själva ån och ännu svårare att besöka den.

Ställvis längs med ån växer det större träd och buskar. Det handlar främst om björkar och vide. Denna växtlighet är bra för ån men speciellt björkarna ser väldigt raggiga ut och får Raseborgs å att se mycket ostädig ut.

Vattnet i ån är beklätt av näckros och andra vattenväxter. Där det inte finns träd eller buskar som beskuggar åns kanter växer det gott om mjölkört, säv med mera.

Raseborgs å med videbuskar, björkar och rikligt bevuxna kanter 27.7.2006
Bilden är i riktning mot norr

Åtgärdsförslag

Åns raggiga utseende skall rättas genom att man, i stället för björkar försöker få in mera buskar såsom vide. Hela ån får inte täckas av buskage utan den del som är öppen nu skall även i framtiden hållas fri från träd och buskar.

Eftersom ån är mycket vacker, med näckrosor och frodiga kanter, skall man anlägga en stig som går till åns kant. Där som bilden är tagen finns det ett litet plant område som skall hållas kortklippt eller upptrampat så att man kan röra sig där. Stigen kan gå längs med diket som leder ut till ån på detta ställe.

Åkerholme (Raseborg Kronoskog)

Åkerholmen är en stenhög ute på åkern på vilken det växer en rönn. På försommaren blommar trädet och syns bra från Kungsvägen.

Åtgärdsförslag

Trädet skall sparas medan allt annat i träd- och buskform som skulle sticka upp på åkerholmen skall avlägsnas.

Åkerholmen sedd från öster 15.6.2006

Vägren

Intill Kungsvägen står en klunga gamla aspar som sticker tydligt fram ur tät skog och man kan finna många hål och tickor i dem. Sådana träd har stor betydelse för miljön och på grund av deras läge har de också betydelse för landskapet.

Skogen, i vars bryn asparna växer, är tät och av blandad ålder. Trädslagen varierar också mycket. På en del ställen har granar övertaget och på andra ställen kan det vara så tätt med unga aspar att man inte kommer igenom där.

Asparna vid vägrenen 30.6.2006

Åkerholme (Åkernäs)

På denna gräsbevuxna åkerholme växer det några rönnar. Stammarna är bara, som om åkerholmen någon gång varit betad.

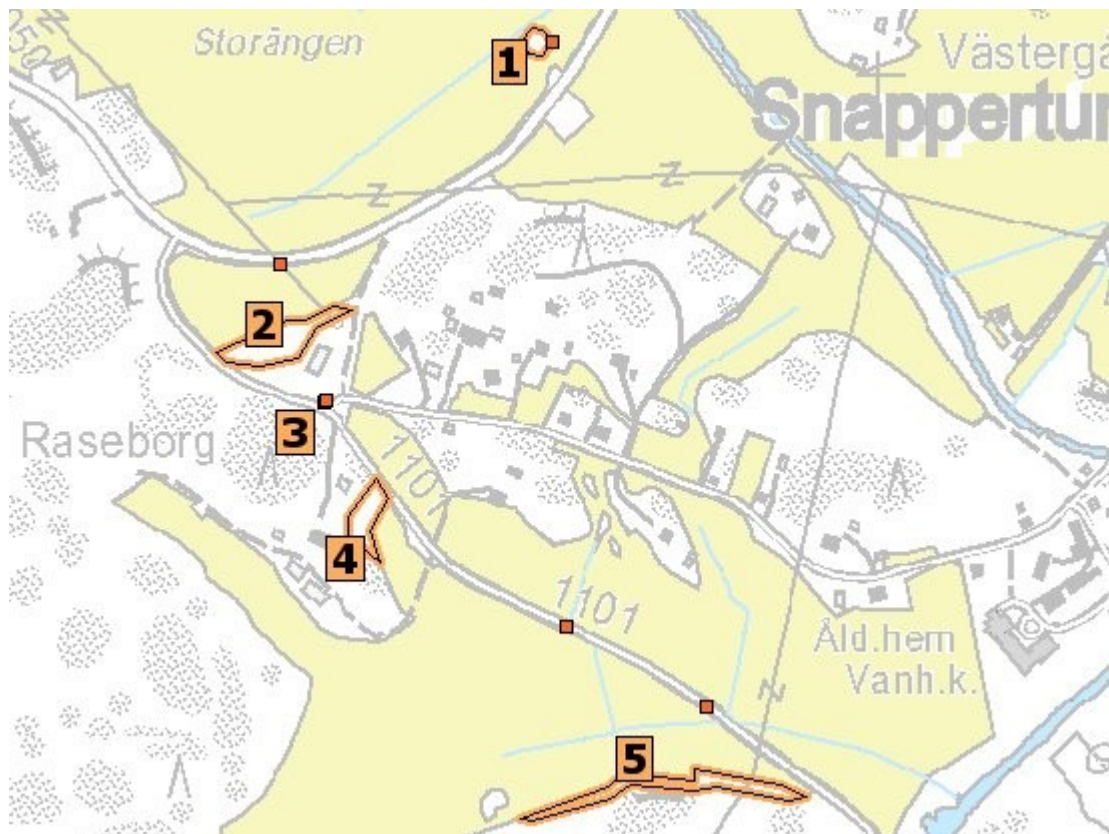
Åtgärdsförslag

Rönnarna skall sparas och gynnas. Andra träd eller buskar får inte börja växa på åkerholmen så länge rönnarna är bra skick.

Åkerholmen sedd från Kungsvägen, söderifrån, 19.6.2006

Karta över Raseborgs objekt

1. Åkerholme
2. Skogsbyn
3. Kungsvägen
4. Skogsbyn
5. Skogsbyn

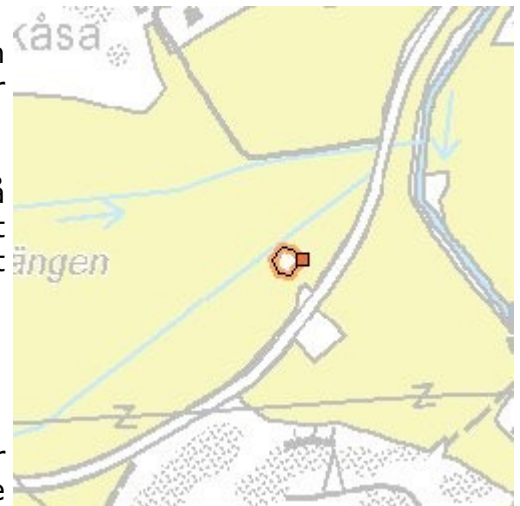
Åkerholme (Raseborg)

På en åkerholme, i närheten av Ekåsa har det tills nyligen funnits en gammal lada. Av denna finns det enbart kvar några stenar på vilka ladan stod.

För övrigt växer det en stor björk och en gammal sälg på denna åkerholme. Björken har fått mycket ljus och har ett yvigt grenverk. Sälgen bär gott om löv men har börjat knäckas. Fast i sälgen växer det en till, mindre björk.

Åtgärdsförslag

Eftersom ladan är borta och stenarna den stod på bara är några hörnstenar har dessa rester ingen större betydelse för landskapet eller traktens historia. Den stora björken skall dock bevaras så länge som möjligt.

Det enda som är kvar efter ladan sett från öster 27.7.2006

Skogsbyn (Raseborg)

Längs åkern växer det en rad unga aspar. Bakom asparna står större träd och terrängen stiger så att träd bakom de stora träden också syns. Det är främst grova aspar men även lönnar och björkar förekommer och uppe på kullen, bakom allt, tornar ett par stora granar.

Åtgärdsförslag

Asparna längs åkern kommer att växa upp och den fina, gradvisa övergången från åker till skog går förlorad. Asparna skall ersättas med buskar som inte blir för höga såsom vide, sälg och dylikt. Helst skall hela åtgärden inte uträttas genast, utan vara en långsam övergång.

Skogsbrynet sett från Kungsvägen 19.6.2006

Kungsvägen (Raseborg)

En gammal bild från korsningen mellan vägen till Raseborgs ruiner, vägen till Snappertuna och infartsvägen upp till Raseborg gård. Byggnaden på bilden finns ännu men är undängömd bakom träden i den nyare bilden.

Vägen till Raseborgs ruiner sedd från väster under 1940-talet
Foto av Torsten Rancken/Ekenäs museum

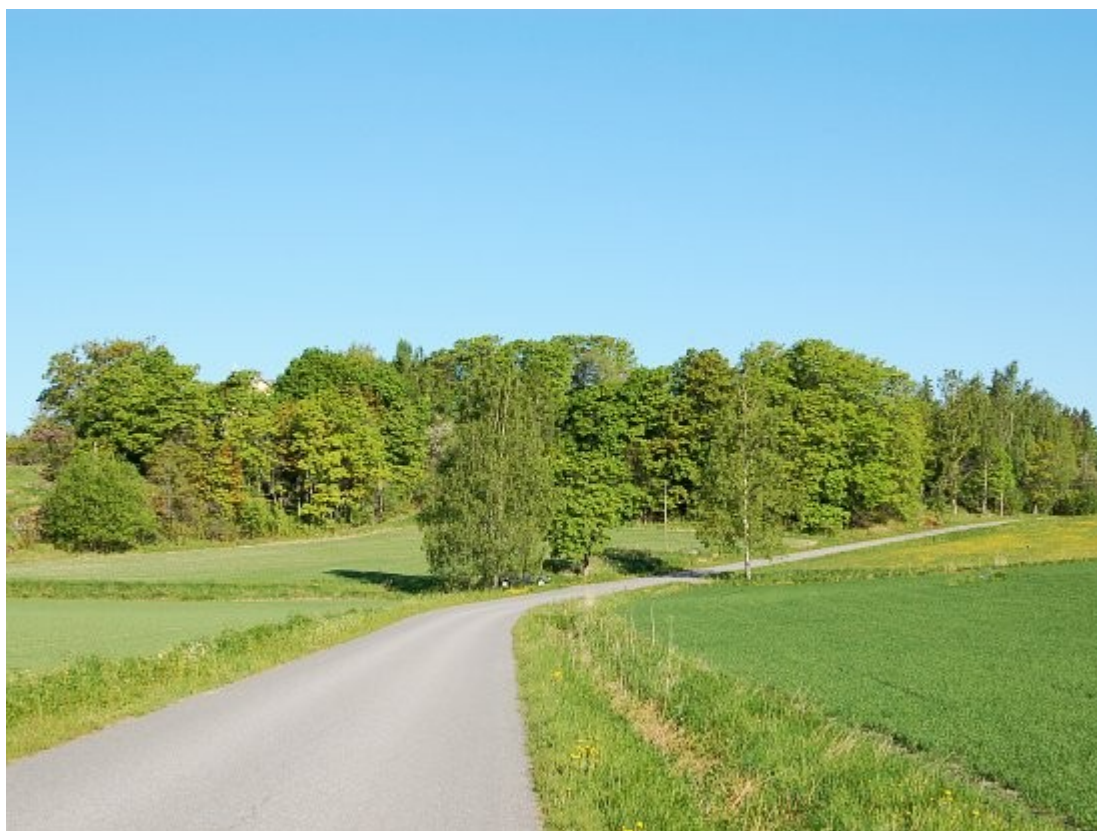

Samma bild tagen 5.9.2006

Skogsbryn (Raseborg)

På vägen tillbaka från Raseborgs ruiner ser man ett frodigt skogsbryn som döljer Raseborg gård.

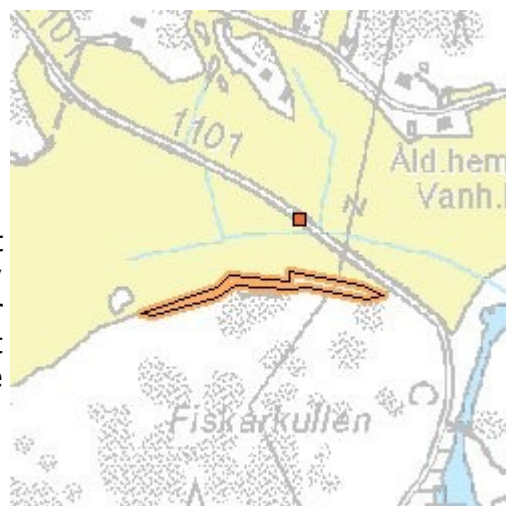
Skogsbrynet består främst av stora lönnar. Ask och lärk finns också. Lärkarna, vilka är två till antalet, har ett fåtal stora grenar och lönnar håller på att växa in i deras kronor. Lärkarna växer på vardera sida ett smalt öppet ställe som leder till gården. Detta område är övervuxet av örter och gräs.

Skogsbrynet sett från söder 6.6.2006

Skogsbryn (Raseborg)

Skogsbrynet på andra sidan åkern intill vägen som går till Raseborgs ruin är allt för skarpt. Där åkern slutar finns det en smal gräns som är ställvist täckt med lågt lövsly varefter fullvuxen skog kommer emot. På vissa ställen är det medelålders eller yngre lövskog som kommer emot men en mjuk övergång med gradvist större buskage saknas.

Skogsbrynet sett från vägen 6.6.2006

Åtgärdsförslag

I stället för träd och sly skall man försöka få in mera buskar i skogsbrynet. Eftersom brynet sluttar i nordlig riktning skulle lägre buskar och en gradvis övergång skymma åkrarna mindre än fullvuxen skog.

Skogsdunge (Kallbacka)

På en övergiven åker intill Kungsvägen och vägskälet till Box växer det ett glest bestånd med tall och främst björk. Beståndet är så litet att det kan sägas vara en skogsdunge men träden står så glest att dungen har ett väldigt raggigt utseende.

Längs södra kanten av objektet rinner en bäck eller ett dike. Antagligen är bäcken utsatt för översvämningar eftersom några av björkarna i skogsdungen är döda. Undervegetationen består av örter och högt gräs.

Björkarna i förgrunden är en del av de som utgör skogsdungen
Bilden är tagen 19.6.2006

På denna bild ser man platsen där skogsdungen nu är
Observera bron i vänstra kanten

Åtgärdsförslag

Man skall försöka komma ifrån det raggiga utseende genom att få in buskar i objektets kanter. Inne i dungen får det nog växa träd och gärna så glest att man kan röra sig där inne. Helst borde kronorna visserligen vara så slutna att det inte förekommer så mycket gräs och örter, vilket annars skulle vara i vägen.

Åkerholme (Kallbacka)

Åkerholmen syns, aningen gömd bakom en kulle, från Kungsvägen. På åkerholmen växer det vuxna träd av björk, asp, rönn och tall. Träden längs åkerholmens kanter har runda former och ger åkerholmen ett frodigt utseende.

Det går en väg till åkerholmen, eller en bit mark som inte används till åker, men den är svår att röra sig längs på grund av höga örter och gräs. Åkerholmens kanter är lätt att komma igenom. Mitten är bergsbunden och lätt att röra sig på.

På åkerholmen finns det en del gammalt skrot i form av en gammal kärra, såningsmaskin och andra lantbruksmaskiner som sakta ruttnar och rostar bort. En vattenklosett har även slängts dit.

Åkerholmen sedd från Kungsvägen 19.6.2006

En gammal, rostig såningsmaskin 30.6.2006

Åkerholmen är vacker på avstånd, svår att nå men lätt att röra sig på när man väl nått fram. Gamla, rostiga lantbruksmaskiner gör åkerholmen mera intressant. Man kan se hur naturen återtar maskinerna då några är nästan helt invuxna i marken. Vattenklosetten i porslin är det enda föremål som inte passar in i detta objekt.

På åkerholmen har det en gång i tiden funnits en lada men idag finns det inget spår kvar efter byggnaden.

Vattenklosetten som inte passar in in landskapet 30.6.2006

Gammal bild över åkrarna
Åkerholmen nere i vänstra hörnet med lada på

Åtgärdsförslag

Skogsbrynet runt åkerholmen skall hållas tätt och frodigt. En stig skall anläggas så att det är lättare att nå åkerholmen och vattenklosetten bör avlägsnas.

Bäck / Skogsdunge (Östergård)

På håll ser skogsdungen längs bäcken vacker och frodig ut. Vill man besöka stället närmare märker man att miljön är ganska ogästvänlig. På östra sidan av vägen består undervegetationen av högt gräs och örter, bland annat hallon. Björkarna är relativt grova och står glest men gräset gör det obehagligt att röra sig där. På västra sidan finns det mindre gräs men björkarna är yngre och står betydligt tätare där.

Främst består skogsdungen av björk. Det förekommer även sälgar, klibbalar och hägg. I skogsbrynet på östra sidan växer det även pil. Bäcken är inte speciellt estetisk. Vattnet är brunt och bäcken kanter är gräsbevuxna med några få grupper av bäckväxter och bräken.

Den östra delen av objektet sedd från vägen 19.6.2006

Den västra, och tätaste, delen av objektet 19.6.2006

Skogsdungen längs bäcken är sval och kan bidra med en skön rastplats för resande under sommaren.

Åtgärdsförslag

Den nordöstra delen av objektet skall avverkas och i stället för skog skall man försöka få in buskar och fristående lövträd som med tiden blir bollformade.

Den sydvästra delen skall gallras så att det blir lättare att röra sig där. Undervegetation skall hållas efter då marken får mera ljus. Med tiden skall björkarnas kronor dock sluta sig igen.

Brynet runt den sydvästra skogsdungen skall sparas. Ris och kvistar skall avlägsnas efter avverkningen.

I samband med gallringen skall en stig som leder in i skogsdungen anläggas. Ett passande ställe för detta är på östra sidan av dungen, där ändå virket troligtvis skall släpas ut.

Landskapsträd (Östergård)

Den här tallen är knotig, grenig och ur virkesproduktionssynpunkt på alla sätt ett eländigt träd. Därför passar det utmärkt som landskapsträd. Det växer uppe på en liten kulle och en aning ifrån de andra träden i närheten så att man ser trädet som en silhuett mot himlen.

Vid tallens stam växer det också en mindre rönn.

Åtgärdsförslag

Tallen och rönnen är bra som de är. Andra träd skall i fortsättningen hållas efter om de börjar växa för nära tallen. Rönnen skall förkortas eller avlägsnas om den växer in i tallens krona.

Tallen sedd från nordost 19.6.2006

Gamla Kungsvägen (Östergård)

Under senare hälften av 1900-talet blev Kungsvägen för trafikerad för sin storlek och den måste breddas och göras rakare. Tidigare löpte den alldeles intill Östergård så att gårdens gamla ria blev på andra sidan vägen. I samband med breddningen drog man vägen på annat sätt så att den i nuförtiden går längre bort från gården.

Av den gamla Kungsvägen finns det ett fåtal tecken kvar. Ett av dem är den gamla bron, byggd 1932, som fortfarande är i användning för lantbruksändamål. Bron är gjord i sten och betong och är nu nästan helt försvunnen bland gräs och örter. Från nya Kungsvägen syns den knappt.

Gamla Kungsvägen sedd från öster 29.6.2006

Bron som enligt inskriptionen är byggd 1932
Bilden tagen 29.6.2006

Intill bron, på sidan närmare nya Kungsvägen, växer det några stora björkar och där går även brynet till en skogsdunge med ung björkskog. Bakom bron, från nya vägen sett, finns det en till skogsdunge som dock är av mindre betydelse eftersom den inte skymmer eller stör.

De stora björkarna bredvid bron 29.6.2006

Åtgärdsförslag

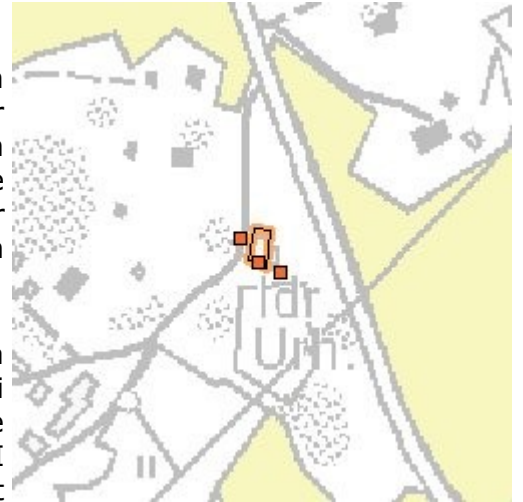
Gamla bron skall röjas fram så att den syns från nya vägen och kan besökas. En stig som leder fram till bron skall anläggas. De större björkarna intill bron skall också framhävas och sparas.

Av skogsdungen på nordöstra sidan av bron skall en bit avverkas så att bron syns tydligare från nya Kungsvägen.

Ria (Östergård)

Östergårds ria som är belägen nära Kungsvägen är en större byggnad som dock inte drar speciellt stor uppmärksamhet till sig. Rian är gjord i stock men eftersom Kungsvägen tidigare gick på västra sidan av rian är de östra stockarna, som nu är på vägens sida, rundstockar och beklädda med plank. Detta får rian att se ut som en vanlig lada från nya Kungsvägen.

På andra sidan ser man att det är en stockria. Dens nya användning som hölada och dylikt har satt sina spår i byggnaden i form av nya gliddörrar. Ugnarna finns inte kvar och taket är reparerat och förstärkt efterhand. I understa lagret finns det ännu pärtor kvar men hela taket är nu täckt av tegel.

Väggarna är också ställvis förstärkta med modernare metoder.

Rians västra sida 29.6.2006

Rians östra sida 29.6.2006

Ursprungligen var byggnaden två rior. Den ena hörde till Östergård och den andra till Västergård. Arbetsutrymmet var gemensamt mitt emellan riorna som hade gemensamt tak.

Den delen av rian som vetter mot Kungsvägen är i sämre skick. Denna del är, till skillnad från resten av rian, omålad och belagd med bräder. På denna sida växer det också höga örter och gräs samt buskar som skymmer byggnaden ytterligare.

Inne i rians södra del 29.6.2006
Man kan se pärtor kvar i taket

Åtgärdsförslag

Den östra sidan av rian skall göras i ordning och växtligheten närmast rians väggar skall hållas efter. Detta håller också rian i skick längre. För övrigt skall rian underhållas efter behov och gärna också hållas i användning.

Landskapsträd (Hagalund)

En stor asp står bredvid Kungsvägen. Den är större än alla andra träd i närheten och står relativt fritt. Beståndet har ganska nyligen blivit avverkat och aspen sparades antagligen som naturvårdsträd.

Åtgärdsförslag

Aspen kunde hållas fri från andra träd som kan växa in i kronan eller skymma aspen från vägen sett.

Sly som växer under aspens krona skall hållas efter. Dels skulle det dölja stammen och dels skulle det eventuellt växa in i aspens krona.

Aspen från väster 11.8.2005

Högstubbe (Hagalund)

Högstubben är ett resultat från en storm som härjade vintern 2004-2005. Trädslaget är av asp och stubben har stor betydelse för biodiversiteten. Den är också belägen alldeles intill Kungsvägen.

Alldeles fast i stubben växer det gott om buskar och sly. Detta skymmer dock inte stubben från vägen.

Åtgärdsförslag

Högstubben kunde hållas synlig från vägen. Det innebär att sly som växer upp om stubbens nordvästra sida skall hållas efter medan man sparar allt som växer på stubbens sydostliga sida. De buskar och sly som redan växer runt stubben och inte skymmer den från vägen skall sparas och även gynnas.

Högstubben från väster 11.8.2005

Vägren (Mörtbäck)

Vägrenen, som i praktiken är ett några meter brett skogsband mellan vägen och åkern, döljer en fin utsikt med åker, åkerholmar och lador. Träden är främst gran och några tallar. Björkar förekommer också samt ett par undertryckta ekar och al. På andra sidan, mot åkern, växer det även buskar.

Granarna är i dåligt skick. Tidigare har det gått kor och betat där och taggtråd har vuxit in i trädens stammar och orsakat rotröta. Dessa träd är utsatta för stormar och det har fallit träd över vägen redan några gånger. Längs vägrenen går det dessutom telefonlinjer.

Skogsägaren vill avverka skogen och plantera in lind för snickarvirke.

Åtgärdsförslag

Skogen skall avverkas. Den är döende, en potentiell fara för telefonlinjerna och trafiken och skymmer dessutom en fin utsikt. Det är främst granarna och tallarna som skall avlägsnas. Björkarna är dock i bättre skick och ekarna är värda att spara för att se om de repar sig. Buskarna vid åkerkanten skall också sparas.

Lind skulle passa bra som ersättande trädslag men man skall hellre lämna luckor som hålls uppe än ett glest bestånd för utsiktens skull eftersom glesa bestånd blir kvistiga och skymmer sikten ännu mera.

Lada (Mörtbäck)

En liten bit efter att man passerat Ingås gräns, om man kommer från Ekenäs, kommer man till ett vägavsnitt där landskapet öppnar sig på högra sidan men är skymt av en smal remsa gran- och tallskog. Det finns luckor i skogen och ute på en åker, i kanten av en åkerholme, står en gammal stocklada.

Man vet inte mera hur länge ladan stått där. Mellan 1950 och 1966, då man höll kor på gården, användes den till hölada. Senare har den igen fungerat som hölada då man, tills nyligen, även hållit får på åkerholmen. Det finns fortfarande gammalt hö inne i ladan.

Från vägen ser ladan ut att vara i bra skick. Den varken lutar eller har sjunkit ihop. På närmare håll är sanningen en helt annan.

Ladan sedd från norr 15.6.2006

Höladans nedersta stockrader har farit illa av fukt och ladan har, speciellt på södra sidan, sjunkit ihop. Det norra sidan av ladan är i bättre skick. Det är också den norra sidan av ladan som syns från Kungsvägen.

De understa stockarna börjar ge efter 22.6.2006
Ladans södra sida

Taket är också i behov av reparation. Det är främst på grund av taket som resten av ladan är i så dåligt skick. Det läcker, takstockarna har ruttnat och brustit och vatten har regnat in och förstört stockarna i ladans nedre delar. Taket är gjort i bräder som är täckta av en takfilt.

Ladans tak på insidan 22.6.2006

Markägaren skulle vilja renovera ladan men på grund av ett annat renoveringsprojekt, en gammal ladugård som skall användas till virkestorkning, så finns det inte resurser för det.

Åtgärdsförslag

Ladan skall renoveras. Taket och de understa stockarna som är i sådant skick måste bytas ut. Det nya taket borde vara gjort av ett material som passar in, alltså helst inte plåt utan snarare pärt- eller filttak.

Det skulle vara bäst om man har användning för ladan, vilket skulle motivera underhållet mera.

Den viktigaste saken med byggnaden är att reparera taket. Så länge taket hålls helt hålls även resten av ladan i skick.

Åkerholme (Mörtbäck)

Åkerholmen är inte speciellt stor men den har tidigare varit betad så skogen på den är gles och det saknas undervegetation upp till en viss höjd. På åkerholmen står en gammal lada som håller på att förfalla.

Åtgärdsförslag

Man bör upprätthålla bete på åkerholmen även i fortsättningen. Även om ägaren själv inte håller djur så skulle åkerholmen vara en bra plats för någon annans djur att beta på.

Alternativt skall undervegetationen hållas efter och ris skall forslas bort från åkerholmen.

Bäck (Kajbäck)

I en liten dalgång bredvid Kungsvägen rinner en liten bäck. Den har sin början i Mörtträsket någon hundra meter norrut och rinner under Kungsvägen genom en trumma före den når dalgången i fråga. Efter att vattnet rinner genom dalgången fortsätter det ut på åkrarna i ett dike och blir småningom del av Idbäcken.

I samma dalgång går det också en stig längs med bäcken och den rinner igenom en gård. Skogen i dalgången består främst av gran och björk. Även döda träd förekommer.

Här rinner bäcken ner från trumman under vägen.
Bilden är tagen 22.6.2006

Tät skog omger bäcken så att den knappt syns från Kungsvägen
Bilden tagen från nordost den 22.6.2006

Almplantering (Westergård)

Almplanteringen intill Kungsvägen är gles och i raka rader. Planterings syfte kan vara fröproduktion, forskning eller en genetisk reserv. Man kan hitta flera olika former på almarna. Vissa med bred krona, vissa med smal.

Åtgärdsförslag

Efterhand som almarna blir större skall beståndet glesas ut. Undervegetation skall hållas efter, helst genom bete, och med tiden blir almarna fina landskapsträd.

Almarna är planterade gles och i raka rader
Fotograferat från öster 22.6.2006

Björkskog (Långdal)

Björkskogen är ljus och relativt gles, med gott om gräs som undervegetation. Skogen skulle se vacker ut från Kungsvägen men en tät ridå av gran döljer björkskogen.

Åtgärdsförslag

För att björkskogen skall synas från vägen skall man öppna luckor i granbeståndet.

Alternativt kan man hålla skogen hemlighetsfullt dold bakom granarna men anlägga några mindre öppningar med stigar som leder in till björkskogen bakom.

Så här ser skogen ut från Kungsvägen 22.6.2006

Så här ser skogen ut på insidan 22.6.2006

Skog (Långdal)

En liten bit skog, just före åkrarna börjar om man rör sig mot Ingå. Här växer tallar, granar och björkar. Under träden växer det några unga björkar, aspar, granar och tallar men också enar och hassel. Närmare vägen finns det ett bestånd med liljekonvalj.

Åtgärdsförslag

Hasseln skall gynnas. all annan vegetation på den nivån skall avlägsnas om det stör hasselns utveckling. Av de större träden skall barrträden avlägsnas så att denna lilla bit skog sedan består av lövträd med hassel under.

Landskapsträd

Den här björken är ganska gammal och har en mycket speciell form. Björken skulle passa som ett utmärkt landskapsträd bortsett från det faktum att den lutar kraftigt och hänger över ellinjer.

På grund av björkens opassande placering är det ingen idé med att framhäva trädet.

Den nedre av björkens stora grenar brast i slutet av juli 2006 varefter björken inte mera har samma höga landskapsvärde.

Björken sedd från Kungsvägen 22.6.2006
Observera ellinjerna

Skogsbryn (Dråsa)

Det här skogsbrynet går direkt från åker till fullvuxen skog. Detta är inte ideal. Skogen består främst av tallar och det innebär att brynet, från vägen sett, bara är en rad med tallstammar.

Åtgärdsförslag

Man skall försöka få in buskar mellan åkern och skogen så att stammarna inte skulle synas från Kungsvägen.

Skogsbrynet sett från norr 22.6.2006

Stup (Dråsa)

I samband med en avverkning har ett berg gjorts synligt från Kungsvägen. Bergets branta sida är riktad mot vägen men är bara delvis synlig eftersom avverkningens gräns går just där och det är träd sparade som döljer berget.

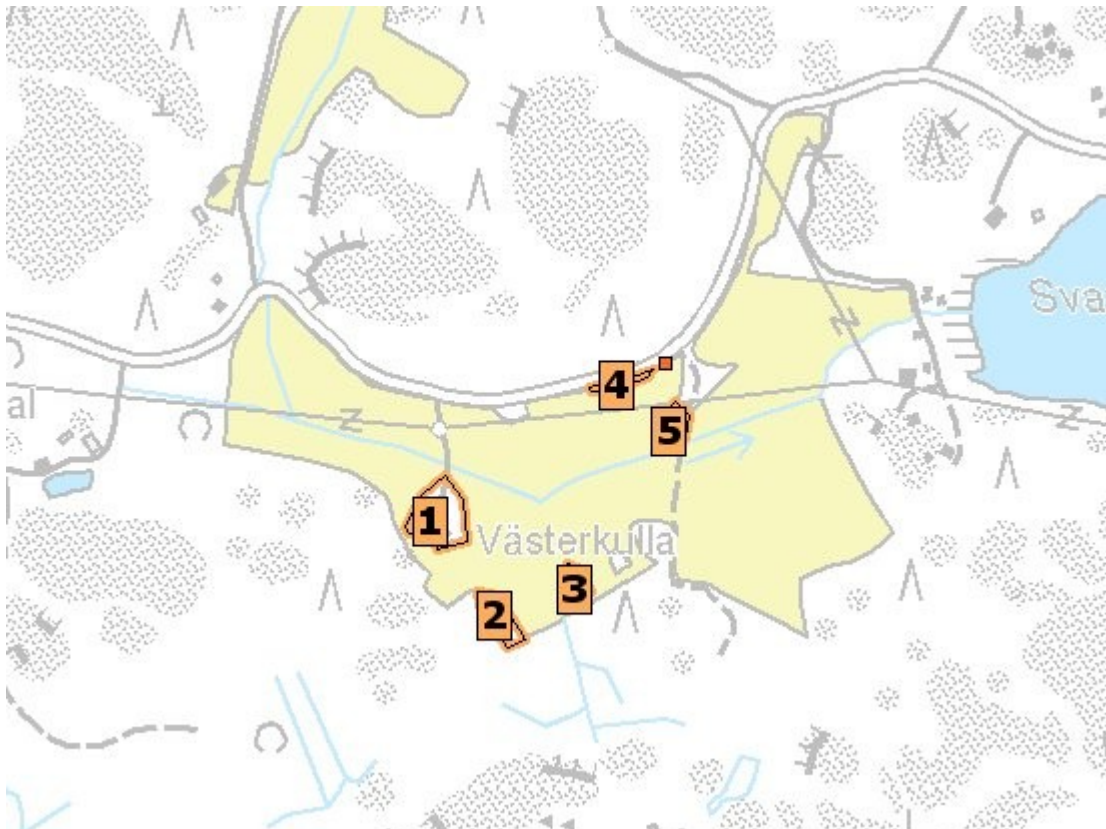
Åtgärdsförslag

Mera träd skall tas bort så att berget syns bättre från vägen. Då skogen som avverkats växer upp igen skall man hålla efter träd som kommer upp framför berget. Enstaka träd eller trädgrupper samt buskar får nog förekomma framför berget.

Berget sett från söder 22.6.2006

Karta över Westerkullas objekt

1. **Westerkulla**
2. **Tork**
3. **Åkerholme**
4. **Vägren**
5. **Lada**

Westerkulla

Ägare: **Helena Nygren**

Gården är idylliskt placerad ute på en åkerholme på byn Backas åkrar. På åkerholmen växer det också många stora och fina träd.

Huset på åkerholmen passar utmärkt in. Det är byggt med sadeltak. Förutom bostadshuset finns det också ett lider på gården.

Man har tidigare hållit får på ängarna runt åkerholmen. Man har planer på att fortsätta med detta.

Tork (Westerkulla)

Är man på väg från Ingå längs Kungsvägen ser man torken sticka fram ur ett busk- eller slybevuxet skogsbryn. Byggnaden är röd med regelstomme och tegeltak. Det växer även lite sly framför den.

Ursprungligen har byggnaden fungerat som ett tröskhus men gjordes om till en tork då tröskverket hade tagits ur bruk.

Idag är torken inte mera i användning men konstruktionen är fortfarande i fint skick. På baksidan hittar man fortfarande gamla och rostiga jordbruksmaskiner som vittnar om den tid då man brukade jorden med häst i stället för traktor.

Torken sedd från Kungsvägen från nordost den 26.6.2006

Åtgärdsförslag

Slyet framför torken och sly och buskar som växer allt för nära den skall avlägsnas. Skogsbrynet är bra som det är, vilket innebär att man måste ersätta träd med buskar efterhand som slyet växer upp. Taket skall också i fortsättningen hållas i skick för att inte stommen skall ta skada.

Åkerholme (Westerkulla)

Åkerholmen är täckt av tät, ung lövskog. Skogen är likadan genom hela åkerholmen, även längs kanterna.

Åtgärdsförslag

Skogen skall vårdas så att beståndet i mitten glesas ut, så att man kan röra sig där, medan åkerholmens kanter hålls täta med enstaka luckor. Träden, och helst även buskar, i kanterna skall få gott om kvistar även nära marken så att åkerholmen får ett frodigt utseende. Enstaka granar får förekomma i mitten av åkerholme om det så vill sig.

Vägren (Westerkulla)

På detta ställe längs Kungsvägen finns det ett antal stenblock med slipade kanter. Detta kan tyda på att här stått byggnader en gång i tiden.

Lada (Westerkulla)

Denna gamla lada i stock, som senare blivit tillbyggd på höjden med regelstomme, är fortfarande i relativt fint skick. Taket har alltså hållit och väggarna är torra. Visserligen är de nedersta stockarna angripna av myror. Det finns en myrstack i ena knuten.

Höladan, som inte mera är i användning, syns dåligt från Kungsvägen eftersom det växer en tät lövdunge med björk och asp bredvid den. Några av träden är så nära att de kan ta i ladans tak.

Åtgärdsförslag

Ladans tak skall hållas i skick även i fortsättningen. Så länge taket håller, borde även ladans bärande konstruktioner hålla. Myrstacken skall rivas upp. Troligtvis räcker det med att riva upp den en gång på hösten men om det inte räcker kan man göra det flera gånger i rad tills myrorna flyttar.

Sly och buskar nära ladan skall hållas borta eftersom de kan skada taket och konstruktionen. Dessutom skall skogsdungen glesas ut så att man ser ladan bättre även från Kungsvägen.

Ladan sedd från sydost 26.6.2006

Myrstacken i ladans knut 26.6.2006

Vägren (Svarträsk)

Bredvid Kungsvägen under klubbalar och granar växer det hassel. Buskarna är av det större slaget med grenar som blivit så långa att de börjat hänga, i vissa fall även över el- och telefonlinjerna som går längs vägen.

Granarna och klubbalarna är så stora att de inte kan tränga ut hasseln mera än de redan gjort men små granar har kommit upp även under hasseln.

Hasselgren som hänger på linjerna 4.8.2006

Buskarna är av det större slaget
Sett från norr 4.8.2006

Åtgärdsförslag

De hasselgrenar som hänger över linjerna skall beskäras. Likaså andra hasselgrenar som inte kan hålla sin egen vikt.

De vuxna träden som växer bland hasselbeståndet får stå kvar men nya träd, speciellt granar, skall avlägsnas eftersom dessa konkurrerar med hasseln. Även i fortsättningen skall man hålla efter nya träd i undervegetationen.

Vägren (Svarträsk)

Kungsvägen går alldeles intill ett träsk, Svarträsket. Trots att vägen går nära stranden ser man nästan inget av själva träsket eller stranden på andra sidan. Mellan vägen och vattnet går ett smalt men tätt klubbalsbestånd.

Klibbalarna finns i alla åldrar och skymmer effektivt utsikten. Dessutom står de så tätt att de, med hjälp av kraftig undervegetation, hindrar alla från att ens nå stranden till fots.

Utsikten från stranden 4.8.2006

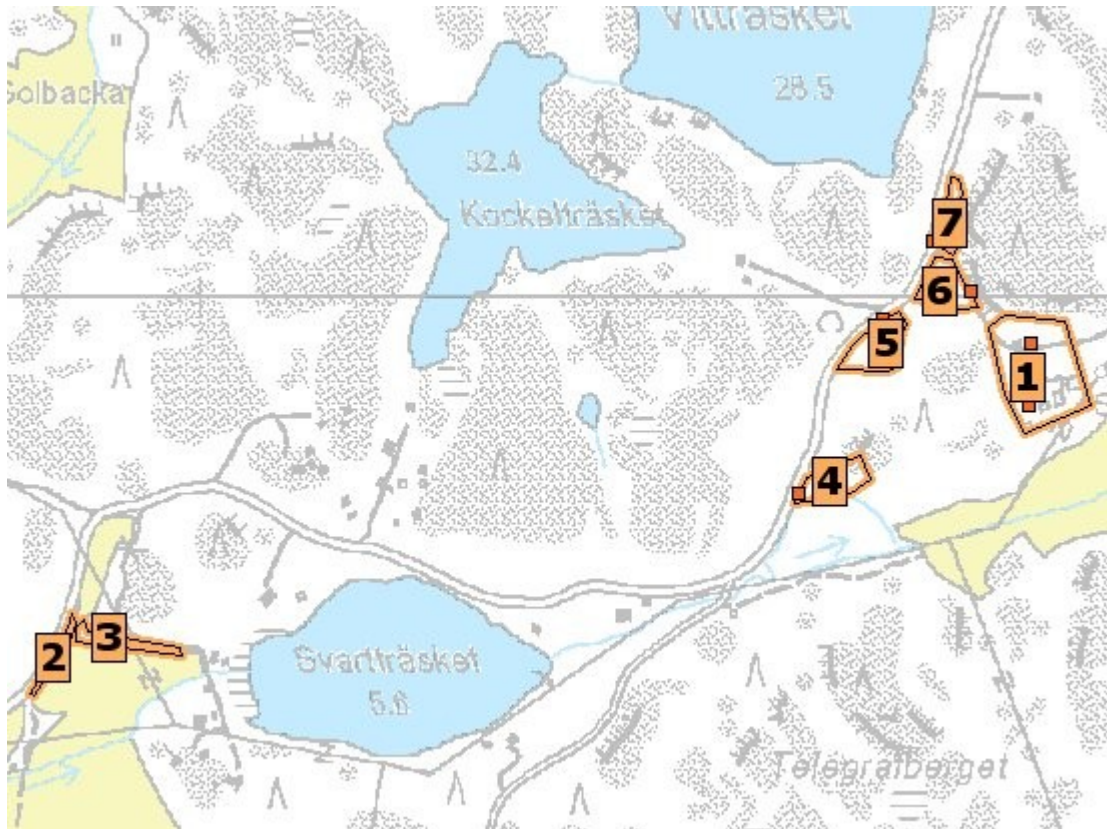
Utsikten från Kungsvägen 4.8.2006

Åtgärdsförslag

Där som vägen går närmast stranden skall avlägsna och sedan hålla efter små alar så att det på ett litet ställe går att se utsikten från vägen. Därtill skall en stig anläggas så att det går att nå stranden.

Alternativt kan man gynna de större träden och röja bort allt mindre sly längs en större del av vägen för att göra vägaren öppnare och ta fram landskapet.

Karta över Sågars objekt

1. Sågars
2. Vägren
3. Skogsbyn
4. Stup
5. Äng
6. Äng
7. Vägren

Sågars

Ägare: **Wilhelm von Frenckell**

Sågars har under 1600-talet varit ett statligt hästehemman. År 1684 gjorde kung Karl XI Sågars till ett militieboställe ända fram till 1809 varefter gården ägo överfördes till Finland som var ett storfurstendöme på den tiden.

Efter att gården varit arrenderad med Finland som ägare köptes den 1932 av dåvarande arrendatorn Karl Henrik Moberg. Idag ägs gården av Wilhelm von Frenckell. Wilhelm köpte gården 1992.

Karaktärshuset är ursprungligen byggt på 1730-talet men har låtits förfalla en gång. Det byggdes om på 1820-talet och renoverades ytterligen en gång 1994.

Karaktärshuset sett från nordost 28.8.2006

Till gården hör ett antal andra byggnader. Från äldre tider finns det ett loft, ladugården och ett vedlider i stock. Byggnaderna är alla välbevarade.

Loftbyggnad sedd från sydost 28.8.2006

Gårdens namn på tre språk på ett plakat på loftets norra sida 28.8.2006

Ett gammalt vedlida i stock sett från sydost 28.8.2006

Skogsbyn (Sågars)

Skogsbyn har en mjuk övergång från åker till buskar och sly och slutligen till skog. Slyet i skogsbyn kommer visserligen att växa upp.

Åtgärdsförslag

Efterhand som avverkningar görs i skogen bakom skall man spara buskar och buskiga träd i skogsbyn så att det inte förlorar sitt "mjuka" utseende. Större aspar i själva skogen nära skogsbyn kan också sparas

Vägren (Sågars)

Längs vägen växer det några unga rönnar, tallar, granar och björkar.

Åtgärdsförslag

Avlägsna träd så att inget börjar skymma utsikten över åkrarna

Stup (Sågars)

Bredvid Kungsvägen finns det en gammal äng som är glest bevuxen men små björkar. Bakom ängen ser man, bakom en rad gamla granar, skymten av ett stup. Vägrenen vid ängen är fri från sly och buskar.

Åtgärdsförslag

Vägrenen skall även i fortsättningen hållas fri från sly och annat skymmande buskage.

Björkarna på ängen skall avlägsnas och efter det skall man hålla efter alla nya träd som vill växa på ängen.

Stupet skall tas fram genom att man tar bort granarna som skymmer det. Därefter skall man också hålla efter alla nya träd som vill växa upp framför stupet. Låga buskar får visserligen nog växa vid stupets fot.

Stupet sett från Kungsvägen 8.8.2006

Äng (Sågars)

En gammal äng eller åker med glesa bestånd av unga björkar och lärkar. Björkarna är som tätast i en klunga i mitten av objektets södra del. Lärkarna finns det mest av i den norra delen nära vägen. Längs vägrenen finns det dessutom några 2-3 meter höga videbuskar och en större sälg.

För övrigt växer det bara högt gräs och örter på ängen.

Vägrenen sedd från nordost 4.8.2006

Åtgärdsförslag

Alla björkar skall bort för att inte landskapet skall växa igen. Lärkarna skall också glesas ut men några får bli kvar som landskapsträd. Videbuskarna skall också glesas ut så att det, i stället för en tät vägg, finns några buskar här och där.

Sälgen skall sparas.

Äng (Sågars)

Från Kungsvägen ser man en gammal äng eller åker som är igenplanterad med björkar. Bakom planteringen kommer skog emot med bland annat ekar och askar.

Det som inte syns så tydligt är att mellan björkarna och skogen bakom finns det också ett litet område med planterade ekar och bakom de stora träden, som egentligen är en trädrad som går längs med Sågarsvägen, finns det ett fint stup.

Stupet sett från Sågarsvägen 4.8.2006

Åtgärdsförslag

Björkbeståndet närmast Kungsvägen skall avlägsnas men ekarna där bakom får växa vidare.

Trädraden som går längs med Sågarsvägen och skymmer stupet skall glesas ut. De stora träden skall sparas medan sly och mindre träd skall avlägsnas och hållas borta i fortsättningen så att berget syns bättre.

Vägren (Sågars)

Bredvid Kungsvägen finns det en tät skog med stora, gamla björkar och alar. Under träden växer det också rikligt med sly och mindre lövträd. Bakom beståndet reser sig ett berg med ett stup riktat mot vägen.

Åtgärdsförslag

Gynna de stora träden och gallra bort de mindre och slyet så att man ser igenom beståndet. Skogen skall göras öppnare och samtidigt görs stupet synligt.

4.8.2006

Malmstugan

Ägare: **Anneke von Frenckell-Mikkola**

Malmstugan är en gammal stockstuga från den tiden då Fagervik var ett aktivt järnbruk. Under Fagervikstiden var byggnaden en arbetarbostad medan den de senaste åren har stugan fungerat som sommarstuga.

Bredvis stugan finns det också en gammal bod i stock som troligen är lika gammal som stugan, samt en hage. Under tidigare somrar har man hållit hästar där.

Namnet Malmstugan kommer från att stugan är belägen på ett område som kallas Sågars malmen. En annan teori är att namnet gavs efter en tysk smed som bodde i stugan vars namn var Malm Zwegberg.

Malm lär vara ansvarig för att anlägga en stenmur öster om stugan och under hans tid gick det en gårdsgård mellan gårdsplan och vägen.

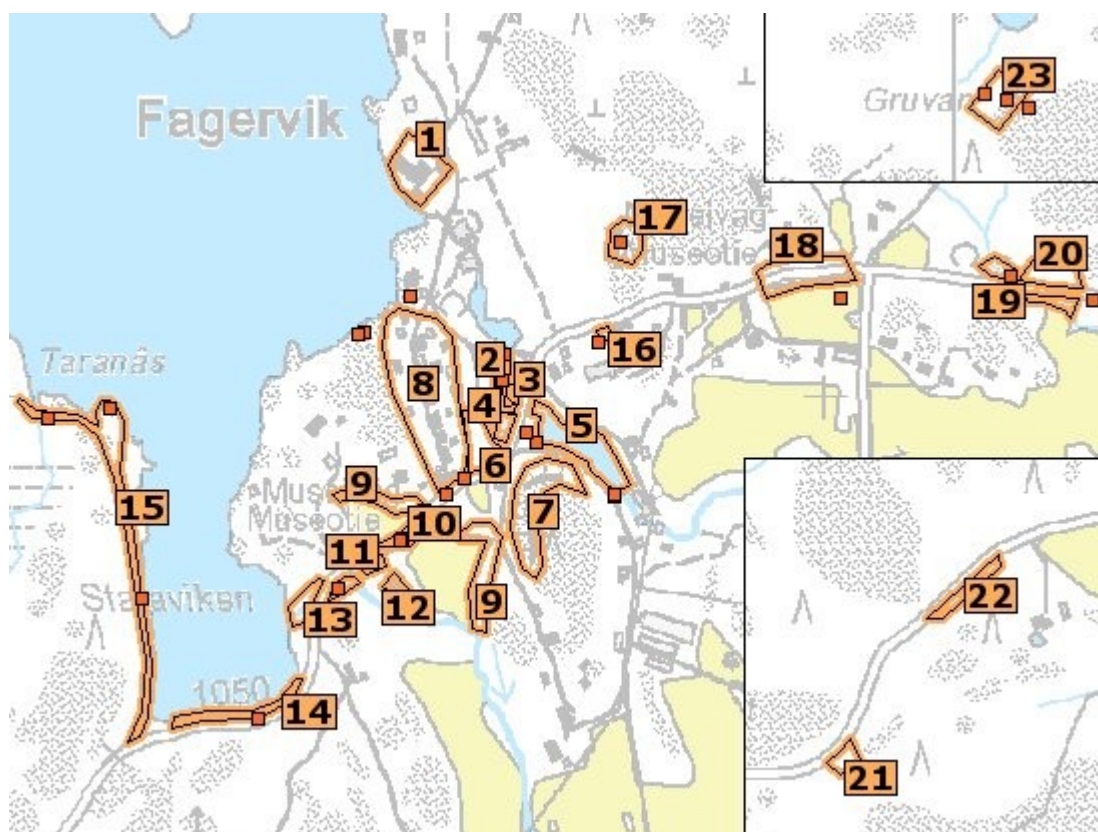
Under sommaren 2006 hade det uppstått en eldsvåda i stugan vilket förstörde den västra väggen och en stor del av taket.

Malmstugan sedd från nordväst 4.8.2006

Söder om Malmstugan finns det också rester av en ladugård som rivdes för brännved då den varit i allt för dåligt skick. Delar av stenfoten sticker fortfarande upp bland gräset och buskarna.

Karta över Fagerviks objekt

1. Fagervik	13. Milabäcken (Fagervik)
2. Grund (Fagervik)	14. Staravikens strand (Fagervik)
3. Labbi (Fagervik)	15. Naturstig (Fagervik)
4. Förtenningshus (Fagervik)	16. Masurask (Fagervik)
5. Damm (Fagervik)	17. Kastellberget (Fagervik)
6. Almskog (Fagervik)	18. Vägren (Fagervik)
7. Tammesberget (Fagervik)	19. Labba-bäcken (Fagervik)
8. Bruksgatan (Fagervik)	20. Ekskog (Fagervik)
9. Skogsbyn (Fagervik)	21. Aspskog (Fagervik)
10. Vägren (Fagervik)	22. Vägren (Fagervik)
11. Boda (Fagervik)	23. Gruva (Fagervik)
12. Källbyggningen (Fagervik)	

Fagervik

Ägare: **Fagervik gård fastighetssammanslutning**

Fagervik fick sin början den 11 februari 1646 då Carl Billsten, Billnäs bruks grundare, ingick i ett avtal med greve Gustaf Adolf Leijonhufvud att anlägga ett järnbruk vid Fagerviks ström. Detta blev Finlands fjärde järnbruk.

Under Billstens tid var Järnbruket känt som det främsta i Finland men efter hans död, 1691, vansköttes bruket på grund av bland annat familjetvister. 1696 började man arrendera ut bruket till Robert W. Helledaij men inte ens detta fick Fagervik att nå upp till vad det tidigare varit. Situationen förvärrades av att pesten härjade 1710-1711 och en av smedjorna brann ner året därpå. Sedan stoppades bruksdriften helt under stora ofreden varefter hela bruket förstördes.

Den 29 januari 1723 såldes Fagervik till kaptan Johan Wilhelm Hising och hans bror Michael Hising. Järnbruket byggdes upp från grunden och redan 1724 stod den första smedjan färdig. År 1727 restes ett karaktärshus som ännu finns kvar idag.

1732 Började man smida bleckplåt på Fagervik vilket eventuellt ledde till att bruket under 1760-talet var Europas största bleckplåtsproducent och Fagervik nådde toppen av sin storhetstid. Under mitten av 1700-talet förnyades många byggnader och bland annat smedjorna gjordes i det skedet nästan helt i sten.

Fagervik gods karaktärsbyggnad
Foto av Torsten Rancken/Ekenäs museum

Fagervik gods sett från samma bergsklack den 31.7.2006

Som ett tecken på järnbrukets framgång restes ett nytt karaktärshus år 1773, ritat av Åbo stads arkitekt C. F. Schröder. På bilden ovan ser man en mindre byggnad i förgrunden. Denna del gjordes år 1762. Sedan uppförde man en till, lika stor byggnad, öster om denna och först år 1772 lades den första stenen för det nuvarande karaktärshuset. Alla byggnader gjordes i gustaviansk stil. Den västra flygeln och karaktärshuset gjordes i sten medan den östra flygeln gjordes i trä men rappades för att likna de andra.

Det gamla karaktärshuset flyttades till sin nuvarande plats ett par hundra meter i nordlig riktning några år efter att det nya karaktärshuset restes. Det gamla huset användes som förvaltarbostad och utvidgades under 1850-talet.

1823 måste bruket helt sluta med bleckplåtsmidet. Finland hörde inte mera till Sverige och med tiden började konkurrensen bli allt hårdare. Tullpolitiken och sämre tillgång på kol försämrade ytterligare brukets situation och 1853 slutade man även med masugnsverksamheten.

Sakta men säkert började man övergå från järnförädling till jord- och skogsbruk och 1903 upphörde verksamheten på järnbruket efter 256 år i drift.

Kyrkan på Fagervik sedd från sydväst 31.7.2006

Fagervik hade en egen församling mellan 1664 och 1870. en kyrka restes år 1690 och efter att den förfallit byggdes en ny på samma plats år 1737. Denna kyrka finns fortfarande kvar idag.

Idag ägs Fagervik av samma släkt som köpte bruket 1723. Herrgårdens verksamhet är främst jord- och skogsbruk.

Grund (Fagervik)

Bleckhammarsmedjan stod färdig 1763 varefter den användes till att smida plåt i. Smedjan höll bland annat två hammare och plåten skickades vidare till förtenningshuset för att vidarebehandlas.

Fagervik hade monopol på bleckplåtssmidet i Europa under 1760-talet, järnbrukets bästa tid. Bleckhammarsmedjan användes troligtvis sista gången för att smida bleckplåt i år 1823 då man gjorde de sista bleckplåtarna på Fagervik. Efter detta användes smedjan fortfarande för stångjärnssmide.

Smedjans ruiner sedda från norr 28.7.2006

Idag finns det kvar en tydlig stengrund och ett antal järnbattingar. Marken runt smedjan är mycket bördig och i och runt vattnet växer det rikligt med växter. Det förekommer också fisk i vattnet.

Strömmen nedanom smedjan 28.7.2006
Bilden är tagen i nordostlig riktning

Labbi (Fagervik)

Bleckhammarsmedjans labbi, det vill säga smedernas vilokammare eller rastkoja, stod klar 1776. Senare har byggnaden även fungerat som tvättstuga och bastu.

Huset står nära vägen, är gjort i tegel och har ett nytt plåttak och ny skorsten. Sprickbildning i väggarna har reparerats flera gånger, vilket syns då ett flertal ådror av nyare cement löper upp längs husets väggar.

Ettan saknas från årtalet som står i järnsiffror ovanför dörren.

Labbin sedd från öster 28.7.2006

Förtenningshus (Fagervik)

Denna stora byggnad som är belägen alldeles intill Kungsvägen har under sin tid haft många olika funktioner. Under brukstiden byggdes huset 1787 för att vidarebehandla de plåtar som tillverkades i Bleckhammarsmedjan.

Senare fungerade huset som skola, bibliotek, bostadshus, butik, prästgård, café och museum. Butiken fanns i byggnaden mellan 1929 och 1989. Idag finns där caféet, sedan 1996, och ett museum, sedan 2004.

Förtenningshuset från öster 28.7.2006

Damm (Fagervik)

Dammen byggdes för att ge vattenkraft åt Fagerviks såg och kvarn. Då dammen dessa ännu var i användning varierade vattennivån och flödet hela tiden.

Idag hålls vattennivån och flödet jämnt. Därför har dammen vuxit igen med vattenväxter och det lilla vattenflödet som sker i dammen, då ännu en port är öppen i dammen, har bildat ett ringlande spår genom växtligheten där ingenting växer.

I dammen kan man finna en del fisk, fåglar och även en utter har skymtats.

Dammen sedd från väster 28.7.2006

Längs dammens kanter växer det stora lövträd såsom ask, lönn, lind, al och poppel. Alsly har nått en höjd på en till två meter på en del ställen.

Dammen förr i tiden

Motsvarande bild den 31.7.2006

Åtgärdsförslag

Ålslyet måste aktivt hållas efter så att inte utsikten över vattnet skymms. Buskage på andra sidan vattnet, från Kungsvägen sett, får dock vara tätare.

Almskog (Fagervik)

I backen mellan förtenningshuset och bruksgatan finns det en liten bit skog med alm som huvudträdsdrag. Där förekommer även lönn och ask. Undervegetationen är främst sly men även ormbunkar och hundloka finns det mera av.

Inne i skogen finns det en gammal jordkällare med två källarrum. Senare har man byggt till en yttervägg i vit tegelsten så att källaren bestått av tre rum. Idag finns taket till förrummet inte kvar men båda källarrummen, som är gjorda med granitblock, är hela.

Almskogen sedd från Kungsvägen 28.7.2006
Jordkällarens vita yttervägg syns i högra kanten

Undervegetationen har hållits efter för att hålla skogen mera öppen. Jordkällaren är skräpig och verkar vara lämnad för att förfalla.

Åtgärdsförslag

Även i fortsättningen skall man röja undan allt sly som växer upp i skogen. Jordkällaren skall städas upp och man kan anlägga en stig som går dit.

Tammesberget (Fagervik)

Tammesbergets stup vetter mot Kungsvägen och är relativt gles bevuxet av askar. På grund av dessa träd ser man inte berget speciellt tydligt. 2006, då sommaren var mycket torr, dog många små askar som växte högre upp på berget.

Då man jämför bilder från, eller av, berget ser man att det tidigare inte funnits träd på och vid berget. Idag, om man skulle klättra upp och beskåda samma vy som på bilden som togs 1890 skulle man inte se ett enda hus. Alla träd som syns på den bilden, och många till, har vuxit sig stora. Idag ser man nästan enbart skog från berget.

Stupet sett från väster 28.7.2006

Bild från Tammesberget mot Bruksgatan av Daniel Nyblin 1890

Man kan observera att så gott som alla hus som syns på gamla bilden ännu finns kvar idag. Här ser man också hur almskogen i slutningen såg ut för över 100 år sedan.

Åtgärdsförslag

Askbeståndet som skymmer berget skall hållas glest och skött. Blir det luckor i beståndet då någon ask faller skall de inte låtas växa igen om detta skulle skymma berget från antingen backen varifrån bilden 2006 är tagen eller parkeringsplatsen.

Bruksgatan (Fagervik)

Bruksgatan är en liten bit väg som sträcker sig från Kungsvägen, där känd som Fagerviksvägen, fram till Fagerviks karaktärsbyggnad. Längs gatan står ett flertal gamla arbetarbostäder där smederna i Fagervik järnbruk bodde.

De flesta av husen är troligtvis uppförda i sekelskiftet mellan 1700-talet och 1800-talet efter att en eldsvåda hade härjat i bruket och bränt ner de tidigare arbetarbostäderna. Det är små stockhus som nu idag hyrs ut som bostäder eller sommarbostäder.

Södra ändan av Bruksgatan 28.7.2006

Skogsbryn (Fagervik)

Kungsvägen går över en tidigare potatisåker söder om Fagerviks kärnområde. Skogsbrynen runt åkern, speciellt de norra och östra sidorna, är beklädda med frodigt växande träd och buskar.

Åtgärdsförslag

Man skall sträva till att hålla skogsbrynen lika täta även i framtiden.

Norra skogsbrynet sett från söder 28.7.2006

Vägren (Fagervik)

Längs vägen som går över åkrarna växer det rikligt med lönnslå. Då slået växer sig högre skymmer det utsikten över åkrarna och skogsbrynet där bortom. Hittills har man hållit efter slået.

Åtgärdsförslag

Slået skall hållas efter även i fortsättningen.

Boda (Fagervik)

En gammal stockbyggnad står alldeles intill Kungsvägen en bit utanför Fagerviks kärnområde. Den hör till en av Fagerviks arbetarbostäder.

Bodan har haft många uppgifter under sin tid. Den har varit potatislager, vedlider och fähus. Idag är byggnaden en boda, alltså ett lager.

Väggarna och taket av tegel verkar vara i bra skick. Det växer några buskar alldeles intill huset, speciellt på gårdssidan.

Bodan sedd från väster 28.7.2006

Åtgärdsförslag

Bodan har hållits i bra skick hittills och skall förstås hållas så även i fortsättningen. Det är främst taket som skall hållas fritt från läckage.

Buskar som är för nära väggarna gör så att väggarna hålls fuktigare och det förkortar verkets livstid avsevärt. Buskar nära väggarna skall beskäras eller avlägsnas så att väggarna torkar bättre.

Källbyggningen (Fagervik)

Källbyggningen är en större arbetarbostad till Fagervik. Bredvid huset finns det en gammal brunn. Antagligen har huset haft en större betydelse för gården på grund av brunnen.

Sjelva byggnaden har nu tre lägenheter. Huset har en mycket stor vind och det kan vara att man hade haft planer för vindsvåningen som aldrig blev till.

Gården runt huset är idag främst gräsmatta. Tidigare lär allt ha varit potatisland.

Källbyggningen sedd från norr 16.8.2006

Källbyggningen sedd från norr förr i tiden

Källbyggningen är ett stort stockhus med tegeltak som har hållits i bra skick. Invånarna har även sett till att hålla buskar borta från husets väggar så att stockarna hålls i skick.

Brunnen sedd från Kungsvägen 28.7.2006

Milabäcken (Fagervik)

Det går en liten bäck från Staraviken i Bruksträsket till Backaviken, varifrån vattnet rinner vidare till Fagerviken. Under somrarna blir vattenståndet i Bruksträsket så lågt att det inte når upp till bäckens mynning och bäcken torkar ut. Namnet Milabäcken kommer från att det tidigare stått en milarkoja vid bäcken.

Längs med bäcken växer det klibbal och hägg. På östra sidan av vägen, som bäcken rinner under, har man gallrat skogen. Det finns dock en del ris kvar och stället ser skräpigt ut.

Milabäcken på östra sidan av vägen den 4.8.2006

Åtgärdsförslag

Det gallrade stället på östra sidan av Kungsvägen skall rensas på ris. Där skall man i fortsättningen också hålla efter nytt sly som vill skjuta upp.

Det skall gallras även på västra sidan av vägen så att det blir lättare att röra sig längs bäcken. Man skall dock spara de största träden så att bäcken hålls beskuggad. Där som det inte finns stora träd ovanför skall man spara även buskar. Ris skall alltid forslas bort efter gallringarna

Staravikens strand (Fagervik)

Kungsvägen följer Staravikens strand men på grund av en tät rad med klibbalar så ser man inte vattnet så tydligt. Albandet består av stora, gamla alar, samt unga alar och alsly. De stora alarna har antagligen utgjort en fin trädrad någon gång medan alslyet och de små alarna är de som skymmer utsikten.

Förutom alar förekommer det även andra trädslag såsom tall och pil i objektet.

Alraden och Kungsvägen sedda från söder 4.8.2006

På en del ställen finns det luckor i beståndet så att man kan skymta utsikten.

Utsikten från stranden 4.8.2006

Åtgärdsförslag

Trädraden längs stranden skall städas upp. Man skall satsa på de stora träden och gallra bort alla små samt slyet för att ta fram landskapet och göra trädraden till en trädrad igen.

Naturstig (Fagervik)

En stig följer Staravikens strand ut på en udde. Stigen är inte utmärkt på något sätt men den är väl använd och ute på udden brukar det hållas scoutläger. Udden heter dessutom Scoutudden. Före man kommer till stora udden går stigen även förbi en mindre udde men denna är svårare att nå på grund av att marken är en aning försumpad.

Närmast vägen går stigen genom en slyskog. Där är det svårast att röra sig eftersom kvistar har vuxit ut över stigen. Efter slyskogen går stigen genom gammal tallskog.

Bild av stora udden tagen från lilla udden 4.8.2006

Inte långt från det stället där stigen börjar från Kungsvägen finns det en rastplats eller parkeringsplats.

Stigen är i gott skick och även broar har gjorts 4.8.2006

Stigen går längs med stranden nästan hela vägen 4.8.2006

Åtgärdsförslag

Stigen skall märkas ut så att den är tydligare från Kungsvägen sett. Där stigen går genom slyskogen skall den rensas upp så att det är lättare att röra sig där.

En karta skall ritas över stigens sträckning och placeras vid stigens början. Helst skulle kartan gälla för en stig som går runt på något sätt så att det inte skulle se ut som om man måste gå tillbaka samma väg som man kom.

Masurask (Fagervik)

Öster om Fagerviks kärnområde, intill Kungsvägen i en backe som heter Krogarbacken, står en stor och mycket knotig ask. Masurknölnarna går i stora ringar runt stammen. Högre upp i trädet har det bildats klotformade knölar och även ut i grenverket ser man samma mönster.

Trädet är unikt även om man inte beaktar landskapsvärdet.

Kastellberget (Fagervik)

Från Kungsvägen går det en stentrappa upp till bergets topp. Från toppen har man antagligen kunnat se över hela Fagervik med park och bruk och karaktärshus. Idag ser man lite av parken, otydligt några byggnader men främst av allt träd.

På berget finner man gamla järnpinnar, stålvajrar och lås. Förr i tiden har det stått ett kastell på berget. Det var ett torn, gjort i trä men målat för att se ut som ett vaktorn med modell efter Varbergs fästning i Sverige. Efter att kastellet brann ner, åskan slog ner i det på 1930-talet, reste man en flaggstång. Denna förföll också och idag finns det bara rostiga järnbitar kvar.

Kastellets järnpinnar och vajrarna till flaggstången
Bilden är tagen i östlig riktning 31.7.2006

Vägren (Fagervik)

På ena sidan vägen finns det åker, på andra sidan skog. Den södra sidan, åkersidan, har en trädrad med bland annat gamla almar. Längs med vägen på den norra sidan finns det stora ekar vars kronor även sträcker sig hela vägen över vägen. Två speciellt fina ekar står på vardera sida en busshållplats i östra delen av objektet.

Skogen bakom ekarna är en blandning av lövträd och granar. Ställvis finns det träd som är på väg att växa in i ekarnas kronor.

Almarna har börjat bli för gamla. Flera har redan dött. Trädraden på södra sidan är raggig och oenhetlig. Det växer konstant nytt sly i den som hålls efter.

De två stora ekarna i östra delen av objektet sedda från söder 31.7.2006

Åtgärdsförslag

De almar som finns kvar skall främjas genom att man aktivt håller efter allt sly som kommer upp i vägrenen. Efterhand som almarna dör ersätts de av nya träd. Helst skall den nya generationen vara enhetlig med det måste inte nödvändigtvis vara almar i fortsättningen.

Alternativt kan man avlägsna alla träd från södra vägrenen och plantera in en ny trädrad. Detta skulle ge vägrenen ett renare utseende. På grund av almarnas höga naturvärde lönar det sig att samla ihop de gamla träden för att förmultna i någon skog i närheten.

De två stora ekarna i östra delen av objektet får inte störas av verksamheterna på södra vägrenen. Det innebär att man inte upprätthåller en trädrad som går hela vägen.

Alla träd som håller på att växa in i ekarnas och andra större ädellövträds kronor på norra sidan av vägen skall avlägsnas.

Labba-bäcken (Fagervik)

Längs bäcken växer det vuxna alar men också rikligt med alsly och buskar såsom hägg. Bäcken rinner från norr och går under Kungsvägen. Före den rinner in under bron leds den genom en liten, gammal kanal av huggen granit. Bron heter Labba-bron.

På grund av all undervegetation, buskar och sly samt gott om ris och torra kvistar, har bäcken ett ostädigt utseende.

På södra sidan av Kungsvägen följer Labba-bäcken vägens sida och gränsar till till åker. Utsikten över åkern är begränsad av klubbalar av olika storlekar.

Åtgärdsförslag

Bäcken skall städas upp. Buskar, sly och död ved skall avlägsnas medan de vuxna träden sparas. Buskar skall dock inte avlägsnas om det skulle innebära att det öppnas en lucka i beståndet, alltså inte då det saknas träd ovanför.

Gamla kanalen som leder vattnet under vägen skall framhävas.

Undervegetationen längs bäcken sedd från öster 8.8.2006

Ekskog (Fagervik)

Ekarna syns bra från Kungsvägen. Skogen är ännu relativt ung, planterad 1974-1975 på en gammal potatisåker, och ekarna står tätt så att kronorna är ganska små. Det finns ett par sälgar i västra och östra ändan av objektet och bland med ekarna växer det också ett antal björkar. Bakom ekskogen finns det en lärkskog.

Åtgärdsförslag

Glesa ut skogen så att ekarna får mera utrymme att växa. Björkarna skall avlägsnas där det behövs. Sälgarna skall dock sparas.

Efter avverkning skall riset avlägsnas från marken.

8.8.2006

Aspskog (Fagervik)

Vuxna aspar i ett glest bestånd i en backe bredvid Kungsvägen. Beståndet är ett rent aspbestånd och på hösten har asplöven en klargul färg. Platsen kallas Karis kurven efter en trafikolycka som skett i kurvan.

Lite sly har börjat komma upp längs vägrenen. Det finns också några unga granar och lönnar framför aspbeståndet.

Åtgärdsförslag

Slyet skall hållas borta. Lönn och gran skall också avverkas så att det enbart finns vuxna aspar i beståndet och så att inget skymmer sikten in i skogen.

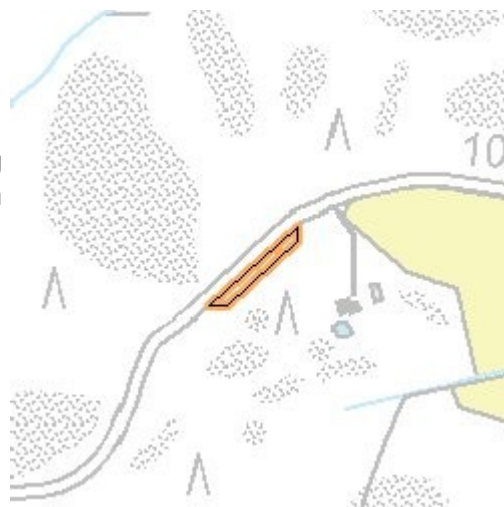

Vägren (Fagervik)

Skogen bredvid Kungsvägen är normal, vuxen blandskog med de vanliga trädslagen såsom gran och björk. Enstaka tallar förekommer och säljar och annat löv.

Åtgärdsförslag

Alla barrträd skall avlägsnas från vägrenen. Man skall gynna en busk- och lövträdsdominerad vägren men bakom denna får det nog förekomma barrträd.

Gruva (Fagervik)

Det finns kvar ett par gamla gruvschakt från Fagerviks storhetstid. Dessa är relativt små, cirka 15 meter långa och 3 meter breda. Framför schaktens öppningar ligger det stenhögar, vilket gör dem lättare att lokalisera. För övrigt är platsen ganska igenvuxen och öppningarna i berget är svåra att se även om man vet vad man letar efter.

Det går en gammal hästväg fram till den plats där gruvtorpet fanns. Hästvägen är visserligen ganska igenvuxen och den är svår att upptäcka där den börjar från en skogsbilväg som ännu är i användning. Gruvtorpet flyttades bort i samband med torparfrigörelsen på 1920-talet men grunden finns fortfarande kvar.

Det ena gruvschaktet sett från öster 16.8.2006

Det ena gruvschaktet är svårt att upptäcka även då man går uppe på berget. Det finns en risk att man faller ner i schaktet.

Gruvorna har varit brukade i flera etapper. Man har brutit järnmalm där under 1660-talet, 1770-talet, 1840-talet och 1860-talet. Totalt lär det finnas fem gruvschakt på tre ställen i trakten.

Gruvschaktets ingång sedd från nordväst 16.8.2006
Ingången är dold bakom granarna

Det andra gruvschaktets ingång sett från en av stenhögarna 16.8.2006
Ingången är det mörka hålet mitt i bilden

Åtgärdsförslag

Gruvschakten skall röjas fram så att de syns. Båda är nämligen så invuxna att de är svåra att hitta.

Vägren (Stöveläng)

En del av utsikten över Stövelängen är skymd av en tät bevuxen vägren. Där växer bland annat Sälg, björk, asp, al, små tallar och granar och mycket sly.

Åtgärdsförslag

Största delen av träden och slyet skall avlägsnas. Man kan spara enstaka av de större träden och sälkgorgarna. Nytt sly måste röjas bort i fortsättningen också.

Vägrenen sedd från väster 8.8.2006

Skogsbryn (Stöveläng)

Största delen av skogsbrynet som kantar stövelängen består av lövträd, lövsly och buskar med blandskog bakom.

Lövträden är huvudsakligen björk men i den östra delen av skogsbrynet finns det även gott om gråal. I den västra delen har det kommit in unga granar i skogsbrynet samt videbuskar i olika storlekar.

Åtgärdsförslag

Håll efter barrträd i skogsbrynet så att det i fortsättningen också är lövdominerat. Granarna i den västra delen skall bort. Undvik att låta träd växa in på Stövelängen.

Främja videbuskarna då dessa ger skogsbrynet en mjukare form. Gråalarna är också bra att gynna.

Lada (Stöveläng)

På bortsidan av Stövelängen från Kungsvägen sett står det en stor lada. Den är tillbyggd flera gånger, vilket syns ända från vägen då den tydligt består av tre delar. Alla delar har ett pärttak med ett nyare plåttak på.

Den äldsta delen är längs mot vägen. Den har stockstomme och tre luckor ovanför varandra på främre sidan varav de två nedersta har vita kanter.

Ladan är ursprungligen gjord av Fagervik, då Stöveläng hörde till Fagervik på samma sätt som nästan allt i trakten. Eventuellt skänktes dock Stöveläng till en karelare som hette Ronimus (stavning oklar).

Stöveläng köptes av Lars Zweyberg. Efter Lars död köptes största delen av Stöveläng tillbaka av Fagervik.

Ladan sedd från Kungsvägen 8.8.2006

Den del som troligen är näst äldst står bredvid den äldsta delen. Denna utbyggnad har också stockstomme men stockarna är tagna från en annan byggnad. Stockarna går dessutom bara upp till dörrens övre kant varefter resten av väggarna och taket står på en regelstomme.

Denna del är tillverkad av Lars Zweyberg. Han använde stockar från Långbron i Barösund som byggnadsmaterial.

Den nästäldsta delen sedd från sydväst 8.8.2006

Den nyaste delen står bakom de två föregående nämnda delarna. Utbyggnaden står på en betonggrund och har regelstomme.

Hela ladan används idag som skrotförråd. Bakom ladan står det ett gammalt tröskverk.

Äldsta delens framsida 8.8.2006

Åtgärdsförslag

Ladan beskådas mera sällan på nära håll. Från landskapsvårdande synpunkt är det dock viktigt att byggnaden hålls i skick. Taket skall hållas tätt och träd och buskar får inte växa för nära väggarna. Ej heller får träd komma upp framför ladan och skymma den.

Vägren (Stöveläng)

Vägrenen är tätt bevuxen med flera meter högt sly av bland annat sälg, al och asp. Slyet skymmer utsikten över Stövelängen.

Åtgärdsförslag

Allt sly skall avlägnas från vägrenen och hållas efter även i fortsättningen.

Lada (Kissankulma)

Ladan är troligtvis byggd samtidigt som den stora ladan på andra sidan Stövelängen är byggd. Även denna hörde till Fagervik. Senare innehades den av en karelare varefter Stövelängen och ladorna där på köptes av Lars Zweyberg.

Största delen av dödsboet efter Lars köptes tillbaka av Fagervik men ladan köptes av Lars son Martti och är ännu i hans ägo.

Ladan har stockstomme men nytt plåttak. Den har tidigare fungerat som ladugård.

Längs ladans väggar växer det aspsly och även unga aspar.

Ladan sedd från Kungsvägen 10.8.2006

Åtgärdsförslag

Det är viktigt att taket hålls i skick för att det inte skall komma in vatten i byggnaden vilket hastigt kan förstöra den.

För att hålla fuktigheten i väggarna låg skall även allt sly avlägsnas från ladans väggar. I fortsättningen skall också nytt sly avlägsnas.

Dike (Kissankulma)

Längs diket växer det rikligt med lövträd såsom klubbalar samt sly. Den sista biten före diket går ihop med ett huvuddike, som löper genom Stövelängen, är dock beklädd med en prydlig trädrad utan slyvegetation.

Åtgärdsförslag

Växtligheten längs diket skall skötas så att det går en prydlig trädrad hela vägen. Sly och mindre träd skall alltså avverkas medan man sparar större träd med jämna mellanrum. I fortsättningen skall nytt sly hållas efter.

Diket sett från nordost 10.8.2006

Äng (Kissankulma)

En gräsäng mellan Kungsvägen och en åkerholme som tidigare varit åker men som inte mera är i bruk. Det finns lite vass i vägrenen mellan vägen och ängen. För övrigt växer det inget som skulle skymma utsikten.

Skogsbrynen runt ängen är bevuxna av lövsly och enstaka ung granar. På en del ställen har björkar börjat växa ute på ängen.

Åtgärdsförslag

Björkarna som växer ute på ängen skall avlägsnas och träd som slår rot på ängen skall hållas borta i fortsättningen också. Vägrenen skall hållas fri från skymmande växtlighet.

Karta över Mariebergs objekt

1. Marieberg
2. Vägren
3. Damm
4. Bergsklack
5. Landskapsträd
6. Ekar

Marieberg

Ägare: **Carola Landers**

Marieberg är en gård som härstammar från mitten av 1800-talet. Gården bildades av en gymnastiklärare vid namn Wahlfelt och bestod av fyra hemman som utgjorde Långvik by. Tre av hemmanen köptes av respektive bönder och den fjärde köptes av Fagervik i ett senare skede. Wahlfelt är begravnen i Fagerviks begravningsplats.

Gården bildades som ett sommarhem av Wahlfeltfrån st. Petersburg. År 1887 köptes gården av John Candelin och gården blev ett jordbruk. Följande ägare var Herbert Granberg som tog över gården 1934 tillsammans med sin fru Märta. Deras dotter, Dora, tog över gården med sin man Carl Erik Unnéus 1980 och 1992 delades gården. Den ena delen fick namnet Marieberg Gård och den andra är vad som idag heter Marieberg.

Karaktärsbostaden sedd från söder 29.8.2006

Det finns fortfarande kvar ett flertal gamla byggnader på gården. Bland annat finns det magasin kvar och vagnhäststallet är fortfarande intakt. Arbetshästarnas stall har dock rivits. Klocktornet på sädesmagasinet är flyttat dit för att bevaras då det tidigare var fäst i arbetshäststallet. Klockan användes för att kalla folk till mat och som alarm vid brand. Spannmålsmagasinet har galler för fönstren för att hindra stöld.

En boda med klockan från arbetshäststallet 29.8.2006
Bilden är tagen från nordost

Spannmålsmagasinet sett från öster 29.8.2006

En av Mariebergs större arbetarbostäder sedd från väster 29.8.2006

Vägren (Marieberg)

Vägrenen är en brant sluttning ut mot åkrarna. Där växer bara en liten del sly och några små tallar medan gräs- och örtvegetationen domineras av gråbo.

Vägrenen har hållits fri från träd på grund av att de skulle skymma sikten från Mariebergs vägskal.

Åtgärdsförslag

Allt sly och tallarna som nämndes ovan skall avlägsnas från vägrenen. I fortsättningen skall sly också hållas efter.

Gråboet skall rivas upp för att ge rum åt mera estetisk växtlighet samt för att det inte skall föra av sig till åkrarna så mycket.

Damm (Marieberg)

Jakt är en viktig syssla på Marieberg. För änder har man därför grävt upp en damm med en liten ö placerad mitt i den. Runt dammens kanter har man dessutom planterat ekar som klipps i topparna för att hållas låga. Ekarna är planterade för ekollonens skull. Ön i dammen är bevuxen med sly.

Det finns inga konkreta planer för dammens skötsel utan denna avanceras efter behov.

Åtgärdsförslag

En del av ekarna skall växa höga för att bilda fina landskapsträd i framtiden.

Dammen sedd från Kungsvägen 10.8.2006

Bergsklack (Marieberg)

På andra sidan åkern, från Kungsvägen sett, finns det en liten bergsklack där det växer pelarenar. Bland enarna växer det också mindre björkar och granar, som skymmer bergsklacken och konkurrerar med enarna.

Åtgärdsförslag

Enarna skall gynnas. Det innebär att alla träd och buskar som är nära enarna skall tas bort. Håll efter nytt sly också i fortsättningen. Björkar och granar som skymmer bergsklacken skall också avlägsnas.

Landskapsträd (Marieberg)

På södra sidan av Kungsvägen, nära vägskälet till Marieberg, står en gammal björk. Björken har största delen av sitt liv vuxit fri från andra träd och fått utbredda, kraftiga grenar.

Under trädet runt stammen växer det lövsly.

Åtgärdsförslag

Slyet under björken skall röjas bort med jämna mellanrum.

Björken sedd från sydväst 10.8.2006

Ekar (Marieberg)

Ekarna vid vägskälet till Marieberg har blivit gamla och en del av grenarna har dött. Dessutom finns det körsador på stammarna, antagligen från plogbilen.

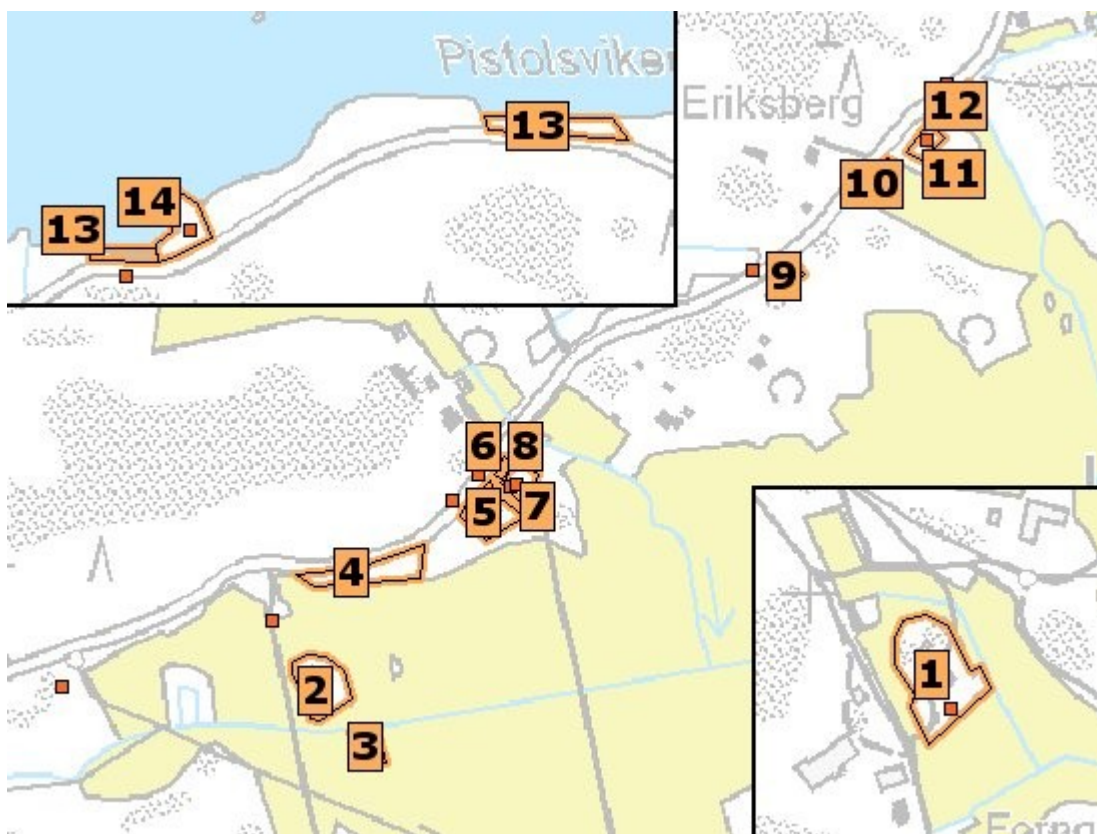
Åtgärdsförslag

Eftersom ekarna troligtvis är över hundra år gamla och i relativt bra skick lönar det sig inte ännu att försöka ersätta dem. Även som döda träd skulle de ha en landskapsvårdande och dessutom naturvårdande effekt men om de blir så dåliga att de faller eller riskerar falla skall träden tas ner och ersättas av nya ekplantor.

Ekarna sedda från väster 10.8.2006

Karta över Marieberg Gårds objekt

1. Marieberg Gård
2. Åkerholme
3. Åkerholme
4. Vägren
5. Äng
6. Landskapsträd
7. Grund
8. Landskapsträd
9. Grund
10. Vägren
11. Grund
12. Vägren
13. Vägren
14. Udde

Marieberg Gård

Ägare: **Hans-Anders Unnérus**

Marieberg Gård är sedan år 1992 utbrutet från Marieberg, som sedan 1800-talet omfattade alla fyra hemman i Långvik by. På Marieberg Gårds marker finns de flesta av hemmanens byggnader medan själva gården, Marieberg, hör till den andra utbrutna hälften.

Marieberg Gårds huvudbyggnad är byggd 1913 och är gjord i en jugendliknande stil med pelare och utsmyckningar som inspirerats av denna.

Idag håller man får och getter på gården. Dessutom fortlöper ett aktivt projekt att framhäva kulturlandskapet genom röjning och avverkning.

Huvudbyggnaden, i jugendinspirerad stil, sedd från söder 31.8.2006

Ursprungligen bestod Långvik av minst fem hemman. Två av hemmanen kom till sina slut och delades mellan byns tre kvarvarande hemman, Gröts, Smeds och Övids. 1752 delades dock Smeds mellan två bröder och på så sätt bildades ytterligare ett hemman vid namnet Jofs. Dessa fyra hemman köptes senare upp av Mariebergs grundare och av byggnaderna finns det i vissa fall bara rester kvar.

Åkerholme (Marieberg Gård)

Åkerholmen syns från Kungsvägen. Den består av en bergsklack med vuxna löv- och barrträd runtom. Yngre träd och buskar förekommer också.

Eftersom bergsklacken är på den sidan som vetter mot Kungsvägen ser man tydligt hur åkerholmen har väggar av skog och ett öppet rum i mitten. Tack vare bergsklacken och att den är nära ena kanten går det lätt att röra sig på och till åkerholmen.

Det har funnits byggnader på åkerholmen förr i tiden. Bland annat en ria har stått där tills nyligen.

Åkerholmen sedd från norr 10.8.2006

En gammal karta som visar byggnader på åkerholmen

Det finns stenar kvar på åkerholmen som vittnar om att där en gång funnits byggnader. Dessa är inte många och är gömda bland högt gräs och snår.

Det behövs inte några extra åtgärder för åkerholmen då den är bra som den är.

Åkerholme (Marieberg Gård)

Åkerholmen är ganska liten och obetydlig och syns dåligt från Kungsvägen. Den är bredvid en annan åkerholme av betydligt större mått. Denna mindre åkerholme är bevuxen med några träd och gräs. En liten bit berg sticker fram där också.

På åkerholmen har det stått en lada. Byggnaden är med på kartor över Mariebergs ägor redan långt tillbaka.

Gammal bild av åkerholmen då ladan ännu stod kvar
Bilden är tagen från väster

Som med de flesta andra jordbruksbyggnader har även denna lada förfallit och rivits. Idag finns det bara några ruttnande stockar kvar bland gräset på åkerholmen att skönja.

Bild av det som idag finns kvar av ladan 16.8.2006

Vägren (Marieberg Gård)

Vägrenen är tätt beskogad med vuxna träd samt sly. Bland annat växer där aspar, tallar, granar, lönn och björk. Bakom skogen breder åkrarna ut sig.

Åtgärdsförslag

Granar och mindre träd skall avlägsnas eftersom dessa skymmer sikten. Främst gamla tallar skall gynnas i avverkningen.

Äng (Marieberg Gård)

Det har tidigare funnits flera hus på detta ställe. Inget av dem står kvar idag. Den här ängen har hört till något av husen. Man kan även finna äppel och nyponrosor här och var inne i skogen bredvid.

Ängen är en liten, gräsbevuxen och bergsbunden plats men, från Kungsvägen sett, en skogsdunge i bakgrunden före åkrarna börjar. På ängen växer det bland annat poppel och björk. En trädklunga med tall, gran och lönn mellan ängen och Kungsvägen skymmer landskapet en aning.

Poppelträden är inte speciellt stora och dom blir aldrig större än så. Enligt markägaren växer dom till en viss storlek varefter de dör och nya plantor kommer upp. Antagligen är marken för grund för att popplarna skall kunna växa sig större. Då rötterna når berg slutar träden växa.

Ängen sedd från väster 14.8.2006
Trädklungan syns i högra kanten av bilden

Åtgärdsförslag

Granen och lönnen skall avlägsnas från trädklungan bredvid vägen. Tallen får stå kvar.

Ängen skall hållas öppen och popplarna skall tas bort. Nya träd som börjar växa på ängen skall hållas efter.

Landskapsträd (Marieberg Gård)

Den här gamla lönnen som står intill Kungsvägen vid vägskälet till Marieberg Gård har grova grenar och en stor krona. Trädet är ett vackert landskapsträd.

Några grenar är döda och ihåliga. I klykan, där huvudstammen delar sig, växer det svampar. Allt tyder på att lönnen har blivit för gammal och kommer snart att knäckas.

Under lönnen växer det lövsly och nyponros. Runtom den växer det andra lövträd, bland annat små lindar.

14.8.2006

Åtgärdsförslag

Håll undervegetationen från att växa för högt så att man alltid ser lönnens stam från vägen. Håll också efter närstående träd som kommer för nära lönnens krona.

Lönnen skall gynnas så länge den har huvudstammarna kvar. Då någon av stammarna knäcks är det ingen idé mera att gynna lönnen som landskapsträd.

Grund (Marieberg Gård)

Det går en gammal stenmur längs Apolloniavägen, vägen som leder till Marieberg Gård. Muren är invuxen bland sly och stenar har lossnat från den.

Det finns en port i muren. Den är utmärkt med två högre hörnstenar med gångjärn. grinden finns inte mera kvar. Bakom den ena portstenen står en gammal, rostig järnsäng.

Bortom muren finns det stenfoten till ett hus. Stenarna, och hela gården, är invuxen bland syrener, lönnar och andra träd. Bland stenfoten finns det också högar av tegelstenar kvar.

14.8.2006

14.8.2006

Åtgärdsförslag

Träd och sly som växer på muren skall avlägsnas och hållas efter. Riset skall avlägsnas. Högt gräs som skymmer muren borde slås.

Grunden till huset skall också framhävas genom att man avlägsnar syren som växer på och intill den.

Landskapsträd (Marieberg Gård)

En stor lind står en bit in i skogen från vägen sett. Den har en rak och kvistfri stam medan kronan är yvig, med stora grenar som i vissa fall hänger ända ner till marken.

Trädets krona syns bra från Kungsvägen men stammen är gömd bakom träd, sly och buskar som växer närmare vägen. Stammen borde också vara synlig för att man skall kunna urskilja trädet eftersom kronan, trots sin storlek, försvinner bland den andra trädens kronor.

Åtgärdsförslag

Träd och sly som skymmer stammen från Kungsvägen sett skall avlägsnas.

Grund (Marieberg Gård)

Här har en gång i tiden stått ett stockhus. Allt som finns kvar idag är dock en invuxen stenfot och högar av taktegel. Byggnaden hörde till hemmanet Gröts. Stockhuset var av det större slaget, vilket man får en uppfattning av då man rör sig genom ruinerna som finns kvar.

Själva stockarna från huset finns det ytterst få rester kvar av. Dessa har avlägsnats från platsen med tanken att man skulle bygga upp huset annanstans men stockarna var i så dåligt skick att de inte gick att använda.

I slutet av sommaren 2006 röjdes stenfoten fram. Tidigare hade den varit invuxen bland tätt sly och man kunde inte få en uppfattning av helheten och huset hade verkat betydligt mindre.

Stenfoten sedd från norr 31.8.2006

På bilden ovan syns grundstenarna tydligt. Man ser också två tegelhögar och skymten av en stock. Stocken och den andra tegelhögen är en aning bakom den främre som syns tydligast. Tegelhögarna är resterna efter husets spisar och det finns totalt tre av dem, vilket också passar ihop med de tre skorstenarna som syns på följande bild. Bredvid varje tegelhög finns det kvar grova, murkna stockar, som har lämnats kvar då huset plockades ner.

Huset då det ännu var i skick sett från väster

Åtgärdsförslag

Grunden är nära Kungsvägen och en sevärdhet. Sly och gräs som börjar dölja resterna skall hållas efter. En bild av hur byggnaden såg ut skulle passa bra i närheten eller på grunden.

Vägren (Marieberg Gård)

Ett tätt buskage med lönnar och, i nordöstra delen av objektet, aspar skymmer utsikten över åkrarna.

Åtgärdsförslag

Träden och slyet längs vägrenen skall avlägsnas och hållas efter även i fortsättningen. Detta kan göras genast eller, för att bättre bli av med aspen, efter att man ringbarkat asparna och låtit dem vänta i två år.

Grund (Marieberg Gård)

Bakom en övervuxen syrenhäck som går längs med Kungsvägen gömmer sig resterna efter ett hus med gård. Av huset, som flyttades till ett annat ställe, finns bara grunden kvar. Stenarna är otydliga och det växer granar där som huset tidigare stått.

Gårdsplanen ger ännu en bild av hur det en gång i tiden sett ut. I mitten finns står det ett dött träd, troligtvis ett äppelträd, och ett gammalt kastanjeträd. Nyponrosor och syrener växer också här och var. Det som en gång varit en gräsmatta är täckt med ruttnande löv och trädens kronor har slutit sig så att det inte mera når lika mycket ljus ner till marken.

Huset kan ha varit en del av Smeds, vilket var en av Långvik gårdar före allt köptes till Marieberg. Av byggnaden finns nog grunden kvar men den är helt övervuxen av syren och syns bara från nordost. Det är dessutom svårt att nå husets nordostliga sida på grund av ris och död ved som ligger där.

Det döda trädet på gården 14.8.2006

Åtgärdsförslag

Husgrundens kanter skall framhävas. Ris och död ved skall avlägsnas och syren, gran och sly som växer rakt på kanterna skall avlägsnas och hållas efter i fortsättningen.

Gårdsplanen hålls bra så länge krontaket är slutet men om det börjar komma mera ljus ner till marken börjar också buskar och sly växa där. Buskar och sly skall hållas efter också på gårdsplanen.

En stig kan anläggas som går till gårdsplanen och runt husets ruiner.

Vägren (Marieberg Gård)

Åkrarna skyms av träd och sly som växer i vägrenen. Träden är främst gran och björk. I sydvästra delen av objektet, nära resterna efter Smeds, växer det även kulturväxter såsom nyponros och humle.

Åtgärdsförslag

Mindre träd och granarna skall avlägsnas för att få fram utsikten igen. I fortsättningen skall nytt sly hållas efter.

Vägrenen och åkrarna bakom sedda från Kungsvägen 14.8.2006

Vägren (Marieberg Gård)

Vattnet skulle synas bra från Kungsvägen om det inte vore för en smal remsa träd och sly som växer mellan vägen och stranden. Speciellt slyet och de mindre träden skymmer utsikten eftersom de har kronan så nära marken.

Den smala remsan mellan vatten och väg blir bredare emellan där det finns badstrand för att sedan bli smal igen efter et bit.

Åtgärdsförslag

Mindre träd och sly skall avlägsnas medan större träd gynnas. Efteråt skall nytt sly också hållas efter så att utsikten består.

Västra enheten av objektet sedd från söder 15.8.2006

Udde (Marieberg Gård)

Där området mellan Kungsvägen och stranden blir bredare då man är på väg mot Ingå finns det en liten udde. Träd har nyligen avverkats där och udden är ganska öppen. Hyggesrester finns dock kvar i högar på området vilket gör det lite svårare att röra sig där samt mindre estetiskt.

Det går en liten stig från Kungsvägen ut till udden men den är inte aktivt använd och ganska igenvuxen.

Öppningen på udden sedd från söder 15.8.2006

Åtgärdsförslag

Hyggesresterna på udden skall städas bort. Stigen skall göras tydligare och sly och grenar som är i vägen längs stigen skall avlägsnas eller böjas undan.

Vägren (Vägverket)

Ett tätt buskage med hägg, rönn och lönn skymmer utsikten från Kungsvägen utöver åkrarna och en hästhage.

Åtgärdsförslag

Buskarna längs vägen skall glesas ut. All lönn och hägg skall bort medan några rönnar kan sparas för bärens skull. Rönnarna är oberoende mindre och ganska få så de skymmer inte lika mycket utsikten som de andra trädslagen. Luckorna som öppnas skall hållas fria från nytt sly även i fortsättningen.

Vägrenen sedd från Kungsvägen 14.8.2006

Äng (Tuulikallio)

En gammal äng som ställvis gränsar till Kungsvägen har börjat växa igen. Björkar har slagit rot ute på ängen och längs skogsbrynet. På en del ställen är skogen mellan ängen och Kungsvägen så tät att man inte ser att där finns en äng.

Åtgärdsförslag

Träd som växer på ängen skall avlägsnas. Nya träd skall i fortsättningen hållas efter. Om möjligt skall ängen slå eller betas så att den hålls öppen.

Träden i vägrenen skall glesas ut. Främst mindre träd och sly skall avlägsnas medan de större träden som inte skymmer sikten lika mycket får stå kvar. Vägrenen skall hållas fri från sly även i fortsättningen.

Ängen sedd från Kungsvägen 14.8.2006

Ängen sedd från andra sidan vägreken 14.8.2006
Bilden tagen i nordostlig riktning

Landskapsträd (Smedsbacka)

Bredvid Kungsvägen står det ett par fina högstubbar och en stor asp. Dessa är intressanta ingredienser i landskapet men även värdefulla för naturen.

Åtgärdsförslag

Håll efter träd och buskar som växer på den sidan som vetter mot vägen och skymmer stubbarna och trädet.

Högstubbarna och aspen sedda från norr 14.8.2006

Vägren (Smedsbacka)

Vägrenen är lätt bevuxen med björksly, granplantor och videbuskar som kommit upp sedan vägrenen senast rensades på växtlighet.

Åtgärdsförslag

Vägrenen skall hållas fri från sly och buskar. Det innebär att det som nämndes ovan skall avlägsnas och hållas efter i fortsättningen.

Skog (Smedsbacka)

På en liten bit av åkern har man låtit ett tätt björkbestånd växa upp. Orsaken har i första hand varit att den delen av åkern är speciellt vattensjuk och svår att bruka. Dessutom bidrar buskaget med en liten skyddad tillvaro för diverse vilt.

Åtgärdsförslag

Hindra björk från att komma upp på andra ställen på åkern. Slyet skall röjas ner med jämna mellanrum men i mitten av objektet skall några träd låtas växa sig stora.

Björkarna sedda från sydväst 15.8.2006

Skogsbryn (Björkebo)

I skogsbrynet växer det olika lövträd och buskar. Två tallar, en stor och en lite mindre, finns där med.

Där finns björk, ek, lönn, syren och mindre rönnar.

Åtgärdsförslag

Lövträden skall gynnas. Ek och lönn är värdefullare än björkarna och tallarna. Åtminstone den mindre tallen skall avverkas men eftersom den större inte konkurrerar med något annat träd får den stå kvar.

Skogsbryn

Skogen är en vanlig medelålders blandskog med främst björk och tall. I skogsbrynet växer det unga tallar och sly.

Åtgärdsförslag

Man skall gynna lövsly och buskar i skogsbrynet. Tallarna skall avlägsnas för detta. Buskar skulle vara det bästa alternativet eftersom de hålls låga och får runda former. Lövsly växer upp till träd och eftersom skogsbrynet skall hållas lågt måste slyet alltid röjas undan med jämn intervall.

Skogsbrynet sett från Kungsvägen 16.8.2006

Vägren (Vägverket)

Vägrenen gränsar till åker. I vägrenen växer det några små tall-, björk- och granplantor samt videbuskar. En större videbuske finns i vägrenens västra del.

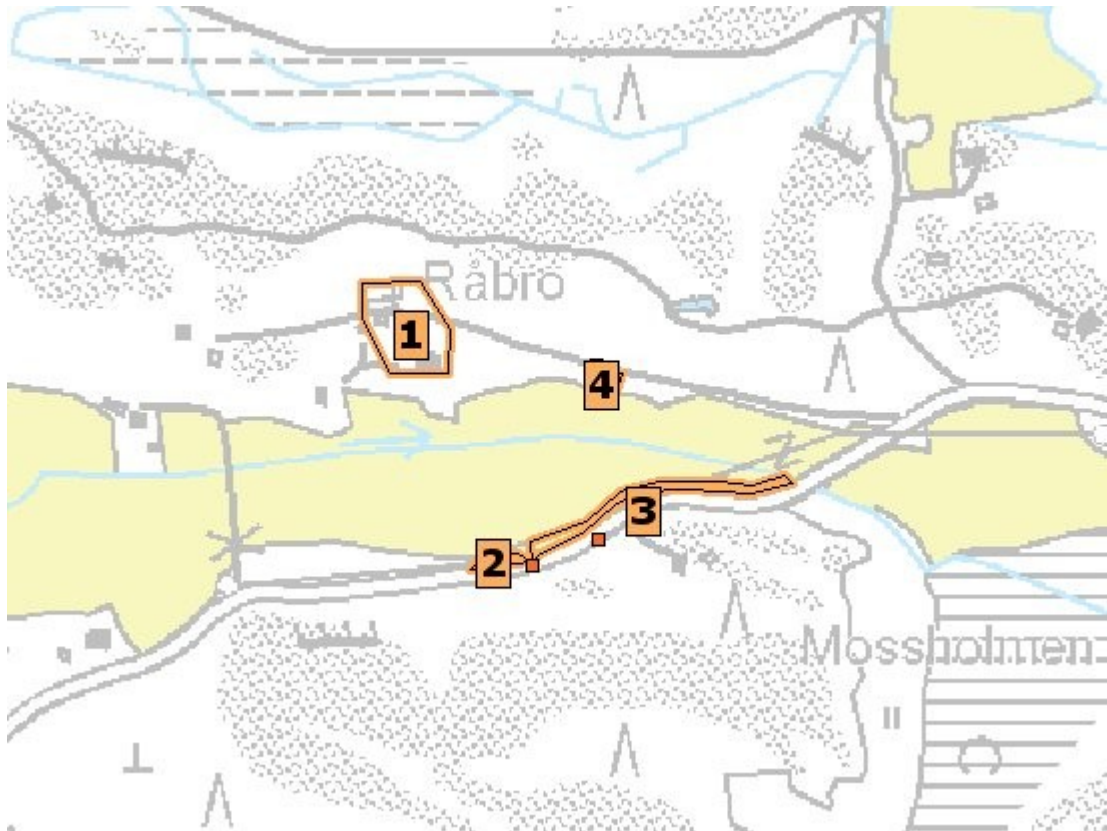
Åtgärdsförslag

Med den stora videbusken i västra delen som undantag skall vägrenen hållas kal.

Den större videbusken sedd från öster 16.8.2006

Karta över Råbros objekt

1. **Råbro**
2. **Vägren**
3. **Vägren**
4. **Lada**

Råbro

Ägare: **Henrik Saviaro**

Råbro har funnits till sedan 1812 då huset byggdes av skomakaren Lindström från Snappertuna. Han köpte till sig en del åker och skog och som störst har Råbro omfattat 28 hektar mark. Senare har en del av arealen sålts och idag består Råbro av 9 hektar.

Huset är gjort i stock. 1933 byggde man till med ett extra rum i västra delen och i samband med att huset renoverades 1993 förstörades också farstun.

Byggnadens stomme är fortfarande i bra skick trots sina närmare 200 år. Den höll till och med emot då ett träd föll över huset i samband med en storm i mitten av 1990-talet.

Bostadshuset sett från norr 28.8.2006

Råbro ägdes av släkten Lindström fram till 1875 då gården såldes varefter den har hållits inom samma släkt.

På gården finns det även en gammal boda i stock som troligtvis härstammar från samma tid som bostadshuset är byggt. Samma sak gäller en ladugård och ett häststall.

Bodan sedd från öster 28.8.2006

Vägren (Råbro)

Vägrenen är bevuxen främst av björkar och videbuskar. Sälg och aspsly förekommer också. En del videbuskar är så stora att de skymmer utsikten även om björkarna inte skulle beaktas.

Åtgärdsförslag

En större sälg i östra delen av objektet skall sparas medan björkarna skall avverkas. Videbuskar som blir för stora och skymmande samt aspslyet skall också tas bort.

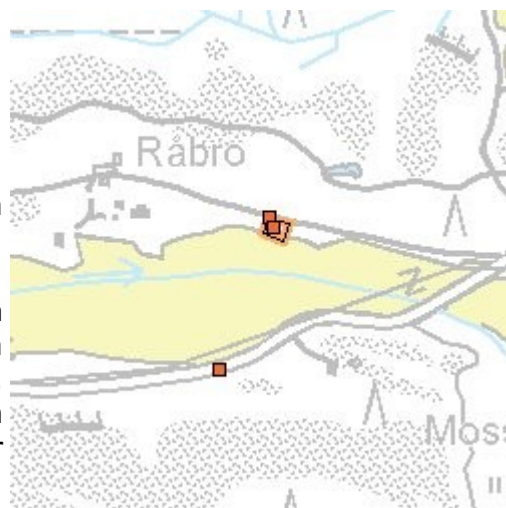

Björkar, vide och sälgen i vägrenen sedda från sydväst 16.8.2006

Lada (Råbro)

Hälften av byggnaden är en lada med regelstomme och plåttak. Andra hälften är en gammal ria i stock och tegeltak. Plåttaket har givit efter på ett ställe och rasat in medan teglen fortfarande är på plats.

Runt ladan växer det rikliga mängder aspsly och vuxna aspar. Dessa träd kommer mellan ladan och Kungsvägen och gör så att den inte syns så tydligt ut till vägen. Dessutom, om de växer för nära väggarna, bidrar träden och slyet till att hålla väggarna fuktiga vilket också skadar konstruktionen.

Ladan sedd från Kungsvägen 16.8.2006

Där taket har sviktat har två battingar lossnat. De är fortfarande hela men de har kommit loss från väggen i ena ändan. Orsaken är troligtvis tung snö som gjort så att taket och battingarna bågnat. Enligt ägaren är det möjligt att reparera och förstärka.

Bredvid rian har man byggt till med ett liten extra tak. Där under finns det en gammal pärtmaskin som fortfarande lär vara i funktionsdugligt skick. Bettet är dock en aning rostigt. Maskinen var i användning då man gjorde pärtor till karelarna efter kriget.

Pärthyveln 28.8.2006

Det unika med rian är att, till skillnad från de flesta rior som finns kvar, har denna fortfarande ugnen intakt. Vägstockarna är också fortfarande i skick men taket har läckt och ställvis har det börjat ruttna bort delar av det. Rian har två våningar men golvet mellan övre och nedre våningen är ganska vattenskadat. Rian har fortfarande sotiga väggar efter användningen.

Ugnen i torkrian 28.8.2006

Åtgärdsförslag

Enligt ägaren är ladans stomme i gott skick. Det är bara de två battingarna som lossnat. Som det är nu så läcker taket in vatten och försvagar konstruktionen hela tiden. Taket skall alltså repareras för att inte ladan skall förstöras.

Rians tak läcker också. Detta skall också repareras. Pärthyveln skall hållas torr och i skick.

Träd och buskar skall avlägsnas från objektets väggar för att förlänga dess livstid.

De större asparna som växer framför ladan skall avlägsnas och slyet skall röjas. Efteråt skall nytt sly hållas efter så att ladan syns ut till vägen.

Vägren

Små tallar, granar och vide växer här och där längs vägen. Dessa träd och buskar kommer att skymma utsikten ut över åkrarna då de blir större.

Åtgärdsförslag

Alla träd och buskar skall avlägsnas från vägaren och hållas efter också i fortsättningen.

Tallar och granar i vägaren sedda från sydost 16.8.2006

Bäck (Ladbacken)

Bäcken är kantad av ett tätt buskage med vide, asp, björk och hägg. I den borte ändan av objektet, från vägen sett, står en högstubbe.

Åtgärdsförslag

Bäcken skall hållas invuxen bland buskar. Träd, såsom asp och björk, som växer sig för stora skall avlägsnas och helst ersättas av buskar i stället.

Alla barrträd skall hållas efter.

Bäcken sedd från nordost 16.8.2006

Bortre ändan av objektet i närheten av högstubben 16.8.2006
Bilden är tagen i riktning mot nordväst

Vägren (Ladbacken)

Vägrenen är bevuxen med rönn, björk, tall och vide. Runt en liten utbuktning ungefär i mitten av objektet är träden större medan de i resten av vägrenen är mindre.

Det går många ellinjer åt olika håll över utbuktningen med de större träden.

Åtgärdsförslag

Alla små träd skall bort från vägrenen för att inte skymma utsikten då de växer sig större. De stora träden skall avlägsnas från utbuktningen dels för att de stör utsikten men också på grund av att de växer in i ellinjerna.

Skogsbryn (Ladbacken)

Skogsbrynet är mycket frodigt och består så gott som enbart av lövträd och buskar. Skogsbrynet är inte heller en jämn vägg av grönt utan det är betydligt brokigare än så med varierande trädslag och luckor där det inte växer annat än gräs och örter närmast åkern.

I skogsbrynet växer det främst videbuskar. Därtill kommer det sporadiska grupper med asp, björk, al och sälg. Detta skogsbryn är mycket bra för djur- och fågellivet.

Bakom skogsbrynet går det ett dike som rinner in i ett glasbjörkbestånd. Längs diket finns det även hallon.

Skogsbrynet sett från Kungsvägen 21.8.2006

Åtgärdsförslag

Skogsbrynet skall hållas brokigt och buskigt på detta sätt. Även större träd får förekomma i skogsbrynet med dessa får inte bli för överlägsna. Alla barrträd som börjar gro i skogsbrynet skall avlägsnas.

Vägren (Ladbacken)

Själva vägrenen är fri från sly och buskar. Nere i diket växer det dock en del vide, tall och björk. Dessa har inte börjat skymma utsikten men med tiden kommer de att bli större och eventuellt hamnar de i vägen.

Åtgärdsförslag

Tallar och björkar skall avlägsnas och hållas efter. Videbuskarna blir inte direkt så stora så dessa kan man låta växa nere i diket men de får inte sprida sig.

Vägren (Solhälla)

Under kraftledningarna har man aktivt röjt bort träd som annars skulle växa sig för nära ledningarna och förorsakat otyg. Kvar har man sparat nästan enbart enar.

Förutom enarna förekommer det på objektet en del sly av bland annat rönn och björk med mera.

Åtgärdsförslag

Enarna skall gynnas som de redan gjorts. Sly skall även i fortsättningen röjas men rönnar som inte blir för höga skall sparas.

Vägren (Söderkulla)

Nere i diket växer det vide, tallar och björk- och aspsly. I västra delen av objektet, bredvid en elstolpe, står det en asp och en bunt sälgar. Dessa växer nära varandra och är ca 7 meter höga.

Åtgärdsförslag

Slyet i diket skall hållas efter så att det inte växer upp och börjar skymma utsikten. Aspen skall bort medan sälgekorgen skall gynnas.

Vägren (Söderkulla)

Det växer tät slyskog mellan Kungsvägen och åkrarna. Där står även vuxna träd såsom tallar, aspar och björkar men utsikten skymms främst av slyet. Även mindre granar, enar och buskar växer i vägrenen.

En av björkarna har en allvarlig körskada. En del av stammen är uppspräckt och barken är borta. Trädet har en betydligt mindre mängd löv än de andra björkarna. Skadan har troligtvis uppstått i samband med plogning eller då vägytan asfalterades om.

Åtgärdsförslag

Sly, mindre tallar och granar skall avlägsnas från vägrenen så att bara större träd, enar och buskar finns kvar för att framhäva landskapet.

Den skadade björken skall också tas ner. Den är oberoende döende på grund av körskadan.

Några av enarna är i sämre skick och fula. Dessa kan också plockas bort.

Vägrenen sedd från väster 21.8.2006

Trädrad (Stenkulla)

Det går en prydlig björkrad längs södra vägrenen. Björkarna är jämnåriga, relativt unga och i bra skick. Mellan stammarna ser man åkern på andra sidan.

Det växer även sly och buskar i vägrenen. På samma sida går det dessutom ellinjer.

Åtgärdsförslag

Björkraden är bra som den är. Man måste dock hålla reda på att inte ellinjerna tar skada av den. Undervegetationen skall däremot röjas så att inte buskar och sly stör utsikten.

Björkarna sedda från öster 21.8.2006

Lillbreds

Ägare: **Björn Österman**

Tidigast var Lillbreds i bönders ägo men från slutet av 1600-talet blev gården ett militieboställe. I 1800-talets tidigare hälft började man arrendera ut Lillbreds. Gården såldes till Margit Österman 1950 i samband med Porkalaparentesen. Det är Margits barnbarn som idag äger gården.

Lillbreds har även känts till vid namnet Nedergård och under 1700-talet Hermas. Namnet Lillbreds härstammar från byn, Breds, som består av två hemman, Lillbreds och Storbreds, och några andra lägenheter. Storbreds var även känt som Övergård, vilket förklarar namnet Nedergård.

Karaktärsbyggnaden sedd från väster 5.9.2006

På gården finns det ett flertal byggnader från olika tider. De äldsta av dem är karaktärsbyggnaden, ett loft från 1804 och ett sädesmagasin från 1750.

Karaktärshuset är idag likadant som det alltid har varit. Det lär inte ha skett några tillbyggen på detta hus.

Loftet är av en typisk konstruktion med två dörrar nertill och en steg upp till loftdelen. Byggnaden har brädfodring på norra och södra sidorna men stockarna framme annanstans.

Loftet på Lillbreds sett från sydväst 5.9.2006

En ladugård med stockstomme finns också på gården. Den är ombyggd till tork där som stalden fanns. Ladugården har stockstomme men med en murad innervägg. Under kriget blev Lillbreds utsatt för bomber. En av dem hade träffat ladugården där som torken står nu men bomben kverade inte.

Det har även stått mera byggnader på gården än vad man kan se idag. Bland dessa kan man räkna upp ytterligare en ladugård, ett svinhus, lider och en bastu. På ett ställe har man hittat tecken på att det skulle ha stått någon ännu äldre byggnad på gården som kunde härstamma från före 1000-talet.

Skogsdunge (Skoglösa)

Ute på åkern går det en bäck. På ett ställe växer det en frodig skogsdunge längs bäcken som en oas i en öken av åker. Backen ner mot bäcken är mycket brant, vilket troligtvis är orsaken varför det genom tiderna har sparats träd där.

Skogsdungen ger ett vackert djup i landskapet och märker bra ut var bäcken rinner. Det behövs inga extra åtgärdsförslag eftersom dungen är bra som den är nu.

Skogsdungen sedd från sydväst 21.8.2006

Vägren (Skoglösa)

Längs vägen växer det 3-4 meter högt sly av sälg samt videbuskar. I västra delen förekommer det också inslag av björk, lönn, tall och gråal. Det finns luckor i vägrenen där det inte växer sly.

Åtgärdsförslag

Slyet skall röjas ner så att det inte skymmer utsikten varefter det aktivt skall hållas efter. Enstaka finare videbuskar skall dock sparas men de får inte växa nära varandra och dessa skall hållas fria från konkurrerande växtlighet.

Skogsbryn (Skoglösa)

Från Kungsvägen ser man Ingå å enbart på träden. Det växer tät lövskog längs åns kanter. Skogsbrynet syns som en fjärran vägg av löv då träden är stora och har grenar som sträcker sig ner till marken.

Skogsbrynet mellan skogen längs ån och åkern är bra som det är nu.

Åtgärdsförslag

Barträd, speciellt granar, får inte växa i skogsbrynet.

Skogsbrynet och Ingå å sedda från söder 21.8.2006

Vägren (Nederåker)

Vägen som går ner till Nedergård är fri från sly eller annan större växtlighet. Vägen syns bra från Kungsvägen då man rör sig mot Fagervik.

Åtgärdsförslag

Vägen skulle vara ett ypperligt objekt att kanta med en allé. Marken är bördig och stöder troligtvis allt mellan björk och ek och ask.

Nedergård

Ägare: **Maj-Britt Bäckman**

Nedergård är ett gammalt kronoboställe för Ingå och Sjundeå och också ett kaptensboställe. Senare arrenderades gården ut.

År 1934 köptes gården från staten av den dåvarande arrendatorn Frans Strömberg. Huvudbyggnaden hade redan på 1800-talet flyttats till Esbo eller Kyrkslätt då den ansågs vara för fin för vanligt folk. Kvar finns bara en källare med välvda tak som var under byggnaden.

1947 gick gården i arv till Frans son Tor Strömberg och hans fru Majli och efter dem ärvdes gården år 1975 av Tors och Majlis dotter Maj-Britt och hennes man Egon Bäckman.

Huvudbyggnaden sedd från öster 31.8.2006

Den nuvarande huvudbyggnaden, som tidigare varit arrendatorsbostad, har ursprungligen stått i en annan riktning. Omkring år 1923 vände man och byggde till på huset. Man kan ännu se svaga spår i gräsmattan där den tidigare grunden gick. På bilden nedan ser man denna byggnad före den vändes.

I bakgrunden ser man Nedergård före huset byggdes om

Nedergård från söder 31.8.2006

Förutom själva kronobostället har det också försvunnit ett antal andra byggnader från gården. Det senaste är ett sädesmagasin som fortfarande är synligt bredvid infartsvägen på kartan. På den gamla bilden ser man också en stuga som är alldeles intill åkern som inte finns idag. Norr om gården fanns det dessutom en bastu tidigare.

Ladugården finns ännu kvar. Ovanför dörren finns ett stenblock med året 1873 och namnen på de som reste byggnaden. Den är visserligen tillbyggd med en extra våning i ett senare skede vilket kan observeras på bilderna ovan. Idag är ladugården inte i användning. Sist det fanns djur där var det höns.

Förutom ladugården och huvudbyggnaden härstammar också en till stuga, lidren med klockan och en bod för färskvaror kvar från 1800-talet. Dessa byggnader har alla hållit bra. Man har planer på att bygga till stugan med några rum i samma stil som resten av byggnaden.

Stugan som skall byggas till sedd från sydost 31.8.2006

Vägren (Nyåker)

Vägrenen är bevuxen med sälgsly som på en del ställen når 4 meter upp. Små nyponbuskar förekommer sporadiskt i vägrenen samt enstaka mindre gran- och tallplantor, björk, vide och lönn.

Åtgärdsförslag

Slyet skall hållas efter så att det inte skymmer utsikten över åkern. Nyponrosorna får dock bevaras och gynnas.

Vägren (Bergagård)

4-5 meter högt sälgsly, vide, lönn, björk och druvfläder växer i vägrenen. Denna växtlighet skymmer utsikten över åkrarna.

Åtgärdsförslag

Allt sly skall avlägsnas. Enstaka finare exemplar av druvflädern skall sparas för bärens skull. Sly och buskar skall sedan hållas efter och druvfläderbuskarna som sparas får inte bli för stora.

Lada (Bergagård)

Ladan är gjord med regelstomme och har idag plåttak. Virket har börjat ge efter och ladan lutar nu avsevärt.

Det växer högt gräs runt ladan.

Åtgärdsförslag

Ladan skall rätas upp och man skall lägga in stödstockar mot väggarna så att den hålls upprätt. Det höga gräset och alla annan växtlighet närmast ladans väggar skall hållas lågt så att väggarna inte förstörs ännu mera av fukt.

Det är viktigt att taket hålls helt.

Ladan sedd från söder 21.8.2006

Grund (Karlsberg)

En aning invuxen men ändå synlig från Kungsvägen är grunden till ett hus. Byggnaden kan inte ha varit allt för gammal eftersom grunden är gjuten. Då det ändå inte finns trärester kvar är det troligt att huset har brunnit ner.

Idag ser man bara en bit av grunden. Resten är invuxet bland gran och sly.

Historien bakom grunden är att det har funnits en verkstad där. I något skede hade några gasflaskor exploderat och huset brann ner. En man omkom i tragedin.

Grunden sedd från norr 21.8.2006

Vägren (Norrlid)

Vägrenen är bevuxen med sly som skymmer eller kommer att skymma utsikten över åkern. Där växer björk, lönn, unga tallar, sälg, lönn och gråal samt videbuskar. En del av slyet är över 3 meter högt.

Längs med vägrenen går även el- eller telefonlinjer.

Åtgärdsförslag

Slyet skall avlägsnas och hållas efter i fortsättningen.

Stenmur

En stenmur går mellan två bergsklackar en bit upp i skogen från vägen sett. Muren är låg och har förfallit en aning. Från Kungsvägen syns den dåligt på grund av sly och träd som växer i vägen.

Åtgärdsförslag

Sly och mindre träd skall röjas bort så att muren syns även från vägen.

Muren sedd från norr 21.8.2006

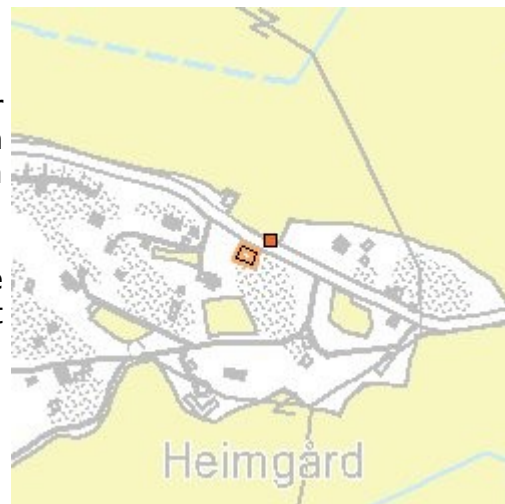
Gran (ingå kommun)

Den stora granen har nyligen ännu haft en granne. När granen bredvid avverkades eller föll blev den här granen kvar med en kvistfri sida eftersom träden hade vuxit nära varandra. Den kvistfria sidan är riktad mot Kungsvägen.

Granen skulle vara ett fint landskapsträd om det inte vore för avsaknaden av kvistar på den synliga sidan. Att stammen syns så tydligt har i stället en förfulande effekt.

Åtgärdsförslag

Granen skall avlägsnas.

Granen sedd från nordost 21.8.2006

Stup (Ingå kommun)

Stupet är inte speciellt brant eller stort men det är till största delen kalt och synligt. Högre upp växer det några små tallar. Vid stupets fot växer det i den östra delen några torra rönnar och i den västra en fin hasselkorg och sälg, lönn och björk.

Åtgärdsförslag

Hasseln skall gynnas. Alla träd och buskar som växer nära den skall avlägsnas. Den del av stupet som redan är kalt skall hållas så. Nytt sly skall hållas efter på hela objektet.

Stupet och hasselkorgen sedda från norr 21.8.2006

Karta över Westergårds objekt

1. **Westergård**
2. **Trädrad**
3. **Stenmur**
4. **Ladugård**
5. **Jordkällare**
6. **Skogsbyn**

Westergård

Ägare: **Ulf Heinström**

Westergård är belägen strax utanför Ingå centrum och bredvid Ingå å. Gården har varit en av Fagerviks utgårdar sedan slutet av 1600-talet och dens primära uppgift har varit att sköta Fagerviks åkrar. Av denna orsak saknas det någon annan ladugård än ett litet oxstall som skulle härstamma från Fagerviktiden.

Gården köptes från Fagervik på 1880-talet av Johan Severin Heinström. Under Severins tid på gården grundade han ett tegelbruk. Tegelbruket var dock inte beläget där själva gården finns utan var placerat i Bastubacka vid Kyrkfjärden. Ladugården, byggd 1899, är gjord av brukets sekunda tegel.

Karaktärshuset härstammar från Fagerviktiden och är byggt senast år 1710. Det har varit betydligt mindre och är tillbyggt tre gånger. Den troligtvis äldsta delen är byggnadens mitt. Senare kom det till ett större kök, en festsal och en större övre våning, inte nödvändigtvis i denna ordning. Man kan dock se från bilderna nedan av övre våningen kom till sist.

Karaktärshuset sett från söder 31.8.2006

Karaktärshuset sett från söder före det senaste tillbygget

De gamla ekonomibyggnaderna på gården som härstammar från Fagerviktiden är i fint skick. Dessa är ett loft med klocktorn, ett oxstall, en jordkällare och möjligtvis också en arbetarbostad.

Loftet är från 1700-talet och är av typisk stil med två dörrar nertill, stockstomme och idag ännu tegeltak. På väggen som vetter mot karaktärshuset har det också brädfodring, som dock tyvärr är i sämre skick. Stockarna har hållit och konstruktionen är rak. Fast i loftet finns en klockstapel med gårdens vällingklocka.

Loftet med klocktorn sett från söder 31.8.2006

Arbetarbostaden har gjorts om till en sytningsvilla, alltså en "mormorsstuga". Huset har bevarats väl. På jordkällaren har man efter kriget byggt till med ett skjul med regelstomme. Byggnaden är av en stil som inte riktigt passar in i gårdsmiljön och markägaren har planer på att riva skjulet och bygga ett riktigt källartak enligt gammal stil på det.

Oxstallet är idag ombyggt till ett två dörrars garage med vindsvåning. Denna byggnad är också gjord i stock med tegeltak och är även den i bra skick. Eftersom oxstallet är i aktiv användning har det också ombesörjts väl.

Gårdens tidigare oxstall sett från öster 31.8.2006

Jordkällare (Westergård)

En byggnad som man kan skymta från Kungsvägen genom träden och buskarna är en liten lagerbyggnad som uppfördes efter kriget. Byggnaden står på gårdens gamla jordkällare.

Markägaren har planer på att riva lagret och bygga ett riktigt jordkällartak i gammaldags stil.

Åtgärdsförslag

I samband med ombyggnaden skall skogsbrynet rensas upp så att jordkällaren kan beskådas även från Kungsvägen.

Skogsbryn (Westergård)

Skogsbrynet, som är gränsen mellan Ingå å och åkrarna, syns från Kungsvägen som en avlägsen grön vägg och märker ut var ån rinner.

Växtligheten är till synes frodig och idyllisk.

Åtgärdsförslag

Skogsbrynet skall hållas i det skick det är. Granar eller andra barrträd skall hållas efter.

Stenmur (Westergård)

Stenmuren går mellan Kungsvägen och Westergårds gårdsplan. På muren växer det stora syrener och bakom dessa stora ekar.

Muren har hållits i bra skick och är inte bortglömd, vilket brukar vara det vanliga fallet, eftersom vägen antagligen har gått på samma sätt sedan muren gjordes. Syrenerna är också i fint skick.

I östra delen av muren finns det en port. Detta är huvudingången till Westergård och fortsätter i en almallé mot karaktärshuset. Man kan läsa siffrorna 1901 i portens utsmyckning.

Stenmuren och syrenerna sedda från väster 21.8.2006

Porten in till Westergård 31.8.2006

Porten renoveras och skall göras om till ursprungligt skick. Metallcirkelarna i porten skall ersättas med träklot och hörnelarna skall flyttas så att porten går fast på rätt sätt.

Några extra åtgärdsförslag behövs inte.

Ladugård (Westergård)

Byggnaden är en ladugård, gjord i tegel, som härstammar från slutet av 1800-talet. I själva verket är den gjord av gårdens eget tegel år 1899. Man använde sekunda tegel då största delen av det bättre teglet transporterades till Estland. På södra väggen står årtalet och signaturen J.S.H. som är den dåvarande ägarens initialer: Johan Severin Heinström.

Ladugården gjordes om till traktorstall och höll efter det nästan att förfalla. Den nuvarande ägaren är i färd att renovera ladugården. Sprickor i väggarna muras igen och traktoringångar görs om till normala ladugårdsdörrar. Detta är ett projekt som tagit 5 år och kommer enligt ägaren att ta ytterligare 5 år till.

På ladugården har man byggt en tork i modern stil med korrugerad plåt. Den är visserligen gjord på ett sådant sätt att man kan ta bort den och lätt återställa ladugården i ursprungligt skick.

Johan Severin Heinströms initialer 31.8.2006

Åtgärdsförslag

Restaureringsarbetet är på rätt väg och har redan kommit långt. Utifrån sett är det torktornet som skämmer byggnaden. Ur landskapsvårdssynvinkel har det som finns på insidan en mindre betydelse men så länge byggnaden är i användning är också dens framtid säkrad.

För att ge restaureringen en större nytta skall tornet avlägsnas från den plats det är nu. En potentiell lösning är att placera torken, som trots allt behövs, bakom ladugården eller intill maskinhallen som också är i en modernare stil.

Trädrad (Westergård)

Det växer ekar längs med vägen. Delvis växer de på vardera sidan vägen och delvis på bara södra sidan. I östra delen av objektet växer det björkar på södra sidan av vägen men dessa växer inte i en lika prydlig rad som ekarna.

Ekarna är i fint skick. En av dem saknas dock, kanske beroende på åska eller storm, men där har man planterat en ny ek.

Åtgärdsförslag

Björkarna i östra delen skall ersättas av en ny ekrad.

Ekarna i västra delen av objektet sedda från väster 21.8.2006

Skogsbryn (Prästgården)

Skogsbrynet som syns när man rör sig från Ingå mot Fagervik längs Kungsvägen gömmer Ingå å. Skogsbrynet består av stora, frodiga lövträd och är viktigt för landskapsbilden. Träden beskuggar dessutom ån.

Nedan om träden växer det också buskar. Tillsammans med träden bildar de en sorts vägg av ogenomtränglig grönska.

Inga extra åtgärder föreslagna eftersom skogsbrynet är bra som det är.

Skogsbrynet sett från sydost 21.8.2006

Trädrad (prästgården)

En trädrad längs muren till kyrkogården består, i östra delen, av lönnar på vardera sidan en promenadgata som följer muren. I västra delen är träden ekar och finns bara i en rad mellan gatan och muren. Ett par stora lindar finns på norra sidan av promenadgatan nära mitten av objektet.

Träden är välvårdade och det behövs inge extra åtgärdsförslag

Lönnarna i östra delen av objektet sedda från öster 21.8.2006

Klocktorn (Prästgården)

Endast den nedersta stensockeln härstammar från tornets ursprungliga konstruktion som troligtvis har förstörts i brand under den stora ofreden i 1700-talets tidigare hälft.

Det nya tornet restes 1737 av byggmästare Schultze, som även stod för att reparera kyrkans tak, och tornets nya klocka var omgjuten i Stockholm år 1768. Den mindre av tornets två klockor hade klarat ofreden oskadd och härstammar från 1658.

Klocktornet är gjort i trä med en stensockel nertill. Taket är än idag täckt med pärtor.

Klocktornet sett från öster 21.8.2006

Ingå kyrka (Prästgården)

Ingå kyrka härstammar från 1300-talet och är helgad åt St. Nicolaus. Den ursprungliga konstruktionen har dock sett helt annorlunda ut än idag men mellan slutet av 1300-talet till 1500-talet byggdes kyrkan större flera gånger. Den första byggnaden, vars murstenar lär finnas kvar runt dörren som leder till sakristian, lär enbart ha varit ca 10 meter lång och bred. Därefter har kyrkan utvidgats i västlig riktning, och sedan i sydlig så att kyrkan slutligen nådde den storlek den har idag.

Kyrkan har genom tiderna varit utsatt för plundring, brand, förfall, storm och andra olyckor vilket innebär att bland annat yttertaket även blivit ombyggt i senare skeden.

Kyrkan och klocktornet sedda från öster 21.8.2006

Kyrkan sedd från sydväst 1929
Foto av Bertel Piponius/Ekenäs museum

Kyrkan fotograferad från samma berg 20.9.2006
Även här gäller samma trend med att träden är betydligt mera dominerande

Muren som omgärdar kyrkogården var rest år 1852 för att ersätta ett träplank som förfallit.

Källförteckning (För hela projektet)

Tryckt:

- Olof af Hällström, Karis Socken I Forntiden, 1948
- Kungsvägen i Västra Nyland, Västra Nylands Regionalplanförbund, ISBN 951-9207-31-7
- Artikel, skribent D.T, Tidningen okänd
- Tapoi Salminen, Suuri rantatie, Väg museets publikationer 7, Vägverket Tryckericentralen Helsingfors 1993, ISBN 951-37-1044-0
- Lars Nyberg, Vägar och stigar i Karisbygden, Västnyländska kultursamfundets skrifter nr 2, ISBN 951-99906-4-X
- Finlands Lant Egendomar 1 - Nylands län, 1932
- Snappertuna - en kustbyggds hävder - del II, 1809, Nytryckt 1975, ISBN 951-99063-1-2
- Kulturhistorisk inventering av byggnader och landskap i Västra Nyland, Västra Nylands regionalplansförbund 1993, ISBN 951-9207-53-8
- Lars Back, Karis sockens historia VI, 1994
- <http://www.wikipedia.org/>
- Botnia-Foto, Vår Hembygd Ingå-Karis-Pojo-Sjundeå 2003-2004, ISBN 952-5176-37-1
- <http://www.inkoo.fi/>
- Alf Brenner, Ingå Fagervik Degerby - En västnyländsk bygdekrönika - del I och II, Karis Tryckeri 1985

Intervjuer:

- Henrik Holmberg
- Rune Holmberg
- Marit Holmberg
- Selma Holmberg
- Stig Lindqvist
- Marit Lindqvist
- Alfons Kvarnström
- Maud Lundberg
- Henrik Wassholm
- Torolf Holmberg
- Susanne Nervander
- Kurt Holmberg
- Sigurd Holmberg
- Mela Ekman
- Tarja Qvarnström
- Johnny Wickström
- Gun Wickström
- Jalle Österholm
- Carita Nyberg
- Kaj Björklöf
- Torbjörn Nyberg
- Erik Falkenberg
- Tom Cadogan
- Tullikki Nikkinen-Cadogan
- René Högström
- Inger Karlsson-Fagerlund
- Christer Holmberg
- Christer Broman
- Anders Wasström
- Birgit Yrjälä
- Gunvor Rehnström
- Kurt Helander
- Kenneth Helander
- Tage Björklund
- Bjarne Holmberg
- Otto von Frenckell
- Petri Kukkonen
- Boris Nikiforow
- Petri Ahlroth
- Martti Zwegyberg
- Håkan Landers
- Carola Landers
- Hans-Anders Unnéus
- Viveka Unnéus
- Åke Bäckman
- Henrik Wasström
- Sofie von Frenckell
- Wilhelm von Frenckell
- Magnus Qvarnström
- Maj-Britt Qvarnström
- Ulf Heinström
- Maj-Britt Bäckman
- Egon Bäckman
- Armas Holmberg
- Björn Österman
- Helena Nygren
- Ekenäs Museum
 - Nina Andersson
 - Dan Lindholm
 - Vesa Kiljo
- Anneke von Frenckell-Mikkola
- Arto Anttila
- Kurt Westerlund
- Johan Lindholm
- Luise Palmu
- Ilse Rehnström
- Bo Nyman
- Karl Siggberg
- Museiverket
 - Marianne Schaumann-Lönnqvist
 - Päivi Maaranen
- Tage Eliasson
- Ola Eklund
- Jens Ewalds
- Diana Lindholm
- Kaj Hyvärinen
- Ann-Sofie Storbacka
- Erik Avellan
- Erik Strömberg
- May Strömberg
- Etel Lönn
- Stig Lönn
- Miriam Nylund
- Karri Manninen
- Ellinor Damén
- Patrik Siro
- Monica Engström